Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ... 21-hээ гарана | №№ 47—48 (17170—17171) | 1986 оной февралиин 26, среда | Сэн 5 мүн.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН XXVII СЪЕЗД ТУХАЙ

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

...кэ Союзай Коммунис партиин XXVII съезд ...й февралиин 25-да, үглөөнэй 10 часта, Мо... Кремлиин Съезднүүдэй ордон соо баярай ...йдалда нээгдэбэ.

...эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд нүхэд ...рбачевые, Г. А. Алиевые, В. И. Воротнико... ...Громыкые, Д. А. Кунаевые, Е. К. Лигаче... И. Рыжковые, М. С. Соломенцевые, В. М. ...вые, Э. А. Шеварднадзиие, В. В. Щербиц... ...соо сугларагшад альга ташалгаар амар...таа.

...адууд болон айлшадаар халуун дулаанаар ...ка, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь ...рбачев съездые нээгээ.

...ын хүтэлбэрилхы органуудые — президиу... ...ретариадые, редакционно ба мандатна ко... ...удые делегадууд нэгэн дуугаар баталан ...лэгшэд КПСС-эй Центральна Комитедэй уряалаар съездэ ерээ гэжэ түрүүлэгшээр һуугша — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ЦК-гай секретарь Е. К. Лигачев мэдээсэһэн байна. Съездэ хабаадагшад айлшадые үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршалаа.

КПСС-эй XXVII съездын нимэ зүблэхэ зүйл баталагдана:

КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоон ба партиин зорилгонууд.

КПСС-эй Программын шэнэ найруулга тухай.

КПСС-эй Уставта оруулагдаха хубилалтанууд тухай.

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съездэ КПСС-эй Центральна Комитедэй Политическэ элидхэл — элидхэлшэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. Горбачев.

КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин тоосоон-элидхэлшэ Центральна шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр Г. Ф. Сизов.

1986—1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд тухай—элидхэлшэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. И. Рыжков.

Партиин түбэй органуудые һунгалга.

Түрүүшын гурбан асуудалаар ами амяраа элидхэлнүүдые хэнгүй, харин тэдэнэй удхые партиин XXVII съездэ КПСС-эй Центральна Комитедэй Политическэ элидхэл соо найруулха гэһэн дурадхал баталагдан абтана.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Горбачев Михаил Сергеевич Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съездэ КПСС-эй Центральна Комитедэй Политическэ элидхэл хэбэ. Элидхэл ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа, нэгэнтэ бэшэ удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтагдаһан байгаа.

Удаань съезд КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин тоосоое шагнаһан байна. КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ Г. Ф. Сизов элидхэл хээ.

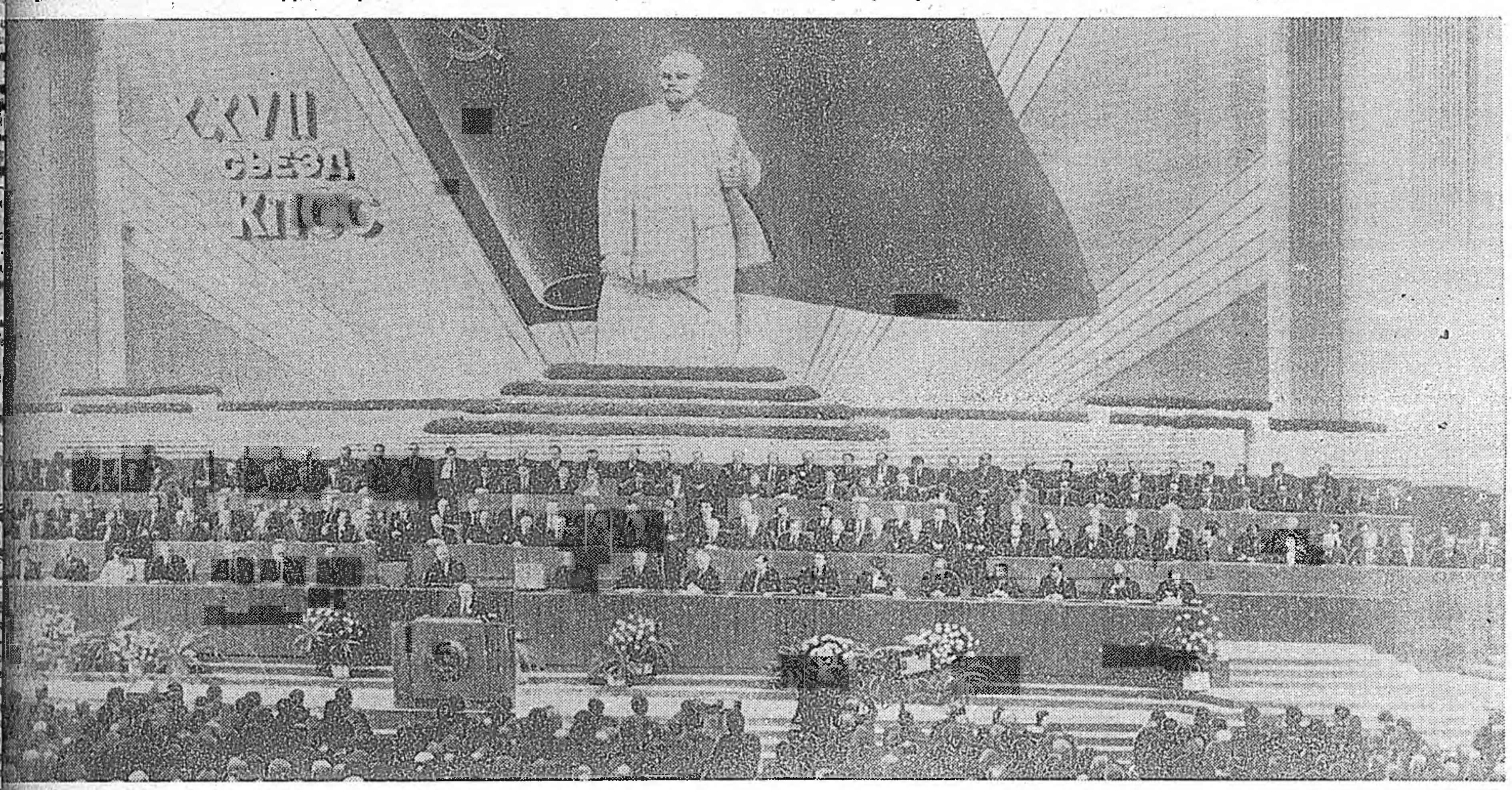

Зураг дээрэ: КПСС-эй XXVII съездын президиум. Трибуна дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев.

ТАСС-ай фото.

СЪЕЗДЫН ХҮТЭЛБЭРИЛХЫ ОРГАНУУД

ПРЕЗИДИУМ

...дров А. П.
...Г. А.
...Т. А.
...А. М.
...А. К.
...И. В.
...ев С. Ф.
...К. М.
...Ю. П.
...ва А. П.
...ков Г. П.
...Л. С.
...ев И. С.
...К. Г.
...иков Г. Г.
...А. В.
...Ю. П.
...н Б. М.
...н Л. А.
...иков В. И.
...в Д. Н.
...т Н. В.
...мов А. Н.
...о В. П.
...ев М. С.
...В. Я.
...явичус П. П.
...ко А. А.
...С. К.
...ян К. С.
...ев П. Н.
...нова Н.
...В. И.
...Н. А.
...н Б. Н.
...нко Ю. Н.
...ов И. С.
...ов П. И.
...Л. Н.
...енко А. А.
...ин М. В.
...н Н. А.
...в В. И.
...шников В. И.
...тонов И. В.

Карпов В. В.
Климук П. И.
Князюк М. А.
Колбин Г. В.
Колпаков С. В.
Конарев Н. С.
Коноплев Б. В.
Коппель Х.-М. О.
Коптюг В. А.
Круглова З. М.
Кузнецов В. В.
Кулиджанов Л. А.
Кунаев Д. А.
Лигачев Е. К.
Лизичев А. Д.
Ляшко А. П.
Манаенков Ю. А.
Манякин С. И.
Марков Г. М.
Марчук Г. И.
Масалиев А. М.
Маслюков Ю. Д.
Махкамов К.
Мендыбаев М. С.
Месяц В. К.
Миронов В. П.
Миронова Л. Н.
Мишин В. М.
Муравьев Е. Ф.
Мураховский В. С.
Мысниченко В. П.
Назарбаев Н. А.
Никонов В. П.
Ниязов С. А.
Ожиганов Н. К.
Орлов В. П.
Патиашвили Д. И.
Патон Б. Е.
Петров К. Г.
Петров Ю. В.
Плетнева В. Н.
Полозков И. К.
Пономарев А. Ф.
Пономарев Б. Н.
Попов Ф. В.

Прокопьев Ю. И.
Пуго Б. К.
Разумовский Г. П.
Решетникова А. С.
Ромазан И. Х.
Рыжков Н. И.
Рябов Я. П.
Сизенко Е. И.
Сизов Г. Ф.
Силаев И. С.
Славский Е. П.
Слюньков Н. Н.
Соколов Е. Е.
Соколов С. Л.
Соловьев Ю. Ф.
Соломенцев М. С.
Строганов И. И.
Талызин Н. В.
Таразевич Г. С.
Телепнев П. М.
Терешкова В. В.
Угаров Б. С.
Ульянов М. А.
Усманов Г. И.
Усманходжаев И. Б.
Уткин В. Ф.
Ушаков Ю. К.
Федирко П. С.
Филатов А. П.
Хренников Т. Н.
Христораднов Ю. Н.
Цуккерман И. И.
Чебриков В. М.
Черный А. К.
Чичеров В. С.
Шакиров М. З.
Шалаев С. А.
Шаталов Ю. М.
Шеварднадзе Э. А.
Шевченко В. С.
Шкабардня М. С.
Школьников А. М
Щербина Б. Е.
Щербицкий В. В.
Юсупов М. Ю.
Яковлев А. Н.

СЕКРЕТАРИАТ

Авраменко О. С.
Алешин Г. В.
Бартошевич Г. Г.
Березин А. И.
Бойко В. Г.
Вагрис Я. Я.
Воронаев М. Г.
Гончаренко Б. Т.
Густов И. С.
Демиденко В. П.
Джаббаров И.
Добрик В. Ф.
Дыбенко Н. К.
Елисеев Е. А.
Захаров В. А.
Захаров В. Г.

Игнатов В. Н.
Инжиевский А. А.
Киселев Г. Н.
Клименко И. Е.
Кочетков Ю. П.
Кубашев С.
Кулибаев А. А.
Куликов В. Г.
Литвинцев Ю. И.
Лукьянов А. И.
Лучинский П. К.
Мальков Н. И.
Михалков С. В.
Моргун Ф. Т.
Никольский Б. В.
Печенников В. А.

Прокопьев И. П.
Разумов Е. З.
Ревенко Г. И.
Рыбаков А. М.
Сазонов А. П.
Салимов А. У.
Ситников В. И.
Смирнов В. И.
Смольский П. А.
Строев Е. С.
Титаренко А. А.
Федосеев П. Н.
Францепюк И. В.
Цирамуа Е. С.
Чепурных Н. И.
Червоненко С. В.
Ширшин Г. Ч.

РЕДАКЦИОННО КОМИССИ

Аксенов А. Н.
Анищев В. П.
Афанасьев В. Г.
Волкова Л. П.
Вольский А. И.
Восканян Г. М.
Грищенко П. С.
Гусев В. К.
Замятин Л. М.
Касенова М. К.

Коновалов В. Н.
Коркин А. Г.
Костенко Г. С.
Куликов Ф. М.
Лаптев И. Д.
Лосев С. А.
Лощенков Ф. И.
Лутак И. К.
Малофеев А. А.
Медведев В. А.

Морозов И. П.
Мукашев С.
Ночевкин А. П.
Рахманин О. Б.
Степанов В. С.
Трофимов Ю. Н.
Усов В. С.
Хомяков А. А.
Шалыев А. Б.
Яковлев А. Н.

МАНДАТНА КОМИССИ

Антонов Н. А.
Ауельбеков Е. Н.
Багдасарян А. Г.
Бакатин В. В.
Баландин А. Н.
Баштанюк Г. С.
Беляков А. М.
Береговой Г. Т.
Бобовников Р. С.
Бородин Л. А.
Брызга Л. Д.
Войстроченко А. Ф.
Гилашвили П. Г.
Гудков А. Ф.
Дмитриев В. И.
Ермин Л. Б.
Зоркальцев В. И.

Ивановский Е. Ф.
Кавун В. М.
Калюжная М. П.
Карлов В. А.
Качин Д. И.
Ковалев М. В.
Кручина Н. Е.
Купцов В. А.
Макаренко В. С.
Матафонов М. И.
Мирошхин О. С.
Одинцов В. Е.
Плеханов А. Н.
Плешаков П. С.
Подольский Е. М.
Посибеев Г. А.
Птицын В. И.

Разумовский Г. П.
Рачков А. И.
Романин Д. В.
Рындина А. Н.
Рюйтель А. Ф.
Сагдиев М. Р.
Сакалаускас В. В.
Салыков К.
Татарчук Н. Ф.
Торопов В. И.
Третьяков П. И.
Удовюцкий В. И.
Уланов Г. И.
Филатов О. В.
Фотеев В. К.
Черкашина В. Н.
Шарин Л. В.

КРЕМЛИИН СЪЕЗДНҮҮДЭЙ ОРДОН, ФЕВРАЛИИН 25

Ленинэй агуу ехэ һургаал коммунистнуудай партида харгы замаа тодорхойлходонь үнэн зүб компас, ажал ябуулгаяа хүтэлбэрилхэ арга шадабаринь хододоо болодог юм. Мүнөө, КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленумэй хаа хаанагүй батадхан бэелүүлэгдэжэ байһан хараа шэглэлэй олон миллион хүнүүдэй шэн габьяата, зохёон байгуулхы ажалай түгэлдэр хүсые улам бадаруулжа байхадань, парти, бүхы совет арад түсэбүүдээ, һанал бодолоо Ленинэй хэтэдээ мүнхэ суртал һургаалнуудаар шалгана.

Туйлаһан амжалтануудаа бодотоор сэгнэжэ, парти оронойнгоо социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгын олон янзын зорилгонуудые тодорхойлно. Ажал ябуулгануудтаа тэрэ үндэһэн ехэ хубилалтануудые хэхэ гэһэн совет хүнүүдэй һанал бодолдо, хүсэл эрмэлзэлдэ, обществын тон шэнэ байдал зохёохо, коммунис байгуулалтын замаар урагшаа амжалтатайгаар дабшаха арга олгоһон ажалай үндэр ехэ бүтээсэдэ түшэглэнэ.

Арад зонтой бата нэгэдэлтэй байлгаһаа хүсэ шадалаа зангидажа, КПСС үндэр ехэ харюусалгатайгаар, революционно ёһотойл эршэ дэлисэтэйгээр үргэн олониитые хүгжэлтын гол шухала асуудалнуудые эрэлхэг зоригтойгоор, хойшолуулашагүйгөөр шиидхэлгэдэ элсүүлэн хабаадуулна. Термоядерна дайнай аюулые усадхаха; буу зэбсэгүүдые бүгэдэ ниитээрээ хүсэд дүүрэнээр хуряаха талаар шэглүүлэгдэһэн ленинскэ партиин залан сэхэ хараа шэглэл дэлхэйн арадуудай үндэһэн аша туһада харюусана.

Коммунистнууд эрхим түрүү түлөөлэгшэдөө партиин съездэ һунгаа. Эхилһэн хэрэгэйнгээ үнэн зүб байһанда гүнзэгы этигэл найдалтайгаар, парти болон арадай ниитэ хүдэлмэридэ хубитаяа оруулха гэһэн эдэбхитэй хүсэл эрмэлзэлтэйгээр делегадууд Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съездэ сугларһан байгаа. Тэрэ февралиин 25-да Москвада, Кремлиин Съезднүүдэй ордон соо нээгдээ.

Үглөөнэй 10 час. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд нүхэд **М. С. Горбачевой, Г. А. Алиевай, В. И. Воротниковой, А. А. Громыкын, Д. А. Кунаевай, Е. К. Лигачевой, Н. И. Рыжковой, М. С. Соломенцевой, В. М. Чебриковэй, Э. А. Шеварднадзиин, В. В. Щербицкиин** орожо ерэхэдэнь, зал соо сугларагшад удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтаба.

Делегадууд болон айлшадта халуун дулаанаар угтагдажа, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев съездые нээбэ. Тэрэ иигэжэ хэлээ:

Нүхэд делегадууд!

Союзна республикануудай компартинуудай съезднүүд дээрэ, хизаарай, областной партийна конференцинүүд дээрэ 5000 делегат Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съездэ һунгагдаа һэн. 4993 делегат съездэ ерээ. 7 хүн хүндэтэй шалтагаанаар ерэжэ шадабагүй. Энэ ушар бидэнэртэ съездын хүдэлмэрие эхилхэ арга олгоно.

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй даалгабаряар КПСС-эй XXVII съезд нээгдэбэ гэжэ соносхоноб. (Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).

Нүхэдүүд!

Съездын хүтэлбэрилхы органуудые — президиумые, секретариадые, редакционно ба мандатна комиссинуудые бүридүүлхэ ёһотой байнабди.

Республиканска, хизаарай болон областной партийна организацинуудай делегацинуудай түлөөлэгшэдэй соведэй үсэглэлдэр Кремль соо болоһон заседани дээрэ эдэ органуудай бүридэл тухай дурадхалнууд оруулагдаһан байгаа. Эдэ дурадхалнууд съездын делегадуудта тараагдажа, таанадай үзэмжэдэ табигдана.

Съездын президиумые делегадууд нэгэн дуугаар һунгаба.

КПСС-эй ЦК-гай уряалаар съездэ ерээд байһан коммунис, хүдэлмэришэнэй, революционно-демократическа ба социалис партинуудай хүтэлбэрилэгшэд мүн лэ президиумдэ һууна.

Съездын секретариат, редакционно ба мандатна комиссинууд нэгэн дуугаар һунгагдаба.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь **Е. К. Лигачев** үгэ хэлэбэ. Тэрэ иигэжэ хэлээ:

Нүхэдүүд!

Коммунис, хүдэлмэришэнэй, революционно-демократическа, социалис, социал-демократическа, лейборис болон бусад партинуудай 152 делегаци, демократическа ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд съездэ хабаадана. Тэдэнэр дэлхэйн бүхы хубинуудтахи 113 оронһоо ерээ. Тэдэнэй дүүрэн список таанадта бии. Делегацинуудаа Москва эльгээжэ, бидэнэртэ ехэ нэрэ хүндэ олгоһон партинуудта, эмхинүүдтэ, хүдэлөөнүүдтэ съездын зүгһөө үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэхыемни зүбшөөгыт. Энэнь Советскэ Союзай Коммунис партиие хүндэлжэ, тэрэнэй уласхоорондын нэрэ хүндые мэдэржэ байһан ушар болоно. (Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).

Социалис оронуудай коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай делегацинууд съездын хүдэлмэридэ хабаадана. Манай партинуудай ба гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаа холбооной бэхижэлгэ, тэдэнэй интернационализм дэлхэйн ниитын хүгжэлтын түгэлдэр хүсэн болоо.

Бидэнэртэй хамта шэнэ общество — дарлалта, мүлжэлгэгүй общество байгуулжа, бүгэдэ ниитын эб найрамдалай ба социальна дэбжэлтын хэрэгтэ шиидхэхы хубитаяа оруулжа байдаг партинуудые, арадуудые бүхы зүрхэ сэдьхэлһээ амаршалнабди. **(Альга ташалга).**

Социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын болон национальна сүлөөрэлгын харгы зам шэлэһэн Африкын, Азиин, Латиин Америкын оронуудһаа хэдэн хүтэлбэрилхы партинуудай делегацинууд мүн лэ энэ зал соо байна. Империализмда эсэргүүгээр, дэлхэй дээрэ политическэ ба экономическа харилсаае демократизацилхын түлөө тэмсэдэг энэ шэнэ ехэ уласхоорондын хүсэнтэй һанал нэгэтэй байһанаа мэдүүлнэбди. **(Альга ташалга).**

Баруун Европоһоо, США болон Канадаһаа, Азиин ба Номгон далайн оршондохи оронуудһаа, Латиин Америкын ба Африкын оронуудһаа коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай делегацинууд манай съездэ ерээ. Ангиин талаар манай аха дүүнэртэй, коммунизмын нангин дээдэ зорилгонуудай түлөө, ажалша хүнүүдэй аша туһын, эб найрамдалай, демократиин болон бүхы хүн түрэлтэнэй эрхэ сүлөөгэй түлөө шэн зоригто тэмсэлшэдтэй дахинаа уулзажа байһандаа баяртайбди. Түрүү үзэл бодолойнгоо түлөө түрмэ шоронгуудта тамалагдажа, хэһээгдэн хашагдажа байһан хүнүүдтэй бидэ нэгэн һаналтайбди. Манай съездын уряае, совет хүнүүдэй һаналаа нэгэдэлгын уряае тэдэнэр дуулахa бэзэ гэжэ бидэ этигэнэбди. **(Альга ташалга).**

Революционно-демократическа болон национально-демократическа партинуудай делегацинууд съездэ баһал ерэнхэй. Империализмда, колониализмда ба расизмда эсэргүүсэн, политическэ болон экономическа бэеэ даанхай байдалые бэхижүүлхын түлөө тэмсэдэг арадуудай түлөөлэгшэдые бидэ халуунаар амаршалнабди. (Альга ташалга).

Социалис, социал-демократическа, лейборис партинуудай түлөөлэгшэд съездын айлшадай дунда бии. Эндэ мүн лэ социалис интернационал түлөөлэгдэнхэй. Дайнай аюулые зайсуулан саралгын, буу зэбсэг хуряаха хэрэгые урагшань дабшуулгын, тэдэнэй ниитын байгуулалтаһаа дулдыдангүй гүрэнүүдэй хоорондо эбэй ёһоор зэргэ оршолгын гол ёһонуудые бэхижүүлгын аша туһада манай холбоо барисаан саашадаашье хүгжөөгдэхэ гэжэ этигэжэ байһанаа мэдүүлхыемни зүбшөөгыт.

Политическэ болон ниитын элитэ ехэ ажал ябуулагшадай, олониитын, нүлөө ехэтэй демократическа эмхинүүдэй түлөөлэгшэдэй съездэ байһандань бидэ баяртайбди.

Социализмын, эб найрамдалай, демократиин, национальна сүлөөрэлгын ба социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын хүсэнүүдэй түлөөлэгшэдые Танай нэрэһээ, нүхэдүүд, манай ороной бүхы коммунистнуудай үмэнэһөө үнэн зүрхэнһөө амаршалхыем зүбшөөгыт. Тэдэнэртэ амжалта, зол жаргал хүсэебди! **(Альга ташалга).**

Нүхэдүүд! XXVI съездһээ хойшо үнгэрһэн үе соо совет политическэ болон гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагшад: Леонид Ильич Брежнев, Юрий Владимирович Андропов, Константин Устинович Черненко, Михаил Андреевич Суслов, Арвид Янович Пельше, Дмитрий Федорович Устинов наһа бараба.

Энэл үе соо Сугисвара Викремасингхе, Вальдек Роше, Вилле Песси, Никола Шауи, Исмаил Билен, Юсуф Даду, Густаво Мачадо, Энрико Берлингуэр, Томио Нисидзава мэтэ шэн зоригтой тэмсэлшэд-интернационалистнуудаа дэлхэйн коммунис, хүдэлмэришэнэй болон национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн алдаһан байна. Империализмда ба колониализмда эсэргүү, эб найрамдалай болон арадуудай аюулгүй байдалай түлөө тэмсэлдэ ехэ хубитаяа оруулһан Индиин премьер-министр Индира Ганди саг бусын аюулһаа наһа бараа.

Коммунис нангин дээдэ зорилгонуудай түлөө, эб найрамдалай болон газар дэлхэй дээрэхи хүнүүдэй зол жаргалай түлөө тэмсэлтэй ажабайдалайнь таһаршагүй холбоотой байһан ханинарай, соратнигуудай нэрэнүүдые зүрхэ сэдьхэлдэ хододоо хадагалжа ябахабди.

Минута соо дуугай байжа, тэдэнэрэй дурасхаалые ёһолон хүндэлхые гуйнаб. (Булта хүл дээрээ бодонод).

Делегадууд съездын зүблэхэ зүйл болон хүдэлмэриин регламентые хаража үзэбэ.

КПСС-эй XXVII съездын зүблэхэ зүйл нэгэн дуугаар баталагдаба.

Партиин Центральна Комитедэй Политическэ элидхэл хэхынь тулада КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр **Горбачев Михаил Сергеевичтэ** үгэ үгтэнэ.

Нүхэр М. С. Горбачевой элидхэл ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа, удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар нэгэнтэ бэшэ угтагдаба.

(ТАСС).

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съезд

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН XXVII СЪЕЗД

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ ПОЛИТИЧЕСКЭ ЭЛИД

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. ГОРБАЧЕ

1986 оной февралиин 25-да хэhэн элидхэл

Нүхэд делегадууд!

Хүндэтэ айлшад!

Манай ороной, мүнөөнэй бүхы дэлхэйн ажабайдалда эрид эрьелтын боложо байhан үедэ КПСС-эй XXVII съезд суглarба. Парти болон совет арадай үмэнэ ехэ харюусалгатай байhанаа гүнзэгыгөөр мэдэрэн, хүдэлмэреэ эхилхэмнай. Мүнөөнэй үе сагые ленинскэ ёhoop, үргэн дэлисэтэйгээр ухаалдин ойлгожо, али бүхы талаар бодомжологдоhон, бодото байдалтай таараалдаhан ажал ябуулгын программа зохёохо гээшэ манай зорилго мүн. Энэ программамнай hүр жэбхэлантэ уг зорилго болон бодото арга боломжонуудые, партиин түсэбүүдые хүн бүхэнэй этигэл найдабаринуудтай тон нягтаар зэгдүүлхэ ёhотой. XXVII съездын шиидхэбэринүүд манай хүгжэлтын шэнжэ шанар болон дабшасыень, совет социалис обществын шанараараа шэнэ байдал тээшэ дабшалтые хэдэн арбаад жэлнүүдээр урид тодорхойлон хараалха байна.

Манай съезд КПСС-эй Программын шэнэ найруулгые, партиин Уставта оруулагдаха хубилалтануудые, мүн табан жэлдэ ба саашадаашье арадай ажахын хүгжэхэ Гол шэглэлнүүдые зүбшэн хэлсээд, баталан абаха ёhотой. Эдэ документнүүдэй манай партида, манай гүрэндэ, манай арадта ямар ехэ удха шанартай байhан тухай хэлэлтэшьегүй элитэ. Эдэ документнүүд дотор үнгэрhэн бүхы үедэ сэгнэлтэ үгтэхэhөө гадна, шиидхэгдэхээр болоhон зорилгонууд табигдана, ерээдүйн байдал хаймадан харагдана. Советскэ Союз ямар болонхой XXI зуун жэлдэ орохоб, уласхоорондын оршондо социализмын түхэл шарай болон байдалынь ямараар харагдахаб, хүн түрэлтэнэй үглөөдэрынь ямар байхаб гэжэ хэлсэгдэхэ болоно.

Партиин мүнөө хүсэндөө байгаа Программын батalан абтаhанhаа хойшо совет общество холо урагшаа хүгжэн дабшаа юм. Бидэнэр бүхы ороноо бодото дээрэнь шэнээр бодхоон байгуулаабди, экономикодо, соёл культурада, социальна талаар айхабтар ехэ хубилалтануудые түйлаабди, шэнэ общество байгуулагшадай үетэнийе хүмүүжүүлээбди. Хүн түрэлтэндэ замбуулин тээшэ зам нээгээбди. Тиигээд сэрэгэй-стратегическэ талаар адли тэгшэ байдал түйлажа, энээнэй ашаар ядерна дай үүсхэхэ гэhэн империализмын зэрхэг түримхэй түсэбүүд болон арга боломжонуудые нилээд хизаарлажа шадаhан байнабди. Манай Эхэ ороной, дэлхэйн социализмын уласхоорондын оршондохи байдал нилээд бэхижээ.

Ороной дабшаhан замынь, тэрэнэй экономическа, социальна болон соёлой түйлалтанууд марксистско-ленинскэ hургаалай амидаралта ехэ хүсэтэй байhанай, совет обществые түрүү замаар хүгжөөhэн социализмын айхабтар ехэ арга боломжонуудтай байhанай үнэншэмэ гэршэ мүн болоно. Үсэд шанга ажал болон тэмсэлэй эдэ бүхы жэлнүүдтэ түйлаhан бүхы амжалтануудаараа бидэнэр омогорхохо эрхэтэйбди!

Амжаhан түйлаhанаа байhан соонь сэгнэхэ зуураа КПСС-эй хүтэлбэри политическэ болон бодото ажал ябуулгада манай хэhэн алдуу эндүүнүүд тухай, экономикодо, социальна, оюун ухаанай оршондо үзэгдэhэн муу зүйлнүүд тухай, иимэ үзэгдэлнүүдэй шалтагаанууд тухай парти болон арадта үнэн зүбөөр, сэхэ руунь хэлэхэ уялгатайбди гэжэ тоолоно. Хэдэн жэлэй туршада имагтал зайлашагүй бодото эрхэ нүхэсэлнүүдэй ушараар бэшэ, харин хүнүүдhээ дулдыдаха шалтагаануудhаа түбхын түрүүндэ уламжалан, партийна болон гүрэнэй органуудай бодото ажал ябуулга үе сагай, ажабайдалай эрилтэнүүдhээ гээгдэжэ ябаhан байна. Ороной хүгжэлтэдэ гараhан асуудалнуудай шиидхэгдэжэ үрдеэгүй байтар, шэнэ асуудалнууд гарадаг байгаа. Хамаагүй байдал, хүтэлбэриин түхэл маяг болон онол аргануудые шэнэлэнгүй байлга, ажал хүдэлмэридөө шууд түргэн ябуулга гаргадаггүй, нобшо хойрог ябадалай улам ехэ боложо — эдэ бүгэдэ ажал хэрэгтэ нилээд ехэ хохидол ушаруулhан байна. Обществын ажабайдалда хуушарhан зүйлнүүд үзэгдэжэ эхилээ hэн.

Тохёолдоhон байдал хубилалтануудые хэхэ эрилтэ табяа. Гэбэшье түбэй органуудта, мүн нютагуудташье ямаршье юумэ хубилгангүйгөөр, ажал хэрэгээ hайжаруулха гэhэн ехэ hонин эрмэлзэл элитэ үзэгдэжэ эхилээ hэн. Теэд ажал хэрэгээ иигэжэ заhаруулжа болохогүй ха юм, нүхэд. Халтал зогсолто хэбэл, угаа ехээр гээгдэхэш гэжэ зүб хэлсэдэг гээшэ. Шухала болоhон асуудалнуудые шиидхэлгэhээ зайсахын аргагүй. Тиимэ эрмэлзэл орондо, гүрэндэ, партида дан ехэ хохидолтой. Тиин энээн тухай гүйсэд шангаар хэлээл!

Обществын социально-экономическа хүгжэлтэдэ үзэгдэжэ байгаа муу ябадалнуудые шадаал hаа, түргэнөөр усадхаха, энэ хүгжэлтээ шууд шамбай, түргэн болгохо, тиин ерээдүйдэ абтаха шиидхэбэринүүдэй тон нарин зүб, харюусалгатай байхын тулада, харин тодорхой ажал ябуулгымнай нэгэ зорилго тээшэ шэглэгдэнхэй, ашаг үрэ ехэтэй байхын тулада үнгэрhэн үе сагhаа hургаал хэшээл эгээл ехээр абаха гэhэн зорилго тон шухала болоно гээшэ.

Эрьелтэ хэхээр байдал гансал дотоодын хэрэгүүдтэ бэшэ, харин гадаадын хэрэгүүдтэшье үзэгдэбэ. Мүнөөнэй түби дэлхэйдэ айхабтар ехэ, гүнзэгы хубилалтанууд боложо, тэрэниие hайнаар ухаалдиха, бүхы нүхэсэлнүүдыень үргэлжэдэнь шэнжэлхэ эрилтэ табигдана. Ядерна зэбсэгтэй гүрэнүүдэй урда урдаhaa тулгаад байhан байдал элдэб социальна байгуулалтануудай, гүрэнүүд болон орон нютагуудай хоорондохи харилсаануудые шэнэ аргаар, шэнэ түхэл маягаар байгуулхые уялгална.

Империализмын гэмээр үүсхэгдэhэн, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгэ ямар юумэндэ хүргөөб гэхэдэ, XX зуун жэлэй эсэстэ дэлхэйн политикын үмэнэ иимэ асуудал табигдаба: хүн түрэлтэн хадаа ядерна аюулhаа зайсажа шадаха гү, али ядерна хёморооной аюулай улам ехэ боломоор зүршэлдэлгын политика диилэхэ гү? Капиталай юртэмсэ оройлон зонхилолгын үзэл ба политикаhаа хахасаагүй, тэрэнэй захиргаашад социальна үheэгөө абаха найдабаряа орхёогүй, хүсэнэй талаар булюу байдалтай боложо шадахабди гэhэн бүтэшэгүй бодолдоо ээлэгдэhээр. Захиргаалагша монополис анги хамаг бүхы юумые гажа буруугаар, зорюута хуурмаг болгон бодомжолдог тула боложо байгаа үйлэ хэрэгүүдые зүбөөр сэгнэдэг ябадал ехэл хүжүүнээр тэндэ батадхагдана. Гэбэшье түүхын үзэжэ байгаа айхабтар орёо шанга, хурса байдал ядерна буу зэбсэгые хуули буса болгожо, тэрэниие, мүн хүн зониие олоорнь хюдаха бусад хэрэгсэлнүүдые гүйсэд усадхаха, уласхоорондын харилсаануудые hайжаруулха гэhэн тон шухала зорилго табиба гээшэ.

Манай обществын социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха гэhэн апрелиин (1985 он) Пленумэй дэбжүүлhэн зорилго хадаа орон дотор болон дэлхэйн оршондо удха шанараараа тон шэнэ байдалай тогтоhые партиин гүнзэгыгөөр ойлгожо байhые, хойшолуулагдашагүй болоhон хубилалтануудые бэелүүлхээр зоригжон шиидэhыень харуулhан байна.

Гол шухала удха шанартай, удаан болзорой зорилгонуудые найруулхадаа, Центральна Комитет ниитын хүгжэлтын ёhото научна теори болгошо марксизм-ленинизмые шууд сэхээр хүтэлбэри болгодог юм. Энэ теоримнай ажалша хүнүүдэй үндэhэн аша туhые, социальна үнэн зүб байдалай hайхан зорилгонуудые харуулна. Ходоодоо эдир залуу, саг үргэлжэ хүгжэхэ шадабаритай, шэнэ баримта болон үзэгдэлнүүдые, революционно тэмсэлэй болон социальна хубилалтануудай дүй дүршэлые зохёохы ёhoop соголхоор бэлэн байдаг туладаа тэрэ айхабтар ехэ амидаралта хүсэтэй юм.

Манай хүтэлбэри болгодог теориие ажабайдалай ямаршье үедэ, хаа хаанашье хододоо хэрэглэгдэмээр хубилашагүй заабари болон дүримүүд болгожорхихо гэhэн али бүхы hэдэлгэ марксизм-ленинизмын бодото удха шанарта, үзэлдэнь эрид ехээр зүришэлдэнэ. Маркс Энгельс хоёр «формулануудые» «миин лэ хубхай сээжэлдээд дабтадаг ябадалые» зүйтэй зүб элэглэн наадалдаг байгаа гэжэ 1917 ондо В. И. Ленин бэшэhэн байна. «Юундэб гэхэдэ, тэдэ формулануудынь эгээл hайн болоо hаа имагтал юрэнхы зорилгонуудые тодорхойложо шадаха байна бшуу. Теэд тэдэнь түүхэтэ үйлэ хэрэгүүдэй ябасын тусхай үе бүхэндэ табигдадаг **тодорхой** экономическа болон политическэ байдалhaa дулдыдан хубилдаг **байна** бшуу». Нүхэдүүд, эдэ үгэнүүдые хүн бүхэмнай hайн бодожо үзэхэ, тэмсэлэй зэбсэг болгон абаха ёhотой.

Үнэхөөрөө мүнөө манай үзэжэ байгаа **тодорхой** экономическа болон **политическэ** байдал, совет общество болон бүхы дэлхэйн мүнөө үзэжэ байгаа түүхэтэ үйлэ хэрэгүүдэй **онсо** тусхай үень лэ хуушарhан, дадал болошоhон hанамжануудаа орхижо, ажал хэрэгтэ зохёохы ёhoop, шэнээр хандаха гэhэн эрилтэ партиин, коммунист бүхэнэй урда табигдана.

Съездын урдахи документнүүдые зүбшэн хэлсэлгын үедэ манай ажабайдалай болон партийна политикын бүхы гол шухала асуудалнуудаар нюуса далдагүй, бүтэмжэтэй hайн, ехэ хөөрэлдөөн болоо юм. Бидэнэр бүхы партиин, бүхы арадай гүн ухаагаар, дүй дүршэлоорнь баяжанхай энэ съездээ ерээбди. Ямар юумые ямар гуримтайгаар хэхэб, манай урагшаа дабшалтые ёhотойгоор түргэдхэхын тулада ямар нөөсэнүүд болон арга боломжонуудые хэрэглэхэб гэжэ мүнөө hайн харагдаад байна.

Тиин социалис байгуулалтын булюу талaнууд болон арга боломжонуудые, тэрэнэй экономическа түгэс хүсэ болон социальна арга шадалые хэр ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэжэ шадаhанhaамнай, ниитын хуушарhан маяг түхэлнүүд, хүдэлмэриин гурим болон онол аргануудые шэнэлжэ, хубилhан эрхэ байдалтай таараалдуулжа шадаhанhaамнай мүнөө ехэ юумэн, бодото дээрээ бүхы юумэн дулдыдаха болоод байна. Имагтал иигэжэ бидэнэр манай ороной түгэс хүсые арьбадхажа шадаха, совет арадай материальна болон оюун сэдьхэлэй ажабайдалые шанараараа шэнэ хэмжээндэ дэбжүүлжэ, ниитын байгуулалта болгошо социализмын дэлхэйн хүгжэлтэдэ хэжэ байгаа зохёохы ехэ нүлөөе улам ехэдхэжэ шадаха байнабди.

Бидэнэр ерээдүй тээшэ бата найдамтайгаар харанабди. Юундэб гэхэдэ, дүүргэхэ зорилгонуудаа, тэдэниие бэелүүлхэ замаа hайнаар харанабди. Бидэнэр ерээдүй тээшэ мүн яахадаа найдамтайгаар харанабибди гэхэдэ, арад зоной түгэс дэмжэлгэдэ түшэглэнэбди. Бидэнэр яахадаа ерээдүй тээшэ найдамтайгаар харанабибди гэхэдэ, социалис Эсэгэ ороной аша туhада, мүн коммунистнуудай партиин шэн зоригтойгоор алба хэжэ байгаа агуухэ уг зорилгонуудайнь түлөө тэмсэн оролдоно бшуубди.

I. МҮНӨӨНЭЙ ДЭЛХЭЙ: ГОЛ ХАРАА ШЭГЛЭЛНҮҮД БА ЗҮРИЛДӨӨНҮҮД

Нүхэдүүд! Партиин Программын проект соо мүнөө үеын дэлхэйн хүгжэлтын гол хараа шэглэлнүүд болон онсо өөрсэ зүйлнүүд бүхы талаhаа шэнжэлэн тодорхойлогдоо. Ерээдүйн элдэб олон янзын али бүхы ушар байдал ямар байхаб гэжэ тодорхойгоор хэлэхэ зорилго Программа табинагүй. Энэ бүтэшэгүй ябадал болохо байна бшуу. Гэбэшье нүгөө талыень баhал хараада абаха ёhотойбди. Имагтал бодото байдалай гол шухала хараа шэглэлнүүдые тодо hайнаар ойлгоо hаа, эрдэм ухаанда түшэглэhэн, зүб политика ябуулжа шадаха гээшэбди. Мүнөө боложо байгаа үйлэ хэрэгүүдэй диалектикые, тэрэнэй бодото удха, ябасые гүнзэгыгөөр ойлгожо, мүнөө сагай эрилтэнүүдые харуулhан зүб тобшолонуудые хэжэ шадаха гээшэ бэлэн бэшэшье hаа, тон шухала хэрэг юм.

Бүри Октябриин революциин урда тээ гансал капиталис ажахые хараада абажа хэлэхэдээ, энээнэй бүхы hалбаринуудта хамта дээрэнь ямар хубилалтанууд болохоб гэжэ 70 Марксуудшье согсолон харуулжа шадахагүй гэжэ В. И. Ленин тэмдэглээ hэн. Гэбэшье марксизм «тэдэ хубилалтануудай хуули ёhонуудые тодоруулан нээгээ, эдэ хубилалтануудай **бодото дээрээ** яажа удаа дараалан болохыень, түүхэтэ хүгжэлтыень гол түлэб харуулаа юм»... гэжэ Владимир Ильич үргэлжэлүүлэн хэлэhэн байна.

Мүнөөнэй юртэмсэ орёо, олон талатай, шууд түргэнөөр хүгжэдэг, тиин бэе бэедээ эсэргүү элдэб хараа шэглэлнүүд тэрээн дотор бии, зүрилдөөнүүд дүүрэн байха юм. Энэмнай хэдэн орёо олон арга боломжонуудhаа али нэгыень шэлэн абаха, мүн сошордол, найдалаар дүүрэhэн дэлхэй юм. Манай энэ бүмбэрсэг дэлхэймнай гэр байшан урдань хэзээшье политическэ болон бар хүсэнэй иимэ хүсэтэ хашалта түрилтэдэ ортоогүй юм. Урдань хэзээшье хүн түрэлтэн байгаалиhаа иимэ ехэ юумэ абадаг байгаагүй, мүн өөрынгөө байгуулhан hүрэтэ хүсэнhөө хэзээшье иимэ ехээр дулдыдажа байгаагүй юм.

Обществын түүхэ хадаа тушаан боложо үзэгдэhэн үйлэнүүдэй дүн хамтань бэшэ, эмхи гуримгүй «броуново хүдэлөөн» бэшэ, харин урагшаа ябажа байгаа жама ёhото үйлэ хэрэгүүд мүн гэhэн марксизм-ленинизмын үндэhэн гол тобшололой зүб байhые дэлхэйн хүгжэлтэ харуулна. Тэрэнэй зүрилдөөнүүдынь хуушан дэлхэйе, мүн урагшаа дабшалтада hаад тойбо татажа байгаа бүхы юумэнүүдые буруушаахаhaa гадна, ниитын түрүү хүгжэлтын гол хүсые элирүүлэн харуулна. Дарлалта мүлжэлгын ба мүлжэгшэ ангинуудай бии байгаа сагта заатагүй болохо тэмсэлэй эрхэ байдалда энэ түрүү хүгжэлтэ болоно.

Агуухэ Октябряар эхилэгдэhэн сүлөөрэлгын революцинууд XX зуун жэлэй түхэл шарайе тодорхойлно. Эрдэм ухаан болон техникын түйлалтануудай, мүн обществын ажабайдалда эрдэм-техникын орьёлмо дэбжэлтын, нүлөөнэй хэды ехэшье hаань, имагтал социальна болон оюун ухаанай талаар хүниие сүлөөрүүлгэл тэрэниие үнэхөөрөө сүлөөтэ болгохо юм. Тиин энэ замда бодотошье, хэмэлшье бэрхэшээлнүүдые хуушан дэлхэйн тохёолдуулжа байбашье hаань, түүхын ябасые тоггоохын аргагүй.

Манай зуун жэлэй социальна хубилалтанууд ниитын саашанхи хүгжэлтын эрхэ байдалые ондоо болгоно. Экономическа, политическэ болон эрдэм-техникын, дотоодын болон гадаадын шэнэ нүхэсэлнүүд бии болоно. Гүрэнүүд болон арадуудай хоорондохи холбоон улам нягта болоно.

Эдэ бүгэдэ гүрэн бүхэнэй гадаадын политикадашье, экономическа болон социальна хүсэ шадабаридань, обществын оюун бодолой түхэлдэ илангаяа шанга эрилтэнүүдые табина.

Манай үе сагай дэбжэлтэ социализмтай үнэн зүбөөр адлидхагдадаг. **Дэлхэйн социализм** гээшэ уласхоорондын түгэс хүсэтэ байгуулалта юм. Тэрэ хадаа ехээр хүгжэнги экономикодо, эрдэм ухаанай дэлгэр баазада, сэрэгэй-политическэ найдамтай хүсэ шадалда түшэглэнэ. Энэ болбол хүн түрэлтэнэй гурбанhaa үлүү хубинь, хүнэй болон обществын оюун ухаанай болон сэдьхэлэй бүхы баялигые дэлгэрүүлхэ замаар дабшажа ябаа хэдэн арбаад орон болон арадууд мүн. Социалис үнэн зүб ёhо гуримда үндэhэлhэн шэнэ ажабайдал бии болгогдоо. Тэндэ дарлагша мүлжэгшэдшье, дарлагдагшадшье үгы, засаг арадай гарта байдаг юм. Хамтын ёhо гурим ба нүхэдэй бэе бэедээ туhалалсалга, эрхэ сүлөөгүй үзэл суртлай мандалга, обществын гэшүүн бүхэнэй эрхэнүүд болон уялгануудай таhаршагүй нэгэн байлга, хүн бүхэнэй нэрэ түрые хүндэлэлгэ, ёhотой энэрхы сэдьхэлээр хүндэ хандалга хадаа тэрэнэй онсо өөрсэ шэнжэнүүд болоно. Социализм гээшэ бүхы хүн түрэлтэнэй үмэнэ бии байгаа бодото арга боломжо, ерээдүй тээшэ эрмэлзэhэн үльгэр жэшээ мүн.

Тэрэ үеынгөө экономическа болон ниитын хүгжэлтын хэмжээгээр түрүү ябаагүй, байгуулалтаараа, түүхын болон үндэhэ яhатанайнгаа уг заншалнуудаараа бэе бэеhээ ехэ илгаатай оронуудта социализм бии боложо байгуулагдаа юм. Тиимэ орон бүхэн өөрынгөө замаар ябажа, шэнэ байгуулалта тээшэ дабшаа. Тиигэжэ нэгэл базис аад, элдэб тодорхойгоор үзэгдэхэ, тэрэнэй хубилбаринууд аргагүй олон байха юм гэhэн Марксын уридшалан харалга батадхагдаhан байна.

Энэ замнай элгэр дардам гү, али орёо бэшэ байгаагүй юм. hандаргагдаhан гү, али гээгдэнги ажахы hэргээн бодхоохо, олон миллион хүниие тон юрын үзэг бэшэгтэ hургаха, тэдэниие гэр байраар, эдихэ хоолоор, түлөөhэгүй медицинскэ туhаламжаар хангаха гээшэ айхабтар хэсүү хэрэг байгаа. Тон шэнэ ниитын зорилгонууд, сэрэгэй, экономическа, политическэ, психологическа талаар империализмын саг үргэлжэ хэжэ байгаа хашалта, бэеэ хамгаалхын тулада айхабтар ехэ хүсэлэн сролдолго гаргаха шухала болоhон ябадал — эдэ бүгэдэ хадаа ушар хэрэгүүдэй ябасада, тэдэнэй шэнжэ шанарта, социально-экономическа программанууд болон хубилалтануудые бэелүүлхэ саг болзорто ехэ нүлөө үзүүлhэн байна. Мүн политикада зарим тэды алдуу гаргагдаhан, зарим нэгэн хүнүүдhээ дулдыдажа, элдэб буруу ябадалнууд бии байhаншье байха.

Теэд ажабайдалнайл иимэ ха юм даа. Тэрээндэмнай зарим даа тон хүлеэгдээгүй элдэб олон янзын зүришэлдөөн байдаг гээшэ. Эндэ ондоо талань hураггүй шухала. Ушарынь хадаа социализм энээнэй урда тээхидэ орходоо шэнжэ шанараараа тон шэнэ, тодорхойлбол — хамтаараа зүбшэн хэлсэhэнэй үндэhoop ниитын асуудалнуудые шиидхэхэ арга боломжо харуулаа, оронуудые хүгжэлтын үндэр шатануудта гаргаа, ажалша хүнүүдтэ нэрэдэнь хүрэмэ, найдамтай ажабайдал олгоо.

Социализм ниитын харилсаануудые саг үргэлжэ нарижуулна, амжаhан түйлаhанаа эршэмтэйгээр арьбадхана, тиин өөрынгөө үльгэр жэшээгэй нүлөөе улам хүсэтэй, үнэншэмэ тодо болгоно, бүхы ажабайдалайнгаа хүн зондо ёhотой энэрхы сэдьхэлhээ хандадаг эрмэлзэлээр нэбтэрэнхэйе харуулна. Тиигэжэ тэдэ сэрэг дайнай болон милитаризмын, хархис ябуулга болон хүсэрхэлгын үзэл ба политикада, хүниие үзэн ядалгын бүхы ябуулгануудта эсэргүү улам бата бэхи халха байгуулна, социальна дэбжэлтэдэ эдэбхитэйгээр туhална. Социализм болбол түгэс моральна болон материальна хүсэн болоо, мүнөө үеын соёл болбосоролой үмэнэ ямар ехэ арга боломжонууд дэлгэгдэнэб гэжэ харуулаа.

Социальна дэбжэлтын ябаса **колониальна гуримда эсэргүү** революцинуудтай. национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнтэй, олон гүрэнэй hэргэн бодожо, хэдэн арбаад

шэнэ гүрэнэй бии болохо ябадалтай нягта холбоотой. Тэдэнэр политическэ бэеэ даанхай байдал түйлаад, гээгдэнги, үгытэй ядуу, заримдаа түрэлгүй үлэсхэлэн хоохон байдалаа — богоолшолгодо байhан урда сагайнгаа бүхы хүшэр хатуу үлэгдэлнүүдые усадхан дабахын түлөө хүшэр хүндэ тэмсэл ябуулна. Урдань империалис политикада дарагдан дарлагдажа, ямаршье эрхэгүй байhан тэдэнэр мүнөө бэеэ даагаад, түүхэтэ хүгжэлтын зохёохы ажал ябуулга эрхилхэ замда гаранхай.

Ниитын дэбжэлтэ хадаа **уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй хүгжэлтэдэ**, мүнөө үеын олониитын шэнэ демократическа хүдэлөөнэй, тэрэ тоодо дайнда харша, ядерна зэбсэгтэ эсэргүү хүдэлөөнэй дэлгэрэлгэдэ харагдана. Тэрэ мүнөө юун дээрэ тон элеэр харагданаб гэхэдэ, капиталис юртэмсэдэ, тэрэ тоодо империализмын гол тулга болгошо США-дашье политическэ хүсэнүүд илгаран хубааржа байнхай. Эндэхи түрүү зүйлнүүд монополис зонхилхы хүсэнүүдые нэбтэржэ гарахадаа, эмхидхэhэн хархисуудай зүгhөө саг үргэлжын хашалта үзэдэг, тэрэ тоодо идхалга номнолой айхабтар ехэ хэрэгсэлнүүд хүниие манан соо төөрюулхэ гэhэн худал мэдээнүүдые тэдээндэ урадхал мэтэ ехээр адхана.

Мүлжэгшэ обществодохи дэбжэлтэ хадаа «алагдаhан хүнүүдэй хохимойhoo бэшэ юумэн соohoo амтата зүйлые уухагүй эртэ урдынхидай бузагай муухай бурхантай» адли гэжэ хэлэhэн байдаг. «Манай үе сагта бүхы юумэндэ эсэргүү талань харагдадаг болонхой. Хүнэй ажалые хорооожо, айхабтар аша үрэтэй болгохо аргатай машинанууд хүнүүдтэ үлэсхэлэн, зүдэрүү байдал асарна гэжэ харанабди. Урдань мэдэгдээгүй байhан баялигай шэнэ эшэ үндэhэнүүд аргагүй жэгтэйгээр, ойлгогдошогүйгөөр үлэсхэлэн-хоохон байдалда хүргэнэ. Техникын илалта амжалтанууд хүн зоной абари заншалай доройтолгоор түйлагдаhан мэтэ болоно. Хүн түрэлхитэн байгаалиие мэдэлдээ абаха тумаа бусад хүнүүдэй богоолын болоно гү, али өөрынгөө муухай сэдьхэлэй богоол болоно. Үнгэрхэдөө, эрдэм ухаанай арюун тунгалаг гэрэлшье харанхы мунхаг байдалдал hайнаар харагдажа шадаха шэнги байна. Манай бүхы нээлтэнүүд, манай бүхы дэбжэлтэ ямар юумэндэ хүргэнэб гэхэдэ, материальна хүсэнүүд ухаан бодолтой шэнги болоно, харин ухаан бодолhoo хахасаhан юрын материальна хүсэнэй хэмжээндэ хүргэгдэнэ» гэжэ Маркс бэшэhэн байна.

Марксын хэhэн шэнжэлэлынь түүхын айхабтар үргэн дэлисэтэй, мэргэн гүнзэгы байhаараа гайхуулна. Хоридохи зуун жэлэй буржуазна эрхэ байдалда энэ хэлэhэниинь арбан юhэдэхи зуун жэлдэ орходоо бүри шухала шэнжэтэй болоо гээшэ ха. Нэгэ талаhаа, эрдэм ухаан болон техникын эрид түргэн хүгжэлтэ байгаалиин хүсэнүүдые эзэмдэхэ, хүн түрэлтэнэй ажабайдалые hайжаруулха үзэгдөөгүй арга боломжонуудые нээнэ. Нүгөө талаhаа, «болбосорол гэгээрэлтэ» XX зуун жэл түүхэдэ империализмын ашаар яажа орооб гэхэдэ, энэ үедэ эгээл шуhата дайнууд болоhон, милитаризм болон фашизм, хүниие доройтуулан доромжололго айхабтараар hүжэржэ, олон миллион хүнүүд хуби золгүй hуудаг болоhон байна. Капиталай дэлхэйдэ эрдэм ухаан болон соёл культурын үндэр түйлалтануудай дэргэдэ хүн зон мунхаг харанхы, хара барга hуудаг байха юм. Иимэл обществотой бидэнэр хүршэ hууха, тэрээнтэй харилсаха, үгээ ойлголсохо зам бэдэрхэ баатай болонобди. Түүхэ иимээр лэ шиидхээ ха юм.

Хүн түрэлтэнэй дэбжэлтэ **эрдэм-техникын хубисхалтай** мүн лэ сэхэ холбоотой юм. Энэ хубисхал аалиханаар, аажамаар эхилhэн аад, зуун жэлэймнай hүүлшын хорин табан жэлдэ хүнэй материальна болон ухаан бодолой арга боломжонуудые асари ехээр нэмээжэ эхилхэ арга олгоо бшуу. Энэ арга боломжо хоёр янзын юм. Хүн түрэлтэнэй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдтэ шанараараа шэнэ дабшалтын хэгдэhэниинь элитэ. Теэд юумэ hандаргаха хэрэгсэлнүүдтэ, сэрэгэй хэрэгтэ мүн лэ шанараараа шэнэ дабшалта хэгдээ бшуу. Энээнэй эсэстэ хүн хадаа түүхэдэ эгээ түрүүлэн газар дэлхэй дээрэхи бүхы амитай юумые алан хюдаха «арга шадалтай» болоhон байна бшуу.

Ниитын-политическэ элдэб байгуулалтануудта эрдэм-техникын хубисхал элдэб ондоогоор үзэгдэн, ондо ондоо хойшолонгуудтай байха юм. 80-яад онуудай капитализм, электроникэ болон информатикын компьютернууд болон рободуудай үе сагай капитализм олон миллион шэнэ хүнүүдые, тэрэ тоодо залуушье, эрдэм hургуулитайшье хүнүүдые ажалгүй болгоно. Баялиг болон засаг үсөөхэн хүнүүдэй гарта улам ехээр гулидан сугларна. Буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгэhээ милитарис хүсэнүүд хэлэшэгүй ехээр баяжажа, политическэ засаг түрые удаа дараагаар гартаа абахые эрмэлзэнэ. Тэрэ хадаа XX зуун жэлэй эгээл бузар муухай, аюултай долиг болоно, тэрэнэй оролдолгоор эрдэм-техникын эгээл түрүү бодол хүн зониие олоорнь хюдаха зэбсэг болон бэелнэ.

Хүгжэжэ байгаа оронуудай үмэнэ эрдэм-техникын хубисхал иимэ асуудалые илангаяа хурсаар табина гэбэл, эдэ оронууд эрдэм ухаан болон техникын түйлалтануудые гүйсэд дүүрэнээр ашаглажа, неоколониализм болон империалис мүлжэлгэдэ эсэргүү тэмсэлдэ хүсэ оложо шадаха гү, али дэлхэйн хүгжэлтын захa булангань байhаар үлэхэ гү? Эрдэм-техникын хубисхал дэлхэйн энэ хубидахи дэбжэлтэдэ hаад тойбо боложо байгаа олон социально-экономическа асуудалнуудай шиидхэгдээгүй байhые айхабтар элеэр харуулна.

Социализм мүнөөнэй эрдэм, техникые хүнэй аша туhада хэрэглэхэ бүхы шухала арга боломжотой юм. Гэбэшье эрдэм-техникын хубисхал социалис обществын үмэнэ шиидхэгдэхэ ёhотой элдэб асуудалнуудые табинагүй гэжэ бодохонь буруу байха юм. Дүй дүршэл юу харуулнаб гэхэдэ, эрдэм-техникын хүгжэлтэ ниитын харилсаануудые hайжаруулха хэрэгтэй, хүн зоной ухаан бодолые шэнэлэн хубилгаха, сэдьхэлэй шэнэ байдал бии болгохо, мүн шууд шамбайгаар дабшалтые ажабайдалай, ажаhуудалай ёhо гурим болгохо хэрэгтэй нягта холбоотой байна. Тэрэ хадаа тогтоhон хүтэлбэрилгын гуримые саг үргэлжэ хаража үзэдэг байха, шэнэлхэ гэhэн эрилтэ шангаар табина. Ондоогоор хэлэхэдэ, эрдэм-техникын хубисхал үргэн хараа замуудые имагтал нээнэ бэшэ, харин доторой ба уласхоорондын ажабайдалай бүхы эмхидхэлыень hайжаруулха эрилтэ табина. Эрдэм-техникын дэбжэлтэ ниитын хүгжэлтын жама ёhонуудые, тэрэнэй социальна удха шанарые болюулжа шадахагүй байhаниинь ойлгосотой. Гэбэшье тэрэ хадаа дэлхэй дээрэ боложо байгаа бүхы үйлэ хэрэгүүдтэ, тэрэнэй зүрилдөөнүүдтэ ехэ нүлөө үзүүлнэ.

Социально-экономическа хоёр байгуулалтануудта гараhан асуудалнуудые ойлгохо, тэдэниие шиидхэхээр бэлэн байhаараа, арга шадабаряараа бэе бэеhээ нилээд ехээр илгарна.

Тиин гурбадахи мянган жэлэй богоhо алхахынгаа урда тээ манай ажаhуужа байгаа юртэмсэ иимэл даа. Энэ дэлхэймнай түгэс найдалаар дүүрэн. Юундэб гэхэдэ, урдань хэзээшье хүнүүд соёл болбосоролые саашадань хүгжөөхэ арга боломжоор али бүхы талаар иимээр хангагдаагүй байhан юм. Гэбэшье энэмнай айхабтар шанга аюул болон зүрилдөөнүүдээр дүүрэн дэлхэй болоно. Тиин энэ үемнай түүхэдэхи эгээл сошордомо шанга үе гэжэ хэлэмээр болоно.

Хүн түрэлтэнэй хуби заяанда эгээл шухала удха шанартай нэгэ бүлэг зүрилдөөнүүд хадаа **хоёр байгуулалтын, хоёр янзын гүрэн түрэнүүдэй хоорондохи харилсаануудтай** холбоотой юм. Эдэ зүрилдөөнүүдэй бии болоhoop олон жэл болоо. Россида Агуухэ Октябриин болоhонhoo хойшо, түби дэлхэйн социально-ангиин шэнжээр хахаран бутарhанай hүүлээр боложо байгаа үйлэ хэрэгүүдые сэгнэхэ талааршье, дэлхэйн социальна хараа замууд тухай асуудалааршье шиидхэхы шэнжэтэй илгаанууд харагдаа hэн.

Капитализм хадаа социализмын мүндэлэлгые түүхын «алдуу» гэжэ хаража, энэнь «заhагдаха» ёhотой гэhэн байна. Энээниие заатагүй, ямаршье аргаар, эрхэ болон мораль гээшые хайхарангүйгөөр заhаруулха: зэбсэгтэ добтолгоор, экономическа хашалтаар, хорото ябуулгаар, хорилто болон «хэhээлгэнүүдээр», мүн ямаршье талаар харилсахаhaa арсалгаар заhаруулха гэжэ оролдоо. Теэд шэнэ байгуулалтын батадхалгада, тэрэнэй ажамидарха түүхэтэ эрхэдэ ямаршье юумэн hаад хэжэ шадахагүй байгаа.

Капиталис дэлхэйн захирхы

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съезд

СС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. ГОРБАЧЕВОЙ элидхэл

тухай тусхайлан хэлэхэ хэрэгтэй. Энэмнай имагтал гадаадын политика бэшэ юм. Империализмын мүнөөнэй байгуулалтада энэ хадаа дотоодын политикын тон шухала шэглэл, капиталай оронуудта, дэлхэйн социалис бэшэ хубида бии байгаа бүхы түрүү хүсэнүүдтэ, тэндэ ажалхужа, тэмсэжэ байгаа хүнүүдтэ хашалта, баадхал үүсхэхэ хэрэгсэл болоно.

Ниитэ кризисэй мүнөөнэйшье шатань капитализмые ороёдоо хүгжэхэ болихо байдалда хүргэнэгүй гэжэ зүб юм. Тэрэнэй экономикынь саашадаашье үргэхэ арга боломжотой, эрдэм-техникын шэнэ хүгжэлтэ ашаглажа байна. Мүн урдань түйлаһан тодорхой экономическа, сэрэгэй, политическа болон бусад байдалаа тогтоон байлгаха шадахаа, харин ямар нэгэн талаар социальна үбшөө абажа шадахашье, урдань алдаһанаа тэхэрюулжэшье шадаха байжа болохо юм. Гэбэшье ажалша олонниитын аша туһые харуулһан ямар нэгэн һайн зорилго болон эрмэлзэлнүүдгүй тула капитализм тэрэнэй бүхы бүлэг зүрилдөөнүүдэй айхабтараар хурсадан, бэе бэедээ нүлөөлжэ ябадалтай хэзээшье ... Капитализм хүгжэжэ байһаар хэдэн зуун жэлнүүдэй туршада иимэ олон социальна болон бусад мухардалгатай хэзээшье ушараагүй юм.

Түбхын түрүүндэ **ажал болон капиталай хоорондохи** зүришэлдөөн улам хурсадана. 60-аад—70-аад онуудта экономическа хүгжэлтын яһала һайн байха үедэ хүдэлмэришэн анги, ажалшад өөһэдынгөө байдалые зарим тэды һайжаруулжа шадаһан байна. Гэбэшье 70-аад онуудай тэнһээ хойшо улам олошорһон экономическа кризисүүд болон үйлэдбэриие ондоо болгоһон ээлжээтэ технологическа хубилалта байдалые ондоо болгожо, энээниие һамбаашалан, капитал добтолгодо орожо, ажалшадай социальна түйлалтануудай нилээд олыень хаһажа шадаһан байна. Ажабайдалай хэдэн хэмжээнэй талаар ажалшад олон жэлэй урдахи байдалдаа оронхой. Дайнай һүүлээрхи үедэхи ажалгүйдэлгэ эгээл ехэ хэмжээндэ хүрэбэ. Тариашад болон фермернүүдэй байдал эли бодо муудана: зарим ажахынууд үгырэн һалана, тиин тэдэнэй урданай ээзд хүлһэнэй ажалта хүнүүдэй зэргэнүүдтэ ороно, бусадынь хүдөө ажахын томо монополинууд болон банкнуудһаа богоолшолгото дулдыданги байдалда ороно. Социальна талаар хубааран бутаралга улам гүнзэгыржэ, улам элитэ боложо байнхай. Жэшээнь, США-да эгээл шадалтай гэр бүлэнүүдэй нэгэ процентнь лэ эд зөөриин талаар доодо шатада оршодог айлнуудай 80 процентын хамтын баялигые нэгэ хахад шахуу дахин үлүүлһэн хэмжээнэй баялигтай байха юм.

Иимэ байдал социальна доһолоо дорьбоо, политическэ тогтууригүй байдал үүсхэхэ аюултай гэжэ империализмын захиргаалагша хүсэнүүд яһала ойлгоно ёһотой. Тиигэбэшье тэдэнэр политикаяа бодомжотой болгохые оролдоногүй. Тад һөөргэ, һүүлэй жэлнүүдтэ зонхилогшо ангиин эгээл эбсэшэгүй хархис бүлэглэлнүүд бүхы дээрээ оройлжо эхилээд байнхай. Эгээл энэ үедэ монополинууд ажалшадай эрхэнүүдые илангаяа хэрзэгы шэрүүнээр, олон талаарнь хаһаха гэһэн добтолго хэһэн байна.

Капитализмын олоһон бүхы арга хэрэгсэлнүүд хэрэглэгдэнэ. Профсоюзууд мүрдэгдэнэ, экономическа талаар хашагдана, хайргадана. Хүдэлмэришэдтэ эсэргүү хуулинууд бии болгогдоно. Зүүнэй үзэлтэ, али бүхы түрүү хүсэнүүд мүрдэгдэнэ. Хүн зонуудай ухаан бодолой, абари зангайнь хойноһоо саг үргэлжэ хиналта хэхэ, зүб руунь хэлэбэл, ходо тагнан хаража байха гээшэ юрын байдал болонхой. Гансал хара амяа хараха гэһэн үзэл, ажаһуухын түлөө тэмсэлдэ хүсэтэйшүүлэй ехэ эрхэтэй байлга, абари заншалай забхайралга, бүхы демократическа юумэндэ үзэн ядангяар хандалга үзэгдөөгүй ехээр номногдоно.

Ажал болон капиталай хоорондохи үндэһэн гол зүрилдөөн саашадаа яажа хүгжэхэб, тогтоһон байдалһаа ямар тобшололнууд хэгдэхэб гэжэ ерээдүй, мүн өөрынгөө эрхэнүүдэй түлөө, социальна дэбжэлтын түлөө ажалшадай тэмсэлэй ябаса харуулха юм. Гэбэшье зарим капиталис оронуудта политикын, бүхы дотоодын байдалай баруунай үзэл тээшэ нилээд ехээр хэлбэрилһэниинь уласхоорондын харилсаануудташье ехэ аюултай гэжэ хэлэнгүй гарахын аргагүй. Иимэ эрьелтын ямар хойшолонтой байхыень уридшалан хэлэхэнь хэсүү, тэрэнэй аюулыень тоонгүй байжа болохогүй.

Һүүлшын хэдэн арбаад жэлнүүдтэ **империалистнуудай хоорондын зүрилдөөнүүд** шэнээр хурсадажа, тэдэнэй түхэл маяг болон хараа шэглэлнүүдынь шэнэ боложо эхилһэн байна. Тэдэнэй ангиин талаар ойро дүтэ байлгашье, хүсэеэ нэгэдүүлхэ гэһэн эрмэлзэлыньшье, сэрэгэй, экономическа гү, али политическэ талаар. нэгэдэлгэньшье, эрдэм-техникын хубисхалшье капитализмын эдэ бүлэг зүрилдөөнүүдые усадхаагүй. Эрдэм-техникын хубисхал капиталис үйлэдбэриин интернациональна шэнжэтэй болохо ябадалые хэлсээнгүй түргэдхөө, капитализмын оронуудай хүгжэлтын хэмжээнүүдыешье улам тэгшэдхээ, мүн дабшалтата хүгжэлтыень ехэдхээ. Эрдэм-техникын дэбжэлтэһээ уламжалан хурсадаһан үрдилдөөтэ тэмсэл гээгдэгшэдые хайра гамгүйгөөр сохино. Капиталис үйлэдбэриие шэнэдхэн эрхилхэ эрхэ байдалай нилээд орёо хэсүү болоһониинь, кризисэй элдэб үзэгдэлнүүдэй олошоролго, уласхоорондын үрдилдөөтэ тэмсэлэй хурсадалга империалистнуудай хоорондохи тэмсэлые илангаяа хурса, үсэд шанга болгоһон байна. Дэлхэйн дэлгүүр дээрэ худалдаа наймаанай, экономическа тэмсэл хэхэдээ, тэдэнэр «эсэгэ оронойнгоо» гүрэнэй-монополистическэ капитализмуудайнгаа хүсэндэ улам ехээр түшэглэнэ, тиихэдэ буржуазна гүрэн улам ээрхэг түримхэй, хомхой хобдог үүргэ дүүргэнэ.

Транснациональна монополис капитал түргэн хүсэжөө. Тэрэ тус тус оронуудташье, мүн бүхы дэлхэйн ажахын хэмжээгээр үйлэдбэриин хэдэн бүхэли һалбаринуудые хамаран, бэедээ мэдэлтэй болгоно. Транснациональна корпорацинууд 80-яад онуудай эхеэр промышленна үйлэдбэриин дүрбэнэй гурбан хубиһаа үлүүень бүтээн гаргадаг, гадаадын худалдаанай хахадһаа үлүүень эрхилдэг, мүн капиталис дэлхэйн шэнэ техникэ болон технологиин 80 процент шахуу патентыень ээмдэжэ байһан юм.

Траснациональна корпорацинуудай голынь хадаа американ корпорацинууд болоно. Тэдэнэй байгуулһан хилын саанахи предприятинуудай комплекс США-гай өөрэйнь болбосоруулгын промышленностьда хүдэлжэ байгаа хүнүүдэй тэн хахадтайнь тоогоороо адли хүдэлмэришэд болон алба хаагшадые нэмэжэ ашаглана. Энэ комплекс мүнөө үедэ жэлэй 1,5 шахуу триллион долларай үнэ сэнтэй эд бараануудые үйлэдбэрилнэ, мүн ажаһуудал хангана. Энэнь США-гай бүхы продукциин 40 шахуу проценттэйнь адли юм.

США-гай «хоёрдохи экономикын» хэмжээниинь Баруун Европын гол гүрэнүүд болоно. ФРГ, Франци, Англиин экономикые 2—3 дахин үлүүлнэ, гансал Японойхиһоо бага байна. Мүнөө США-гай тон томо транснациональна монополинуудынь бүхэли гүрэнүүдэй бүхыдөө гаргаһан национальна продукцитай адлидхажа боломоор ехэ хэмжээнэй экономическа ажал ябуулга эрхилдэг империнүүд болонхой юм.

Транснациональна корпорацинууд болон общественэй политическэ эмхидхэлэй национально-гүрэнэй түхэл маягай хоорондо шэнэ янзын зүрилдөөнүүд түргэнөөр бии боложо, улам хурсадажа байнхай. Транснациональна корпорацинууд хүгжэжэ байгаашье, мүн хүгжэнгишье капиталис оронуудай бүрин эрхэтэ байдалые һуларуулна. Тэдэнэр өөһэдтөө олзотой байхадань, гүрэнэй-монополис гуримшуулгые эдэбхитэйгээр ашаглана. Тиин өөрынь ехэ олзонуудта багаханшье аюулай буржуазна прэвительствануудай зүгһөө тохёолдуулаа һаань, тэдэнтэй тон шэрүүнээр зүришэлдэнэ. Тиихэдээ американ транснациональна гадагуур монополинууд энэ ороной гүрэн түрын оройлон зонхилолгые, захиргаалхы хүсэнүүдэй имперскэ шунахай хүсэлэнгүүдые эдэбхитэйгээр бэелүүлхэ үүргэ дүүргэдэг байха юм.

Мүнөөнэй империализмын гурбан гол түб « бологшо, США, Баруун Европо болон Японой **хоорондохи харилсаан**да элитэшье, далда нюусашье зүрилдөөнүүд олоор үзэгдэнэ. США 60-аад онуудай эсэс болотор эгээл ойрын конкурентнүүдһээ экономическа, финансын, технологическа булюу байдалтай байһан аад, энэнь ехэ туршалгада оруулагдаба. Баруун Европо болон Япон американ нүхэрөө зарим тэды талаар түрижэ шадаһан байна. Тэдэнэр америкынхидэй заншалта оройлон байһан эгээл шэнэ техникын талааршье Холбоото Штадуудтай мүрысэдэг болонхой.

Хоорондохи хёмороогоо бүһүжэргэел гэжэ Вашингтон союзнигуудаа саг үргэлжэ уряална. Теэд мүнөөнэй империализмын гурбан түбые яажа нэгэдүүлхэ гээшэб? Юун бэ гэхэдэ, американецууд доллар болон процентнэ ставкануудые хэрэглэн, Баруун Европо ба Япониио хохидуулан, өөрынгөө экономико тэдхээхэ дуратай байдаг шуу. Империализмын гурбан түбүүд һанал бодолоо зарим тэды тааралдуулан зохилдуулхадаа, энэнь ехэнхидээ Америкын баалалтаар гү, али далда нюусагүй хашалтаар хэгдэдэг, тиин түбхын түрүүндэ США-гай аша туһа болон зорилгонуудта хабаадуулагданхай байха юм. Тиин энэнь зүрилдөөнүүдые усадхадаггүй, харин улам хүрсадхадаг.

Ушар шалтагаануудай юундэ иимэ байһан тухай ехээр бодомжолдог боложо байнаха гэжэ һанамаар. Баруун Европын хэдэн оронуудай правительствануудта, социал-демократическа болон либеральна партинуудта, үргэн олонниитын дунда иимэ асуудал анха түрүүшынхеэ шангаар зүбшэн хэлсэдэг болонхой гэбэл: Америкын мүнөө ябуулжа байгаа политикань өөрынгөө аюулгүй байдал тухай Баруун Европын ойлгомжотой адли гээшэ гү, США-гайхид «удамарша» болохо гэһэн һэдэлгээ хэхэдээ, дан үлүү гарана бэшэ гү? Хүнэй нюдэнэй шэл өөрын нюдэнһөө хэзээшье дээрэ байхагүй гэжэ Холбоото Штадуудай нүхэдынь нэгэнтэ бэшэ этигэн ойлгоһон байха.

Империализмын байгуулалтада хүсэнүүдэй тэнсүүриин хубилһанай эсэстэ бэе бэетээ тэмсэхэ ба нэгэдэхэ гэһэн хараа шэглэлнүүдэй саашадаашье үзэгдэхэ байһаниинь дамжаггүй. «Хүсэнэй гурбан түбүүдэй» экономическа, сэрэгэй-политическэ болон бусад ондоо ниитэ ашаг туһые нэгэдхэһэн комплекс мүнөөнэй дэлхэйн бодото эрхэ байдалда һандаран таһалагдаха гэжэ хүлеэхэнь бэрхэтэй. Гэбэшье энэ комплексын оршон дотор союзник-конкурентнүүдынь өөрынгөө аша туһые хохидуулан, американ хара баалалтада дуугүйгөөр мэдэлээ үгэхэ гэжэ Вашингтоной хүлеэхээр бэшэ.

Империалистнуудай зүрилдөөнүүдэй мүнөө үедэхи онсо өөрэ зүйлынь юун бэ гэхэдэ, ойрын арбаад жэлнүүдтэ тэдэнэр ондоогоор бүлэглэн хубилхадаа болохо, «хүсэнэй капиталис шэнэ түбүүд» бии болоходоо болохо юм. Энэнь зүрилдөөнүүдые саашадань олошоруулжа, тэдэнэр хоорондоо худхалдан, улам хурсадаха байна бшуу.

Империализм болон хүгжэжэ байгаа оронууд болон арадуудай хоорондо зүрилдөөнүүдэй шэнэ, орёо ба ходо хубилжа байдаг комплекс бүрилдэбэ. Урдань колони болон колони шахуу байһан оронуудые сүлөөлэлгэ капиталис байгуулалтада политическэ болон үзэл бодолой шанга сохилто болоһон байна. Энэ байгуулалтань арбан юһэдэхи зуун жэлдэ ба хоридохи зуун жэлэй хахадта байһан зангаараа байхаяа болинхой. Хүн түрэлтэнэй олонхинь болохо арадуудай ажабайдалда социально-экономическа хубилалтануудай тогтоогдошогүй хүгжэлтэ ааляар, бэрхэшээлнүүдтэй ушаран боложол байнхай. Энэ хүгжэлтэ олон гол шухала юумэ ондоо болгоо, гэбэшье олон бэрхэшээлтэй ушараа.

Политическэ элдэб мэхэ баша гаргаһанай, элдэб юумэ үгэхөөр найдуулһанай, эдилгэ үгэһэнэй, сэрэгэй заналта болон сэхэ хашалтын ашаар, харин заримдаа сүлөөрһэн оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ сэхэ оролсоһоной ашааршье капитализм урдань тэрэнһээ экономическа талаар дулдыданги байһан оронуудтай тогтооһон харилсаагаа нилээд олон талаар тэрэ зандань байлгажа шадаа юм. Энээнэй үндэһөөр империализм неоколониалис ёһоной айхабтар мэхэтэй нарин мүлжэлгэ дарлалгын ёһо гурим байгуулжа шадаһан, нилээд олон сүлөөрһэн гүрэнүүдые бэедээ татажа шадаһан байна.

Энээнэй хойшолонгуудынь айхабтар гай гасалантай байгаа. 2 миллиард гаран хүнэй ажаһуудаг хүгжэнги оронууд бодото дээрээ үргэлжэдөө үгытэй ядуу байдалтай нютагууд болоо юм. 80-яад онуудай эхеэр сүлөөрүүлэгдэһэн оронуудай олзо доходынь хүн бүхэн дээрэ абажа харабал, хүгжэнги капиталис оронуудтахида орходоо бүхы дээрээ 11 дахин доогуур байһан байна. Һүүлэй гушаад жэлэй туршада энэ таһалдалынь хороогүй, харин улам ехэ боложо байна. Тиин эндэ гансал үгытэй байдал тухай хэлэгдэнэгүй. Юун бэ гэхэдэ, олон зуу миллион хүнүүд үзэг бэшэг мэдэхэгүй, харанхы мунхаг һуудаг, саг үргэлжэ гэдэһээ үлдэжэ ябадаг, үхибүүдынь түрбэлгүй олоор үхэдэг, мүн тэндэ үбшэн тахалнууд ехээр дэлгэрэнги юм.

Иимэ байдал болбосоролто хүн түрэлтэнэй гутамшаг эшэгүүринь гээшэл! Тэрээндэ империализм гэмтэй. Тэрэ имагтал түүхын талаар гэхэ гү, али бүхэли түбинүүдтэ колониальна дээрмэдэлгэ хэжэ, хэлэшэгүй гээгдэнги байдал уг залгамжалуулан тэндэ орхиһон гансал зэмэтэй бэшэ, харин мүнөөдэрэй байдалай талаар тэрээнтэй адли зэмэтэй байна. Имагтал һүүлэй арбан жэлэй туршада США-гай корпорацинуудай хүгжэжэ байгаа оронуудһаа хамаран абаһан олзонь тэдэнэй оруулһан мүнгыень дүрбэ дахин үлүүлһэн байна. Харин Латиин Америкын болон Карибска бассейнэй шадархи оронуудта США-гай монополинуудай тэрэл үе соо оруулһан мүнгэнһөөнь олзонь һайманһаа үлүү дахин ехэ байгаа юм.

Империализмын байгуулалта хадаа хүгжэжэ байгаа оронуудые дээрмэдэһэнэй, тэдэниие хайра гамгүйгөөр мүлжэн дарлаһанай ашаар ехэнхи талаар ажаһуужа үргэлжэлһөөр гэжэ хэлэбэл, үлүүтүүлһэн ябадал бэшэ байха юм. Тэрэ дээрмэдэлгэ дарлалтын түхэл маяг болон онол аргануудынь хубилна, гэбэшье удха шанарынь урдынхидэл адли байһаар. Жэшээнь, США-да национальна доходойнь нилээд горитой хубинь эдэ эшэ үндэһэнүүдһээ бүрилдэдэг байха юм. Хүгжэжэ байгаа оронуудые бүхы империалис гүрэнүүд мүлжэн дарлана, гэбэшье США-гай империализм илангаяа убайгүйгөөр иимэ юумэ хэдэг байна. Адли тэгшэ бэшэ агсаан, тэгшэ бэшэ худалдаа наймаан, бүридхэлэй ставкануудые дура зоргоороо хубилалга гэхэ мэтэ транснациональна корпорацинуудай мэхэ гохонь олон юм. Энэнь зарим үй түмэн хүнүүдэй үгытэй үлэсхэлэн байдалые улам гүнзэгырүүлнэ, харин нүгөөдүүлэйнь баялигые улам арьбадхажа, дэлхэйн капиталис ажахыдахи хахаран хубаарилгые улам ехэ болгоно.

Хүгжэжэ байгаа оронуудай ахир ядуу байдалынь бүхы дэлхэйн удха шанартай тон томо асуудал гээшэ. Ямаршье ондоо юумэнһээ бэшэ, харин эгээл энээнһээ уламжалан, Азида, Африка болон Латиин Америкэдэ олон хёмороон үүсхэгдэнэ. Өөрынгөө неоколониалис политикые, бүхы дэлхэйе хамарха гэһэн эрмэлзэлээ зүбтүүлэн, империалис гүрэнүүдэй захиргаалагша бүлэгүүдэй «Москвагай гар» гэжэ байжа хэдышье хашхаралдаа һаань, үнэн бодото байдал иимэ байна бшуу.

Үритэлгэ тухай асуудалшье абаад үзэе. Хүгжэжэ байгаа оронуудһаа айхабтар ехэ олзын жэл бүри гаргагдажа байһые хараадаа абабал, тэдэнэй улам ехэ болоһон үринь нэгэл иимэ удхатай: тэдэнэй хүгжэлтын хараа замынь улам уйтаржа, тэрээнгүйгөөр ш ь е хүндэ хүшэр социальна, экономическа болон бусад асуудалнуудынь саашадаа заатагүй хурсадаха байна бшуу.

Мүнөө бии байгаа эрхэ байдалда эдэ оронуудай үриеэ түлэжэ шадахагүй байһаниинь ойлгосотой. Хэрбээ энэ асуудалые үнэн зүбөөр шиидхэхэгүй һаа, энэнь уласхоорондын харилсаануудта нилээд аюултай социально-экономическа болон политическэ хойшолонгуудтай байха юм. Империализмын захиргаалхы хүсэнүүд эндэ бии байгаа далда аюулые харанагүй гэхын аргагүй. Гэбэшье тэдэнэр хүгжэжэ байгаа оронуудые мүлжэн дарлаһанай, хэмгүй ехээр дарлаһанай ашаар баяжаха мүнөөнэйнгөө ёһо гуримые яажа абарха гээшэб гэһэн нэгэл асуудалаар һанаашархана.

Мүн ондоо нэгэ зүйл элитэ байна. Эдэ оронуудай триллион хэмжээнэй үри ба һүүлэй арбан жэлэй туршада США-гай сэрэгэй гаргашын триллион гаран доллароор нэмэһэн баримтын хоорондо ушар шалтагаанай эли тодо холбоон байна. Хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдһээ жэл бүри хамаран абтадаг 200 миллиард гаран доллар болоһониинь ба һүүлэй жэлнүүдтэ США-гай сэрэгэй бюджедэй бодото дээрээ имэл хэмжээндэ хүрэһэниинь мүн лэ тушаан боложо тохёолдоһон зүйл бэшэ. Эгээл тиимэһээ милитаризм неоколониальна хэмгүй ехэ мүлжэлгэ дарлалтые улам хэрзэгы болгон байлгаха гэжэ үнэнхэ эрмэлзэнэ бшуу.

Мүн капитализмын зүрилдөөнүүдэй улам хурсадажа, тэрэнэй оройлон зонхилолгын уйтаржа байһан эрхэ байдалда неоколониализм хадаа социальна талаар элдэб мэхэ баша гаргаха, гол буржуазна гүрэнүүдтэхи социальна түгшүүрилые һуларуулха, ажалшадай зарим хубииень худалдан абаха хэрэг эрхилхын тулада монополис капиталда мүнгэ зөөри улам ехээр үгэдэг боложо байна гэжэ элитэ. Энэмнай дууһашагүй шухаг эшэ үндэһэн болоно. Хүгжэнги капиталис оронуудтахи нэгэ часай ажалай түлөөһэн Ази, Африка болон Латиин Америкын гүрэнүүдэй хүдэлмэришэдэй үдэрэй салин хүлһые заримдаа хэдэн дахин үлүүлдэг байха юм.

Эдэ бүгэдэ захагүй үргэлжэлхэ аргагүй. Мүн элдэб гайхамшаг зүйлнүүд болохо гэжэ найдаханьшье бэрхэтэй. Байдал өөрөө хэзээшье заһархагүй. Өөрынгөө эндэхи байдалые зандань үлөөхын, монополинууд болон сэрэгэй-промышленна комплексын аша туһые хамгаалхын, сүлөөрһэн оронуудта боложо байгаа түрүү хубилалтануудые тогтоохын тулада США-гай түшэглэдэг сэрэгэй хүсэниинь гансал байдалые улам орёо болгожо, шэнэ хёмороонуудые үүсхэхэ байна бшуу. Мүнгэтэй мэшээгүүд даритай боошхонууд болон хубилшахадаа болохо. Хэзээ нэгэтэ эндэшье капитализм хүсэ хэрэглэхэ, эшэгүүригүйгөөр дээрмэдэхэ гү, али үнэн зүб үндэһөөр харилсаха гү гэһэн хоёр арга боломжын али нэгыень шэлэн абаха баатай болохо. Хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдэй арадуудай аша туһада эрид шанга шиидхэбэринүүд абтаха ушартай.

Мүн лэ бүхы дэлхэйдэ хабаатай үшөө нэгэ бүлэг зүрилдөөнүүдые, дэлхэйн болбосоролой оршон байха үндэһэ һууридань аюул тохёолдуулжа байгаа зүрилдөөнүүдые шэнжэлэлгэ мүн лэ нилээд шанга тобшололнуудые хэхые баадхана. Оршон тойронхи байгаалиие, агаар болон океануудые бузарлаха, байгаалиин баялигуудые дууһаха ябадал тухай түбхын түрүүндэ эндэ хэлэгдэнэ. Эрдэм-техникын хубисхалһаа, хүнэй ажал ябуулгын улам ехэ болоһонһоо уламжалан, байгаалида үлүү ехэ нүлөөн үзүүлэгдэдэг болоһонһоонь лэ энэ асуудал хурсадаа бэшэ юм. Байгаали ашаглаха хэрэгые дэлгүүрэй һохор хүсэнүүдтэ мэдэгдүүлхэ гээшэ айхабтар муу хойшолонгуудтай байха гэжэ бүри Энгельс уридшалан хараһан юм. Бүхы хүн түрэлтэнэй эдлэл болохо түби дэлхэйн баялигуудые тон зүбөөр ашаглаха уласхоорондын үрэ ехэтэй оньһон болон үйлэнүүдые бэелүүлхэ гэһэн хэрэглэмжэ улам элитээр үзэгдэжэ байнхай.

Бүхы хүн түрэлтэнэй, бүхы дэлхэйдэ хабаатай асуудалнуудые нэгэл гүрэнэй гү, али бүлэг гүрэнэй хүсөөр шиидхэхын аргагүй. Эндэ бүхы дэлхэйн хэмжээгээр харилсан ажаллаха шухала. Олонхи оронууд бүтэмжэтэй һайнаар, нягтаар харилсан оролдохо ёһотой. Тон адли тэгшэ эрхын, гүрэн бүхэнэй бүрин эрхые хүндэлһэнэй үндэһөөр иимэ харилсаан бэелүүлэгдэхэ зэргэтэй. Мүн абтаһан уялганууд үнэн сэхээр дүүргэгдэхэ, уласхоорондын эрхэ дүримүүд сахигдажа байха ёһотой. Мүнөө манай үзэжэ байгаа үе сагай шанга эрилтэ иимэ бшуу.

Капитализм арадуудай **соёл культурые** улам тулюур болгоно, зуун жэлнүүдтэ байгуулагдаһан оюун ухаанай эрдэнинүүдые доройтуулна. Эрдэм мэдэсэһээ ондоо хүниие дээшэлүүлдэг юумэн байхагүй. Гэбэшье оршон байгаа ямаршье ондоо үедөө хүн түрэлтэн мүнөөнэйхидэл адли элдэб хуурмаг худал зүйлнүүдтэй ушараагүй ёһотой. Буржуазна номнол айхабтар нарин мэхэтэйгээр хэгдэһэн хуурмаг мэдээнүүдые бүхы дэлхэйн хүнүүдтэ идхана, элдэб бодол болон мэдэрэлнүүдые баадхан абхуулна, захирхы хүсэнүүдтэ олзотой эрхэтэнэй болон социальна байдалые хүнүүдтэ баалана. Хүн зониие гэгээрүүлхэ, эрдэм мэдэсэтэй болгохо хэрэгтэ ямар эрдэм, ямар үнэтэ зүйлнүүд, моральна дүримүүд нэбтэрүүлэгдэхэб гэһэн асуудал хадаа түбхын түрүүндэ политическэ асуудал юм.

Соёл культурые зандань үлөөхэ, буржуазна забхайралгаһаа, үрин һандаргалгаһаа тэрэниие хамгаалха гэһэн асуудал ажэбайдал өөрөө табина. Энэ хадаа бүхы хүн түрэлтэнэй дүүргэхэ эгээл шухала зорилгонуудай нэгэниинь юм. Соёл культурын талаар империализмын мүнөө бэелүүлдэг ябуулга айхабтар холын ямар психологическа ба зан абариин хойшолонгуудтай байхаб гэжэ бодонгүй байхын аргагүй. Захагүй ехэ худалдаа наймаанай болон хүсэрхэлгын түрилтэ доро соёл культурын улам доройтолго, арһа яһанай талаар доромжолон илгалгые идхалга, муу муухай заншалнуудые, гэмтэ хүнүүдэй болон общественэй «оёорой» зан абариие номнолго хүн түрэлтэндэ хэрэггүй, тэдэниие усадхаха шухала.

Нүхэдүүд, шиидхэгдэхэ ёһотой асуудалнууд олон, тэдэ хэмжээгээрээ ехэшье, орёошье гэжэ таанад харанат. Гэбэшье тэдэниие ойлголго гараһан зорилгонуудай дэлисэ болон гүнзэгыдэнь бүхы дээрээ хүрэнэгүй гэжэ харангүй байхын аргагүй. Уласхоорондын байдалай шухала болоһон асуудалнуудые шиидхэлгэдэ амжалта түйлаха тон шухала эрхэ нүхэсэл ямар бэ гэхэдэ, политическэ талаар үгэеэ ойлголсолго түйлаха хэрэгтэ гаргадаг сагаа хороохо, бүтэмжэтэй һайн ябуулгануудта тон түргэнөөр орохо хэрэг болоно.

Хамаг юумые бидэнэй гансаараа хэхын аргагүй, олон юумэн Баруунай гүрэнүүдһээ, тэдэнэй удамаршадай түүхын шухала шатануудта ухаан бодолоо алдахагүй шадабариһаань дулдыдаха гэжэ бидэнэр һайн ойлгонобди. Хэрбээ манай түби дэлхэйдэ ямар нэгэн ондоо юртэмсынхидэй бууха аюулай тохёолдоо һаань, СССР США хоёр үгээ түргэнөөр ойлголсохо һэн гэжэ Америкын президент нэгэтэ хэлээ һэн. Теэд мэдэгдээгүй ямар нэгэн ондоо юртэмсынхидэй буулгада орходоо ядерна һандарал хосорол тон бодото аюул бэшэ гээшэ аал? Оршон тойронхи байгаалиие бузарлаха аюул аргагүй ехэ бэшэ аал? Мүн хүгжэжэ байгаа гүрэнүүд болон арадуудай асуудалнуудые бодолтойгоор, үнэн зүбөөр шиидхэхэ гээшэ бүхы оронуудта хабаатай хэрэг бэшэ гээшэ аал?

Эсэстэ, ямар нэгэн ээлжээтэ кризисэй болохые хүлеэнгүйгөөр, бүри мүнөөдэр һайнаар үндэһэлэгдэһэн бодото тобшололнуудые хэхэ ёһотойбди гэжэ бүхы хүн түрэлтэнэй дүй дүршэл харуулнагүй гээшэ аал? Америкын Холбоото Штадууд аюулгүй байдал хангалгые манай түби дэлхэйн багахан хэмжээн дотор багтаахаяа болижо, элдэб түсэбүүдые дэбжүүлхэдээ, холын холодо юу түйлахые найданаб?

Түүхын эмээл дээрэ тогтохын тулада империализм али бүхы аргануудые хэрэглэнэ. Теэд иимэ политикань дэлхэйдэ айхабтар хохидолтой. Арадууд тэрэнэйнь түлөө улам үндэр сэн түлэхэ баатай болоно. Сэхэшье, тойруугааршье түлэгдэнэ. Олон миллион хүнүүдэй ами наһаар, национальна баялигуудые үрилгөөр, асари ехэ мүнгэ зөөри буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгэдэ гаргалгаар түлэхэ баатай болоно бшуу. Мүн олон тоото, бүри бэрхэтэй асуудалнуудай шиидхэгдээгүй байлгаар түлэнэ. Харин хожом хойшодоо оройдоо бодомжолхонь хэсүү эгээл үндэр сэнгээршье түлэжэ магадгүй.

США-гай захирхы хүсэнүүд түүхын эгээлэй бэшэ энэ үедэ бодото байдалһаа эли бодо ехээр хадуурна. Уласхоорондын оршондо ээрхэг түримхэй ябуулга эрхилэлгэ, политика болон хүнэй ухаан бодолые дайн сэрэгэй хороор нэбтэрүүлгэ, бусадай аша туһые тоонгүй байлга американ империализмые моральна болон политическэ талаар заатагүй амяарлалгада хүргэнэ, тэрэнэй болон бүхы бусад хүн түрэлтэнэй хоорондохи ехэ забһарые улам үргэдхэнэ. Ядерна буу зэбсэгэй бэлэн болгогдоод байһан үедэ болбосоролто хүн түрэлтэндэ саг болон дайда гээшэ өөрын дадал шэнжэ шанараа алдажа, хүн түрэлтэн элдэб тушаан болоһон зүйлнүүдһээ дулдыдадаг болоно гэжэ тус орондо байгаа эб найрамдалай дайсад мэдэнэгүй гээшэ гү?

Капиталай захиргаанай түбүүд бодото байдалые үнэн зүбөөр, бүтэмжэтэйгөөр сэгнэхэ замда орохо гээшэ гү? Ороходоошье болохо, үгыдөөшье болохо гэжэ хэлэхэнь эгээл бэлэн байгаа. Теэд түүхэ иигэжэ хэлэхэ эрхэ манда олгоногүй. Хүн түрэлтэн амидаран байха гү, али үгы гү? гэһэн асуудалда «үгы» гэһэн харюу бидэнэр үгэжэ шадахагүйбди. Бидэнэр иигэжэ хэлэнэбди: ниитын дэбжэлтэ, соёл болбосоролой хүгжэлтэ саашадаашье үргэлжэлхэ ёһотой, үргэлжэлүүлэгдэхэшье юм.

Коммунистнуудай ерээдүйдэ этигэдэг, хүнүүдэй ухаан бододоо, зүб ябуулгада этигэдэг байһанһаа гансал бидэ тиигэжэ хэлэнэгүйбди. Бидэнэр бодото байдалые байһан соонь сэгнэдэгбди, тиин хоёр дэлхэйе ехэ юумэн тон ехээр һалган хубаана гэжэ гүйсэд ойлгонобди. Гэбэшье ондоо юумэ баһал тодоор харанабди. Юун бэ гэхэдэ, бүхы хүн түрэлтэнэй айхабтар шухала зорилгонуудые шиидхэхэ гэһэн эрилтэ тэдэниие харилсан ажаллаха хэрэгтэ зоригжуулха, хүн түрэлтэнэй бүрин бүтэн үлэхын тулада үшөө үзэгдөөгүй ехэ хүсэнүүдые һэргээн бии болгохо ёһотой. Манай үе сагай бодото байдалда тааруу шиидхэбэринүүдые абаха урма зоригжол эгээл эндэ байна.

Бүхы түби дэлхэйн хэмжээгээр гүрэнүүд болон арадуудай бүтэмжэтэй һайн, зохёон байгуулхы холбоо харилсаа тогтоохые түүхын, ниитын дэбжэлтын ябаса улам шангаар эринэ. Гансал эринэ бэшэ, харин политическэ, социальна, материальна шухала эрхэ нүхэсэл байгуулна.

Ядерна һандарал хосоролгые зайсуулхын, соёл болбосоролой бүтэн бүлеэн үлэхын тулада иимэ холбоо харилсаан хэрэгтэй. Мүн хүн түрэлтэнэй улам хурсадажа байгаа бусад асуудалнуудыешье хамтараа, хүн бүхэнэй аша туһада шиидхэхын тулада тэрэ хэрэгтэй. Хоёр байгуулалтын мүрысөөнэй, эсэргүүсэлтын улам шангадахатай хамта дэлхэйн нэгэдэлдэ ородог гүрэнүүд бэе бэеһээ улам ехээр дулдыдаг боложо байна. Энэ хадаа мүнөөнэй хүгжэлтын бодото диалектикэнь болоно. Иигэжэ тад ондоо зүйлнүүдэй тэмсэл соогуур, ехэ бэрхэтэйгээр, зарим ушарта тэмтэрэлгээр мүнөөнэй зүрилдөө ехэтэ, гэбэшье **хоорондоо дулдыданги, олон талаараа нэгэн бүхэли дэлхэй** бүрилдэнэ бшуу.

Коммунистнууд социальна дэбжэлтын замуудые тэдэнэй доторой орёо ба зүрилдөөтэ байдалтай холбожо, хододоо ойлгодог байгаа. Гэбэшье эдэ бүхы үйлэ хэрэгүүдэй гол дундань хүн байдаг, тэрэнэй аша туһа, оролдолгонь байдаг юм. Энэ коммунис үзэл бодолой гол илгаань болоно. Хүнэй ами наһан, тэрэниие али бүхы талаар дэлгэн хүгжөөлгэ гээшэ эгээл үнэтэ зүйл, ниитын хүгжэлтын аша туһа юунһээшье үлүү гэжэ В. И. Ленин онсолон тэмдэглэдэг байгаа. КПСС өөрынгөө бодото ажал ябуулгада энээниие хүтэлбэри болгодог.

Бүхы арадуудта зорюулан, үнэхөөрөө хүндэ таарама, нэрэдэнь хүрэмэ материальна болон оюун ухаанай эрхэ байдал байгуулха, манай түби дэлхэй дээрэ амидаралгые хангаха, тэрэнэй баялигуудта гамтайгаар хандаха гээшэ мүнөө үедэ хэгдэхэ тэмсэлэй гол шэглэлынь мүн гэжэ бидэнэр тоолодогбди. Түбхын түрүүндэ гол баялиг болохо хүн эрдэнидэ, тэрэнэй арга боломжодо гамтайгаар хандаха. Эгээл энэ талаар мүрысэе гэжэ капитализмын байгуулалтада дурадханабди. Бата бэхи эб найрамдалай эрхэ байдалда мүрысэе гэнэбди.

II. ОРОНОЙ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКА ХҮГЖЭЛТЫЕ ХУРДАДХАЛГА — СТРАТЕГИЧЕСКЭ ХАРАА ШЭГЛЭЛ МҮН

Нүхэдүүд! Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха хараа шугамые апрелиин Пленум дээрэ тодорхойлон дурадхахадаа, КПСС-эй Центральна Комитет түүхэтэ удха шанартай шиидхэбэри абаһан байгаа. Тэрэнь партиин, бүхы арадай зүгһөө үргэнөөр дэмжэгдээд, съездын үзэмжэдэ табигдаба гээшэ.

Хурдадхалга гээшые юун гэжэ ойлгонобибди? Энэмнай нэн түрүүн экономическа ургалтын эршые шангадхалга мүн болоно. Харин гансал энэ бэшэ. Эрдэм-техникын дэбжэлтын үндэһэ һуури дээрэ үйлэдбэриие бүхы хэмжээгээр эршэдхэхэ, экономикын байгууламжые хубилгаха, хүтэлбэрилгын ажал эмхидхэлгын ба урмашуулгын ашаг үрэтэй аргануудые хэрэглэжэ, ургалтын шэнэ шата хангаха гээшэ тэрэнэй уг удхань мүн.

Хурдадхалгын хараа шугам экономикын талаар хубилалтануудаар дүүрэхэгүй. Эдэбхитэй социальна политика бэелүүлхэ, **социалис үнэн зүб байдалай гол ёһые залан шууд** баталха гээд тэрэ хараална.

Ниитын харилсаануудые нарижуулха, политическэ болон үзэл сурталай институдуудай хүдэлмэриин онол аргануудые шэнэдхэхэ, социалис демократиие гүнзэгырүүлхэ, хүдэлсэгүй тогтонги ба хуушанай гурим баримталдаг ябадалые — ниитын дэбжэлтые һаатуулдаг бүхы юумые эрид шууд дабаха гээд хурдадхалгын хараа шугамаар хараалагдана.

Олонниитын эдэбхитэй зохёохы ажал ябуулга, социалис байгуулалтын айхабтар ехэ арга боломжонууд болон булюу һайн талануудые хүсэдөөр хэрэглэлгэ гээшэ бидэндэ амжалта хангаха ёһотой гол зүйл болоно.

Нүхэдүүд, нэгэ үгөөр хэлэбэл, ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалга болбол манай ойрын ба хожомой, экономическа болон социальна, политическэ ба үзэл сурталай, дотоодын ба гадаадын бүхы асуудалнуудые шиидхэхэ арга мүн. Совет общественэй шанарай талаар шэнэ байдал гансал иимэ замаар түйлагдажа болохо, түйлагдаха ёһотой.

А). СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКА ХҮГЖЭЛТЫН ДУНГҮҮД БА ТЭРЭНИИЕ ХУРДАДХАЛГЫН ЗАЙЛАШАГҮЙ БАЙҺАН УШАР

Нүхэдүүд! Партиин программна зорилгонуудые манай съезд дээрэ табижа, зүбшэн хэлсэжэ байхадаа, ороной хүгжэлтын дүнгүүдэй сэгнэлтэдэ гүнзэгыгөөр хандаха ушартай болонобди. КПСС-эй гурбадахи Программын баталан абтаһанай һүүлээрхи 25 жэлэй туршада Советскэ Союз ехэ амжалтануудые түйлаһан байна. Арадай ажахын үйлэдбэриин гол фонднууд долоо дахин ехэ болгогдоо. Хэдэн мянган предприяти баригдаһан, шэнэ һалбаринууд байгуулагдаһан байна. Национальна доход дүрбэ дахин шахуу, промышленна үйлэдбэри — 5 дахин, хүдөө ажахын — 1,7 дахин ургаһан байгаа.

Хэрбээ дайнай урда тээ, мүн дайнай һүүлээрхи түрүүшын жэлнүүдтэ США-гай экономикын хэмжээндэ хүрэхэ гээшэ хүшэр шэнги һанагдадаг байгаашье һаань бүри 70-аад онуудта эрдэм-техникын болон экономическа арга шадалайнгаа талаар бидэнэр тэрээндэ нилээд дүтэлжэ, харин зарим янзын шухала продукци үйлэдбэрилгээр булижа гараһан байнабди.

Эдэ түйлалтанууднай — арад зоной айхабтар ехэ хүсэлэл оролдолгонуудай үрэ дүн мүн. Тэдэнэй ашаар совет хүнүүдэй һуудал байдалые горитой һайжаруулха арга олдоо. 25 жэлэй туршада хүн зондо хүртэсын талаар бодото доход 2,6 дахин, хэрэглэмжын ниитын фонднууд 5-һаа үлүүтэй дахин ехэ болоо. 54 миллион байра баригдажа, олонхи бүлэ-

(Үргэлжэлэлынь удаадахи нюурнуудта).

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съезд

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. ГОРБАЧЕВОЙ эл

[Үргэлжэлэл. Эхниинь 2, 3-дахи нюурнуудта].

нэрэй гэр байрын эрхэ байдалые hайжаруулха арга олгоо. Бүгэдэ ниитын дунда hуралсалда оролго бэелүүлэгдээ. Дээдэ hургуулинуудые дүүргэгшэдэй тоо 4 дахин олошороо. Эрдэм ухаанай, медицинын, соёл болбосоролой талаар амжалтанууд бүгэдэндэ мэдэрэгдээ. Социальна, үндэhэ яhатанай хоорондын харилсаануудай талаар түйлагдаhан ехэ дэбжэлтэ, демократиин саашанхи хүгжэлтэ тухай хэлээгүй hаамнай, түйлэhэн амжалтанууднай хүсэд бэшээр харуулагдаха.

Гэхэтэй хамта 70-аад онуудта арадай ажахыда бэрхэшээлнүүд улам нэмэжэ, экономическа ургалтын эршэ хараа байса доошолоо hэн. Тиигэжэ экономико хүгжөөхэ талаар КПСС-эй Программаар табигдаhан зорилгонууд, угайдахадаа юhэдэхи ба арбадахи түсэбтэ табан жэлнүүдэй бүри доогуур даабаринууд дүүргэгдэнгүй үлэшэhэн байгаа. Эдэ жэлнүүдтэ хараалагдаhан социальна программа баhал хүсэд бэшээр дүүргэгдээ. Эрдэм ухаанай болон hуралсалай, элүүрые хамгаалгын ба хүн зониие соёлой-ажаhуудалай талаар хангалгын материальна үндэhэ hуури гээгдэлдэ ороо.

Бидэнэрhээ дулдыдахагүй зарим эрхэ нүхэсэлнүүд хэрэг байдалда баhал нүлөөлhэн байгаа ааб даа. Гэбэшье тэдэнэр шиидхэхы үүргэ дүүргээгүй. Экономикодохи байдалай хубилалтада саг болзортонь политическэ сэгнэлтэ үгөөгүй, экономикые хүгжэлтын эршэмтэй онол аргануудта хойшолуулангүй оруулгын шухала байhые мэдэрээгүй, эрдэм-техникын дэбжэлтын түйлалтануудые арадай ажахыда эдэбхитэйгээр хэрэглээгүй байhамнай гол шалтагаан болоно. Энэ талаар уряанууд ба хөөрэлдөөнүүд олоор хэлэгдэдэг аад, харин хэрэг байдал hайжараагүй.

Экономико эршэмгүй экстенсивнэ үндэhэ hуури дээрэ ехэнхидээ хүгжөөгдэжэ үргэлжэлөө, ажалай болон материальна нэмэлтэ нөөсэнүүдые үйлэдбэридэ хабаадуулха хараа баримталагдадаг байгаа. Энээнэй эсэстэ ажалай бүтээсын ургалтын эршэ болон ашаг үрын зарим бусад үрэ дүнгүүд нилээд доошолhон байна. Шэнэ барилга хэжэ, хэрэг байдалые hайжаруулха hэдэлгэнүүд тэнсүүриин асуудалые бүри шанга болгоо hэн. Айхабтар ехэ нөөсэ баялигуудтай арадай ажахыда тэдэнь дуталдажа эхилээ. Ниитын хэрэглэмжэнүүд болон үйлэдбэридэ түйлагдаhан хэмжээнэй хоорондо, түлэхэ арга шадабари болон тэрэниие материальна талаар хангаха хоёрой хоорондо таhалдал гараhан байгаа.

Тэд hүүлэй үедэ хүсэлэл оролдолгонуудай гаргагдаhан байгаашье hаань, хэрэг байдал хүсэд заhараадүй. Арбан нэгэдэхи түсэбтэ табан жэлдэ промышленностиин болон хүдөө ажахын олон янзын продукци үйлэдбэрилгэ КПСС-эй XXVI съездын хараалhан хэмжээндэ хүргэгдөөгүй. Машина бүтээлгэдэ, нефтиин ба нүүрhэнэй промышленностьда, электротехникэдэ, хара металлурги болон химидэ, капитальна барилгада ехэ гээгдэл ушараа. Ашаг үрын ургалтын гол дүнгүүдээр, хүн зоной hуудал байдалые hайжаруулха талаар даабаринууд дүүргэгдээгүй.

Нүхэдүүд, эдэ бүгэдэhөө бидэ эгээл шанга hургаал абаха ёhотойбди.

Тэрэнэй түрүүшынхиинь үнэн зүб байдалай hургаал гээд нэрлэжэ болохо. Үнгэрhэн замаа харюусалгатайгаар шэнжэлхэдэ, ерээдүй тээшэ замые сэхэ болгоно, харин орёо асуудалые гайхангяар орхин гараад, үнэн сэхэ руунь хэлэхэгүй ябадал бодото политика зохёон хараалалгые удаарууллна, урагшаа дабшалдамнай hаад түбэг хэнэ бшуу. «Юумые үнэн руунь хэлэдэг дээрэhээ бидэ хүсэтэйбди»,—гэжэ В. И. Ленин хэлэhэн байгаа. Имагтал тиимэhээ 70-аад онуудта, мүн 80-яад онуудай эхеэр үзэгдэhэн таарамжагүй үйлэ хэрэгүүд тухай партиин Программын шэнэ найруулга соо үшөө дахин хэлэхэ шухала гэжэ Центральна Комитет тоолоо юм. Тиимэhээл бидэ тэдээн тухай мүнөөдэр съезд дээрэ хэлэжэ байна гээшэбди.

Бодото ябуулгануудта зоримгой, шиидэнги байлгада **нүгөөдэ hургаалынь** хабаатай. Манайхи мэтэ иимэ ехэ ажахые эршэмтэй хүгжэлтын замда оруулха гээшэ бараг бэшэ хэрэг. Эндэ ехэхэн хүсэлэл оролдолгонууд, саг ба ехэ харюусалгатай байха хэрэгтэй. Харин хубилалта хэжэ эхилээд, хайшаашье бэшэ хэмжээнүүдээр хизаарлажа болохогүй. Эгээл зоримгой алхамуудые хэхээ айнгүйгөөр, хэлбэришэгүйгөөр, эршэмтэйгээр хүдэлхэ шухала.

Тиихэдэ үшөө нэгэ иимэ hургаал. Тэрэниие гол hургаал гэжэ хэлэжэ болохо. Олониитын хэр эдэбхитэйгээр ба ушар ёhо мэдэнгеэр хабаададаг байhанhаа, ямаршье хэрэгэй амжалтань ехэнхидээ тодорхойлогдодог. Шэлэhэн замамнай үнэн зүб гэжэ үргэн ниитэ ажалшадта үнэншүүлхэ, тэдэниие моральна ба материальна талаар урмашуулха, кадрнуудай hанаа сэдьхэлые хубилгаха гээшэ манай ургалтые хурдадхаха шухалын шухала эрхэ нүхэсэл мүн. Журам болон эмхидхэлэй, даалгагдаhан хүдэлмэриин, тэрэнэй үрэ дүнгүүдэй түлөө хүн бүхэнэй харюусалгын дээгүүр байха бүринь, урагшаа дабшалтамнай хурдадаха ёhотой.

Экономикын хүгжэлтэдэхи таарамжагүй шэглэлые эрид хубилгаха, тэрэниие ёhотоор эршэдхэхэ, олониитын эдэбхи үүсхэл болон зохёохы ажал ябуулгада, ёhотой революционно хубилалтануудта үргэн харгы нээхэ гээшэ партиин, бүхы арадай түрүүшын ээлжээнэй зорилго мүн.

Ондоо зам үгы. Экономикые хурдан түргэнөөр хүгжөөгөөгүй hаамнай, социальна программанууд hайн hайхан хүсэлэн болоод үлэшэхэ. Харин тэдэмнай, нүхэдүүд, хойшолуулашагүй шэнжэтэй бшуу. Эдеэ хоолой асуудалые даамайгаар шиидхэхэ, эрхим шанартай эд бараа болон хангамжын талаар хэрэглэмжэнүүдые хангаха, медицинскэ хангалгые, гэр байрын-ажаhуудалай эрхэ байдалые hайжаруулха, оршон тойронхи дайдые аршалан хамгаалха талаар хамтын хүсэлэл оролдолгонуудай дүнгүүдые совет хүнүүд богони болзорто мэдэрхэ ёhотой.

Социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалга болбол дэлхэйн социализмые бэхижүүлгэдэ горитой хубитаяа оруулха арга олгохо, аха дүү оронуудтай бэелүүлэгдэдэг харилсаа холбооё бүри үндэр шатада гаргаха ёhотой. Хүгжэжэ байгаа оронуудай арадуудтай, капиталис дэлхэйн гүрэнүүдтэй бэелүүлэгдэдэг экономическа холбоондохи манай арга боломжонуудые тэрэ hураггүй үргэдхэхэ ёhотой. Ондоогоор хэлэхэдэ, хурдадхалгын хараа шэглэлые бодото дээрэнь бэелүүлгэ манай Эхэ ороной хуби заяанда ехэ үрэ дүнгүүдтэй байха болоно.

Б). ЭКОНОМИЧЕСКА ПОЛИТИКЫН ГОЛ ШЭГЛЭЛНҮҮД

Нүхэдүүд! КПСС-эй Программын болон Гол шэглэлнүүдэй проектнүүд соо экономическа болон социальна хүгжэлтын гол зорилгонууд тодорхойлогдонхой гээшэ. Зуун жэлэй эсэс тээшэ национальна доход хоёр дахин шахуу нэмээгдэхэ болоно. Тиихэдээ үйлэдбэри шанарай талаар хубилгагдажа, хүсэниинь хоёр дахин нэмээгдэхэ ёhотой. Ажалай бүтээсэ 2,3—2,5 дахин ургаха, национальна доходтохи элшэ хүсэ гаргашалга 1,4 дахин, металл гаргашалга — 2 дахин шахуу хороогдохо. Тиигэжэ үйлэдбэриие эршэмтэйгээр хүгжөөхэ, шанарые ба ашаг үрые hайжаруулха тээшэ эрид хубилалта хэгдэхэ болоно.

Саашадаа энэ хүдэлмэриие гүнзэгырүүлhэнэй үндэhөөр бүхы талаараа хүгжэнги үйлэдбэрилгын хүсэнүүдтэй, болбосоронги социалис үйлэдбэриин харилсаануудтай, ажахы эрхилхэ hайжаруулагдаhан онол аргануудтай, эрхим эмхидэлтэй ба ашаг үрэтэй экономикодо оролго бэелүүлэгдэхээр хараалагдана. Манай стратегическэ хараа шэглэл иимэ.

Эрдэм-техникын дэбжэлтэ, общественын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые үндэhөөрнь хубилгалга болбол тэрэниие бэелүүлхэ гол арга мүн гээд КПСС-эй ЦК-гай июниин (1985 он) зүблөөн дээрэ онсолон тэмдэглэгдээ hэн. Хуушанай материально-техническэ үндэhэ hуури дээрэ, тэрэниие хэдышье шэнэлээ hаа, шухала хубилалта түйлахын аргагүй. Эрдэм ухаанай болон техникын шэнэ, түйлалтануудай үндэhэ hуури дээрэ арадай ажахые гүнзэгыгөөр hэльбэн шэнэдхэхэ, эрдэм-техникын дэбжэлтын гол шэглэлнүүдтэ тохёолдоhон гээгдэлhээ гараха, ажахы эрхилэлгын онол аргануудые, захиргаалалгын гуримые хубилган шэнэдхэхэ хэрэгтэй гэжэ бидэ тоолонобди.

1. ЭРДЭМ, ТЕХНИКЫН ДЭБЖЭЛТЫН ҮНДЭhЭ hУУРИ ДЭЭРЭ АРАДАЙ АЖАХЫЕ hЭЛЬБЭН ШЭНЭДХЭХЭ

Научно-техническэ болон социально-экономическа ехэ хубилалтануудые бэелүүлхэ талаар КПСС айхабтар ехэ дүй дуршэлтэй болонхой. Тиигэбэшье hаань, үнгэрhэн жэлнүүдтэ бидэнэрэй хэhэн хүдэлмэри хэмжээгээрээ ба орёо хүшэр байлгаараа ойрын сагта арадай ажахые hэльбэн шэнэдхэхын тула хэхэ хүдэлмэритэй сасуулхаар бэшэ ааб даа.

Энээнэй тулада юун хэрэгтэйб?

Нэн түрүүн-байгууламжын ба инвестиционно политикые хубилгаха хэрэгтэй. Энээнэй урда тээ тоогой талаар дүнгүүдтэ гол анхаралаа хандуулдаг байгаа haa, мүнөө шанарта ба ашаг үрэдэ, хоорондынхиhоо — эсэсэй дүнгүүдтэ, үйлэдбэриин фондынуудые үргэдхэлгэhөө — тэдэниие шэнэлэлгэдэ, түлишын-түүхэй эдэй нөөсэнүүдые ехэдхэлгэhээ тэрэниие хэрэглэлгые hайжаруулгада гол анхаралаа хандуулдаг болохо, эрдэмэй түйлалтануудые ехээр хэрэглэдэг hалбаринуудые, үйлэдбэриин болон социальна ажахынуудые хангадаг hалбаринуудые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ гээшэ хубилалтануудай уг удхань болоно.

Байгша табан жэлдэ энэ шэглэлээр ехэ алхам хэгдэхэ ёhотой. Үйлэдбэриие hэльбэн шэнэдхэлгэдэ ба техникээр шэнээр зэмсэгжүүлгэдэ 200 миллиардhаа дээшэ түхэриг капитальна hомололго зорюулагдахаар хараалагданхай. Энэнь үнгэрhэн арбан жэлэйхиhээ ехэ. Энэмнай ехэ хэмжээнэй мүнгэ зөөри болоно, тиибэшье түсэблэлгын болон ажахын зургаанууд энэ зорилгоор нэмэлтэ арга боломжонуудые бэдэржэ үргэлжэлүүлхэ ёhотой.

Стратегическэ шэглэлнүүдээр комплексно ехэ программанууд зохёон хараалагдаад, бэелүүлэгдэжэ эхилэнхэй. Эрдэм-техникын дэбжэлтэ тодорхойлдог, экономикодо ашаг үрэ түргөөр түйлаха, хойшолуулашагүй социальна асуудалнуудые шиидхэхэ арга олгодог hалбаринууд бүри түргэнөөр хүг… гдэхэ юм. Мүнгэн hангай, материальна, научна болон ажалай горитой ехэ нөөсэнүүд тэдэниие хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэдэ элсүүлэгдэнэ.

hэльбэн шэнэдхэлгын ашаг урын, экономическа ургалтын эршын машина бүтээлгэhээ ехэнхидээ дулдыдадаг байhаниинь ойлгосотой. Имагтал эндэ эрдэм, техникын талаар үндэhэ баримтата гол зорилгонууд бэелүүлэгдэдэг, арадай ажахын бусад hалбаринуудай дэбжэлтые тодорхойлдог ажалай шэнэ зэр зэмсэгүүд, машинанууд бүтээгдэдэг. Тон шэнэ, нөөсэ алмадаг технологи, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ ба продукциин шанарые hайжаруулха үндэhэ hуури эндэл табигдана бшуу.

КПСС-эй ЦК болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет машина бүтээлгые саашадань хүгжөөхэ тухай тогтоол hаяхан баталан абаа гэжэ съездын делегадууд мэдэнэ. Үнэн дээрээ энэмнай индустриин тон шухала секторые шэнэдхэхэ ниитэ гүрэнэй программа мүн болоно. Тэрэниие залан хүтэлхэ ниитэ нэгэн зургаан байгуулагданхай. Арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлэй эсэс тээшэ машинануудай, хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдэй, приборнуудай технико-экономическа хэмжээе эрид дээшэлүүлхэ зорилго машина бүтээлгын комплексэй урда табигданхай. Үнгэрhэн табан жэлэйхиhээ 1,8 дахин ехэ капитальна hомололго hалбариие шэнэлэлгэдэ зорюулагдаха.

Түс программые бэелүүлхэдээ, бидэ юу хүлеэхэ байнабди? Машина болон хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдые бүтээлгэ 40-hоо дээшэ процентээр ехэ болохо, тэдэнэй шанар hайжарха. Шэнэ үеын техникын улам олоор бүтээгдэхэдэ, арадай ажахые үндэhөөрнь шэнээр, зэмсэгжүүлхэ, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ эрхэ нүхэсэлнүүд бии болохо. Тиигэжэ нэгэ жэлдэ хараадуулхадаа, 12 миллион шахуу хүнэй ажал, зуун миллионhоо дээшэ тонно түлишэ алмаха, олон миллиард түхэригэй ашаг олзо абаха байнабди. «Дон-1500» түхэлэй комбайниие хэрэглэхэдэл, ороhо хуряалгын машинануудай паркые нилээд хороохо, 400 мянга шахуу механизаторнуудые сүлөөлхэ, ороhо тарянай гээгдэлые хэдэн миллион тонноор хороохо арга олгохо гэжэ тоололго харуулна.

Үйлэдбэридэ электроникые үргэнөөр нэбтэрүүлгэ ба комплексноор автоматизацилга техникэ hэльбэн шэнэдхэлгын ябасада ехэ нүлөө үзүүлхэ юм. Мүнөөнэй компьютерна техникэ зохёожо, олоорнь бүтээхэ, элементнэ баазые хүгжөөхэ талаар тодо даабаринууд хараалагданхай. ЭВМ-үүдэй болон залан хүтэлбэрилгын автомат түхеэрэлгэнүүдэй программна хангалга индустриальна гуримда оруулагдаха. Институдууд болон конструкторска бюронуудые нэгэдүүлhэн информатикын болон тоолон тодорхойлгын техникын отделени СССР-эй Наукануудай академидэ байгуулагданхай. Энэ талаар хэгдэхэ хүдэлмэриие эрдэм ухаанай талаар хангаха уялга тэрээндэ даалгагданхай.

Түлишын-элшэ хүсэнэй комплексые үндэhөөрнь hэльбэн шэнэдхэхэ зорилго элшэ хүсэнэй программа соо табигдана. Элшэ хүсэ алмадаг технологи хэрэглэлгэдэ, шэнгэн түлишые газаар болон нүүрhөөр hэлгэдэ, нефть бүри нарижуулилган болбосоруулгада гол анхарал хандуулагдана. Олзоборилгын промышленностьда түрүү технологи баhал ашаглан хэрэглэгдэхэ — нээмэл ба гидро аргаар нүүрhэн малтагдаха, нефтиин түхеэрэлгэнүүдэй хэмжээн ба найдамтай байлгань дээшэлхэ, автомат түхеэрэлгэнүүд хаа хаанагүй нэбтэрүүлэгдэхэ. Үнгэрhэн табан жэлэйхидээ орходоо хоёр хахад дахин олон атомна электростанцинууд байгша табан жэлдэ ашаглалгада оруулагдаха, мүн тэрэшэлэн дулаанай станцинуудта хуушарhан агрегадууд олоороо hэльбэгдэхэ.

Металлургида болон химическэ индустрида тэдэниие бүри бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүдээр шэнээр хангаха талаар ехэ юумэн хэгдэнэ. Тон шэнэ ба hайжаруулагдаhан конструкционно, мүн бусад шэнэ hайн материалнуудай бүтээгдэхэдэ, электроникын, машина бүтээлгын, барилгын, хүнгэн ба промышленностиин бусад hалбаринуудай, хүдөө ажахын хүгжэлтэ хурдадхагдаха.

Үйлэдбэриие, нэн түрүүн транспортые болон хэлхээ холбооё hэльбэн шэнэлэлгэдэ парти айхабтар ехэ удха шанар олгоно. Хүнгэн ба зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангаха талаар хүдэлдэг промышленностиин бусад hалбаринууд булюу түргэнөөр хүгжөөгдэхэ. Тэдэнэртэ зорюулагдаhан шэнэ hайн хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэрилгэдэ гансал тусхай шэглэлтэй бэшэ, мүн промышленностиин бусадшье hалбаринууд хабаадуулагданхай.

Капитальна барилгые үндэhөөрнь hайжаруулангүйгөөр, техникэ hэльбэн шэнэдхэжэ шадахагүйбди. Харин энээнэй тулада барилгын бүхы комплексые индустриальна болон эмхидхэлэй шэнэ шатада гаргаха, предприятинуудые hэльбэн шэнэдхэхэ, мүн шэнэ объектнүүдые бариха үедэ инвестиционно циклые адагынь хоёр дахин хороохо хэрэгтэй. Барилга аали удаанаар хэхэ ябадалтай хойшодоо эбсэжэ болохогүй. Энээнhээ боложо айхабтар ехэ мүнгэ зөөриин эрьесэ hаатуулагдажа, арадай ажахыдахи эрдэм-техникын дэбжэлтэдэ hаад ушаруулагдана.

Нүхэдүүд, эдэ бүгэдэ барандаа, хэмжээгээрээ, удха шанараараа айхабтар ехэ зорилгонууд, тэдэниие шиидхэлгэ түсэбүүдэй дүүргэлтын хуби заяае, манай ургалтын эршые эсэсэй эсэстэ тодорхойлхо бшуу. hалбари, предприяти бүхэн үйлэдбэриие таhалгаряагүй шэнэдхэхэ тодорхой программатай байха зэргэтэй. Тиимэ хадаа хараалагдаhан зорилгонуудые бэелүүлгын түлөө түсэблэлгын ба ажахын зургаануудай харюусалгань дээшэлнэ. Партийна организацинуудай ажал ябуулгань баhал энээндэ шэглүүлэгдэхэ ёhотой.

Харуулхын тэдысэ хүдэлхэ, ёhотой хэрэгые дутуу ядуу шиидхэбэринүүдээр hэлгэхэ ябадал гаргуулхагүй гээшэ тон шухала. hэльбэн шэнэлнэбди гээд министерствэнүүд болон албан зургаанууд шэнэ объектнүүдые бариха, тэндээ хуушарhан түхеэрэлгэнүүдые тодхохо, үйлэдбэриие технико-экономическа үндэр дүнгүүдтэ хүргэлгые хангахагүй ехэ үнэтэй проектнүүдые зохёодог али олон баримтанууд hэргылүүлнэ.

Иимэ хандалгые гэршэлhэн баримта харуулhуу. Тепловозуудай двигательнүүдые үйлэдбэридэг Брянска машина бүтээлгын завод hэльбэн зэбсэгжүүлэгдэжэ байнхай. 140 миллион шахуу түхэриг тэрээндэ гаргашалагдахаар хараалагдана, тэдэнэй хахадынь ашаглагданхай. Түхеэрэлгэнүүдэй hэльбэн шэнэдхэгдэхэдэ, ямар ашаг үрэ түйлагдаха гээшэб? Түрүү технологи хэрэглэлгэ хараалагдаагүй байшоо, хүдэлмэришэдэйнь тоо мянга шахуу хүнөөр слошоронхой, фондынь ашаг үрэ доошолоо. Бүри ашаг үрэтэй двигателиин зохёогдожо, шалгалта гараhан байгаашье hаа, шэнэ түхеэрэлгээр хуушарhан двигатель бүтээхэ hанаатай байhаниинь шухала.

Минтяжмашай болон МПС-эй хүтэлбэрилэгшэдэй бодолые яажа ойлголтойб? Урдань табигдаhан зорилгонуудай ехэ шухала удха шанартай байhые зарим нүхэд ойлгоогүй гээшэ ха. Иимэрхүү ябадал эгээл шангаар шүүмжэлхээр. Энэнь болбол hэльбэн шэнэлхэ ба эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха талаар партиин хараа шугамые хазагайруулга мүн болоно. Иимэрхүү үзэгдэлнүүдтэ шангаар хандаха шухала.

hэльбэн шэнэдхэлгые бэелүүлхэ шухала болоод байхада, эрдэм ухаанай урда шэнэ зорилгонууд табигдана. Тэрэнэй материально-техническэ үндэhэ hуурие бүхы талаар бэхижүүлхэ, эрдэмтэдэй үрэ түгэсөөр хүдэлхын тулада эрхэ байдал байгуулха хараа шугам КПСС залан шууд бэелүүлхэ юм. Гэбэшье техникын болон технологиин хүгжэлтэдэ үнэхөөрөө революционно хубилалтануудые хангаха нээлтэнүүд болон ухаалан зохёолнуудые оромнай тэдэнэрhээ хүлеэхэ эрхэтэй.

Эрдэм-шэнжэлгын эмхи зургаануудай хүдэлмэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар шухала хэмжээнүүд hүүлэй үедэ хараалагдаа. Эрдэмтэдэй ажалые урмашуулха асуудалнууд, эрдэм ухаанай болон үйлэдбэриин хоорондохи харилсаанай шэнэ арганууд хараада абтанхай. Гол, тэрэ тоодо академическэ институдуудые, проектно-конструкторска эмхи зургаанууд болон туршалгын-промышленна үйлэдбэринүүдые нэгэдүүлhэн hалбаринууд хоорондын научно-техническэ комплекснүүдые зэйгуулха тухай шиидхэбэри hаяхан баталан абтаа.

hалбариин эрдэм-шэнжэлгын институдуудай хүдэлмэриие эдэбхижүүлхэ, эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхалгада тэдэнэй оруулдаг хубитые дээшэлүүлхэ талаар хэмжээнүүд абтана. Гэбэшье энэ хүдэлмэри болошогүй удаанаар хэгдэнэ. Олохон институдууд министерствэнүүдэй аппарадай үргэлжэлэлынь байhан зандаа, албан зургаануудай аша туhые үмэгшэлэн аршалалгын үүргые олон ушарта дүүргэдэг, хуушанайнгаа заншалаар хүдэлдэг, элдэб саарhа бэшэлгээр дашуурдаг байна. Эрдэм ухаае бодото байдалда дүтэ болгохо, hалбариин институдуудые үйлэдбэриин ба научно-үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдтэ оруулха тухай асуудал июниин зүблөөн дээрэ шангаар табигдаа hэн. Энээндэ хэн hаад хэнэб, министерствэнүүд болон тэдэнэрэй партийна комитедүүд ямар хараа бодолтойб, ажабайдалаар табигдаhан эрилтэнүүдтэ тэдэнэр яажа харюусанаб гэжэ шалган тодолхо хэрэгтэй.

Дээдэ hургуулинуудай научна арга боломжонуудые бүри ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ хэрэгтэй. Ороной научно-педагогическа хүдэлмэрилэгшэдэй 35-hаа дээшэ процентнь, тэрэ тоодо эрдэмэй докторнуудай хахад шахуу хубинь дээдэ hургуулинуудта хүдэлдэг аад, харин научна шэнжэлгэнүүдэй арбаhаа дээшэ бэшэ процентыень лэ тэдэнэр дүүргэдэг. Үйлэдбэритэй дээдэ hургуулинуудай эрдэмтэдэй холбоо барисаае бэхижүүлхэ талаар тус тус албан зургаанууд дурадхалнуудые зохёожо, оруулха ёhотой. Тэдэ дурадхалнуудтаа эрдэмтэдэй халааниие бэлдэхэ асуудалые хараада абаха шухала. Үндэhэлhэн бишыхан сагдуулгүйгөөр ой модоной амидардаггүйнь мэдээжэ. Тэрээн шэнги ёhотой эрдэмтэн гээшэ хэрэгыень үргэлжэлүүлхэ hурагшадгүй байдаггүй. Эрдэм ухаанай, тиимэ туладаа манай ороной ерээдүй тухай эндэ хэлэгдэнэ. hуралсалай түрүүшын жэлнүүдhээ эхилжэ студентнүүд шэнжэлгын хүдэлмэридэ хабаадуулагдаха, тэрэнэй үрэ дүнгүүдые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгэдэ хабаадаха ёhотой. Имагтал иигэжэ ёhотой эрдэмтэдые, зохёохы ёhоор бододог мэргэжэлтэдые бэлдэжэ болохо.

Нүхэдүүд, эрдэм ухаанай түйлалтануудые арадай ажахыда бүри эдэбхитэйгээр хэрэглэхэ хэрэгтэй. Гэбэшье үйлэдбэриин эрдэм ухаантай холбоо барисаа тогтоолго, эрдэм-техникын түйлалтануудые тэрэнэй гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэлгэ мүн лэ шухала. Хэдэн жэл, харин заримдаа хэдэн арбаад жэл соо бодото дээрээ хэрэглэгдэдэггүй научна нээлтэнүүдэй, ухаалан зохёолгонуудай үсөөн бэшэ ушардаг байhаниинь халагламаар. Жэшээ харуулhуу.

Гушан жэлэй саада тээ эрдэмтэдэй нээhэн элэдэггүй материалнуудай ашаг үрэ гэhэн ойлгосо, шэнэ түхэлэй тоhодолго-түрхилгын материал бии болгохо арга олгоhон байгаа. Тэрээнь машинанууд болон түхеэрэлгэнүүдэй удаан хүдэлхэ эрхэ байдал хангадаг, ажалай гаргашые эрид хороодог. СССР-эй Миннефтехимпромой, бусад хэдэн министерствэнүүд болон албан зургаануудай зарим хүтэлбэрилэгшэдэй үни хуушарhан гурим баримталдаг дээрэhээнь олон миллион түхэригэй алмалта үгэдэг энэ нээлтэнь мүнөө болотор үргэнөөр хэрэглэгдэнэгүй.

Ашаглалгын эгээл хүшэр хүндэ эрхэ байдалда хангадаг антифрикционно шэнгэн зүйлөөр дүүргэгдэhэн подшипник Минавтопромой болон түсэблэлгын зургаануудай зэмээр арбаад жэлэй туршада үргэнөөр хэрэглэгдэнэгүй. Дэлхэй дээрэ үгы шахуу ашаг үрэ ехэтэй гидромоторнуудые үйлэдбэрилгые Минстанкопром болошогүйгөөр унжагайруулhан байгаа. Тэрэнэй ашаар малталгын болон бусад түхеэрэлгэнүүдэй гидрофикаци үргэнөөр бэелүүлэгдэдэг, ажалай бүтээсые хэдэ дахин дээшэлүүлхэ, ажалай эрхэ байдалые hайжаруулха арга олдодог байха байгаа.

Иимэ жэшээнүүдые саашань үргэлжэлүүлжэ болохо. Энэ халагламаар. Шэнэ юумэндэ иимэрхүүгээр юундэ ханданаб гэбэл, зарим бүлэг эрдэмтэд хүндэрхэдэг, «ондоо хүнүүдэй» ухаалан зохёоhон зүйлнүүдтэ албан зургаанууд, дурагүй байдаг, үйлэдбэришэд тэдэниие нэбтэрүүлхэ гэжэ оролдодоггүй. Угайдхадаа ухаалан зохёолго тухай мэдүүлгэнүүдые хаража үзэлгэ заримдаа хэдэн жэлээр унжагайрдаг, «зоболонгой замаар тэнэлгэн» болодог гээд нюуса бэшэ.

Шэнэ ба түрүү юумэ эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлдэг, эрхим шанартай, ашаг үрэтэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ замуудые бэдэрдэг коллективүүдтэй шэнжэлгын эмхи зургаануудые, промышленна предприятинуудые эгээл шухалада тоологдодог юумэнүүдээр хангаха арга замуудые олоогүй hаа, эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха талаар табигдаhан зорилгонуудые шиидхэжэ шадахагүйбди.

Эрдэм ухаанай талаар экономическа гуримые нарижуулха, үйлэдбэритэй тэрэниие холбоо барисаатай болгохо талаар манда зарим тэды дүй дуршэл бии. Тэрэниие анхаралтайгаар шэнжэлээд, унжагайруулангүй, нэбтэрүүлхэ. Эрдэм-техникын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ тэдэнэрэй оруулдаг бодото хубитые хараада абан, научна коллективүүд болон зарим хүтэлбэрилэгшэдые материальна талаар урмашуулгатай тэрэниие нягтаар холбохо шухала.

Экономико залан хүтэлбэрилгын бүхы шатанууд шэнэ юумэ нэбтэрүүлгэдэ ондоогоор хандадаг болохо уялгатай. Эрдэм-техникын дэбжэлтые түсэблэлгэдэ зоримгойгоор оролжо эхилхэ зэргэтэй СССР-эй Госпланда, мүн эрдэм ухаанай болон техникын талаар Гүрэнэй госкомитедтэ энэ хабаатай. Тэрэнэй хүдэлмэри даншье hаа удаанаар шэнэдхэн hайжаруулагдана. СССР-эй Наукануудай академи, министерствэнүүд болон албан зургаанууд ехэ хэмжээнэй шэнжэлгэнүүдтэ, энэ үндэhэ hуури дээрэ түйлагдаhан дүнгүүдые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгэдэ бүри ехэ анхаралаа хандуулха ёhотой.

Манай гадаадын экономическа ажал ябуулгые шэнэ зорилгонуудтай баhал нягтаар холбохо шухала. Али али талада ашатай туhатай экономическа холбоондо ехэ хэмжээтэйгээр, ерээдүйн хараатайгаар хандаха хэрэгтэй. СЭВ-эй гэшүүн-оронууд иимэ политика зохёон харааланхай. Тэдэнэрэй хоорондохи экономическа харилсаанда гол түлэб худалдаа наймаанай талаар холбоон бэелүүлэгдэдэг байгаа hаа, нэн түрүүн машина бүтээлгэдэ үйлэдбэриие тусхай шэглэлээр хамжаалха, хамтын нэгэдэлнүүдые, научно-үйлэдбэриин комплекснүүдые байгуулха гээд тэрэ хараална.

Гадаадын экономическа холбоо барисаанай али нэгэн hалбариин түлөө харюусадаг албан зургаанууд болон организацинууд манайда үсөөн бэшэ, зүгөөр тэдэнэр заримдаа эмхи муутайгаар хүдэлдэг. Манай хүгжэлтые хурдадхахын тулада гадаадын экономическа ажал ябуулгые эдэбхитэйгээр хэрэглэхэ зорилго тодорхойлон табихадаа, гадаадын худалдаа наймаанай эрьесын байгууламжые хэлбэришэгүйгөөр хубилгаха, гадаадада эд бараа худалдаха ба гадаадаhаа эд бараа худалдажа абаха ябадалые бүри ашаг үрэтэй болгохо гэжэ бидэ хараалнабди.

2. ЭДЕЭ ХООЛОЙ АСУУДАЛЫЕ ШИИДХЭЛГЭ—ТҮРҮҮШЫН ЭЭЛЖЭЭНЭЙ ЗОРИЛГО

Нүхэдүүд! Ороноо эдеэ хоолой зүйлнүүдээр гүйсэд дүүрэнээр хангаха гэhэн зорилгые бидэ эгээл богони болзор соо шиидхэхэ зэргэтэйбди. КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд дотор, СССР-эй Эдеэ хоолой программа соо тодорхойлогдоhон партиин мүнөөнэй аграрна политика энэ талаар шэглүүлэгдэнхэй байна. Тэдэнэй баталагдан абтаhанhаа хойшо хүдөө ажахын ба тэрээнтэй холбоотой hалбаринуудай материально-техническэ баазые хүгжөөхын тула горитой ехэ юумэн хэгдээ. Колхоз, совхозуудай, ажахынууд хоорондын ба болбосоруулгын предприятинуудай экономико бэхижүүлэгдээ, газар тариалангай болон мал ажалай ашаг шэмэ дээшэлүүлэгдээ.

Урагшаа дабшалта хээбди, гэбэшье хүдөө ажахыда ушаржа байhан гээгдэлые усадхалга хангалтагүй удаанаар бэелүүлэгдэнэ. Түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлдэ эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгые эли бодо hайжаруулхын тула аграрна сектортэ шиидхэхы хубилалта хэхэ хэрэгтэй. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин ургалтые хоёрhоо үлүү дахин эршэдхэхээр, хүн бүхэнэй хүртэсэдэ мяха, hү, овощ ба үрэ жэмэс үйлэдбэрилгые эрид дээшэлүүлхээр хараалагдана.

Энээниие бидэ түйлажа шадаха гүбди? Шадахабди, шадаха уялгатайбди. Энээнэй тула парти агропромышленна комплексын бүхы hалбаринуудай ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар шэглүүлэгдэhэн нэмэлтэ хэмжээнүүдые хараалаа. Хүдөөдэ социально-экономическа байдалые хубилгаха, улам бүри гүнзэгы ехэ эршэдхэлгын, продукци тогтууритай hайнаар үйлэдбэрилгын эрхэ байдал байгуулха гээшэ тэдэнэй гол зорилго болоно. Ажахы эрхилэлгын экономическа онол аргануудта, ажал ябуулгынгаа үрэ дүнгүүдэй түлөө колхоз, совхозуудай бэеэ даанги байлгые үргэдхэлгэдэ, тэдэнэй харюусалгыень дээшэлүүлгэдэ түшэглэхэ байнабди.

Иимэ хараа шэглэл бэелүүлхэдээ, агропромышленна комплексдо үйлэдбэриин хүсэ хэрэглэлгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ, тэдэнэй эгээл ехэ ашаг үрые хангадаг гол шухала участогуудта хүсэ шадалаа, мүнгэ зөөриеэ элсүүлэн хабаадуулха шухала. Нэн түрүүн газарай үрэжэлые дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахые тогтууритай hайнаар эрхилэлгын эрхэ нүхэсэл байгуулха тухай хэлэгдэнэ. Үндэр ашаг үрэтэй технологинуудые үргэнөөр хэрэглэхэ гээшэ амжалтын эшэ үндэhэн мүн гэжэ hүүлэй жэлнүүдэй дүй дуршэл харуулаа. Эдэ бүгэдэ асари ехэ ашаг үрэ үгэнэ. Имагтал нёдондо жэл тэдэниие нэбтэрүүлhэнэй ашаар 16 миллион тонно таряа нэмэжэ абаха, горитой ехэ бусад продукци үйлэдбэрилхэ аргатай болообди.

Хуряаха, зөөхэ, хадагалха ба болбосоруулха үедөө таряалан болон фермэнүүдэй продукциин гээлтые хороохо гээшэ эдеэ хоолой жасые нэмээлгын ойрын эшэ үндэhэн болоно. Энэ талаар манайда горитой ехэ нөөсэ бии, хэрэглэмжын нөөсэнүүд—20, харин зарим зүйлэй продукци 30 процент хүрэтэр нэмээгдэхэ байна. Эды шэнээн хэмжээнэй продукци нэмэжэ үйлэдбэрилhэндэ орходоо, эдэ гээлтэнүүдые усадхалгада 2—3 дахин бага гаргашанууд гараха байна.

Мүнөө ЦК болон правительство гээлтэ хороохо талаар ехэ хэмжээнүүдые тодорхойлоо. Хүдөө ажахын машина бүтээлгэ хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэжэ, поли дээрэхи бүхы хүдэлмэриие түргэнөөр, hайнаар ябуулха аргатай бүтээсэ ехэтэй оньhон техникээр колхоз, совхозуудые хангаха арга олгохо байна. Эдеэ хоолой машина бүтээлгые, продукци болбосоруулгын, хадагалалгын бааза бэхижүүлхын тула нэмэлтэ гаргашануудые хээбди.

Парти болон гүрэн агропромышленна комплексын материально-техническэ баазые саашадаашье залан сэхээр хүгжөөхэ юм. Зүгөөр хүн хадаа хүгжэлтэ дэбжэлтын гол хүсэн, тэрэнэй сэдьхэл бодол болодог байгаа, мүнөөшье болоно, саашадаашье болохо байhаниинь элитэ. Мүнөө эдэбхитэйгээр, үндэр ехэ мэргэжэл шадабаритайгаар, зохёохы ёhоор хүдэлжэ шадаха хүнүүд хүдөө ажахыда хэзээ хэзээнэйхиhээ хэрэгтэй бшуу. Хүдөөгэй ажалшадай ажаллаха арга боломжонууд, hуудал байдал тухай саг үргэлжын анхарал хандуулха гээшэ манай бүхы амжалтануудай эгээл бата бэхи эрхэ нүхэсэл болоно. Манай түсэбүүд энэ талаар шэглүүлэгдэнхэй, тэдэнэй хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлэгдэхыень түйлаха шухала.

Эдэ бүгэдэ хойшолуулашагүй шухала хэмжээнүүд болоно, гэбэшье ажал ябуулгануудай программа эдээгээр түгэсэнэгүй. Аграрна сектортэ хүтэлбэрилгын ба ажахы эрхилэлгын шэнэ арга онолнуудта оролгые түгэсхэхэ зэргэтэйбди. Хүдөө ажахы болон тэрээнтэй холбоотой промышленностиин hалбаринуудые бодотоор, үрэ түгэсөөр эршэдхэжэ хүгжөөхэ уялгатай агропромышленна комплексын хүтэлбэрилгын ниитэ нэгэн зургаануудые түбтэ, нютагуудта байгуулгын шухалын шухала алхам болоhониинь арсашагүй.

Эмхидхэлэй иимэ гуримые байгуулга ажахы эрхилэлгын зүйлнүүдээр батадхагдана. Энэ талаар дурадхалнууд бэлдэгдэнхэй. Ажахы эрхилэлгын экономическа онол аргануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, колхоз, совхозуудай бэеэ даагаад ажалаа ябуулгые эрид үргэдхэхэ, эсэсэй үрэ дүнгүүдэй түлөө тэдэнэй аша туhые, харюусалгые дээшэлүүлхэ гээшэ эдэ дурадхалнуудай гол удха болоно. Бодото дээрээ эдеэ хоолой зүйлнүүдтэ налог ашаха тухай Ленинэй hанал бодолые мүнөөнэй эрхэ байдалда зохёохы ёhоор хэрэглэхэ тухай эндэ хэлэгдэнэ.

Табан жэлэй үедэ колхоз, совхозуудта продукци гүрэндэ худалдалгын жэл бүриин тодорхой түсэбүүд табигдахаар хараалагдана. Тиихэдэ эдэ түсэбүүд хубилгагдахагүй байна. Тиихэтэеэ хамта тэдэнэртэ түсэбhөө гадуур абаhан бүхы юумэеэ, харин хартаабха, үрэ жэмэс болон овощ ургуулжа хуряаха талаар хараалагдаhан түсэбэйнгөө горитой хубиие

3. ЭКОНОМИКО ХҮТЭЛБЭРИ ЭРИЛТЭНҮҮДЭЙ ХЭМЖЭЭН

Нүхэдүүд! Ажахы эрхилэлгые гүнзэгыгөөр хубилгангүй, социализмын арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэнээр бэелүүлхэ арга олгоhон хүтэлбэрилгын нэгэн бүхэли, ашаг үрэ ехэтэй, таарамжатай hайн гуримые байгуулангүй, экономикодо шэнэ зорилгонуудые шиидхэжэ шадахагүй байнабди.

Ажахы хүтэлбэрилгые саг үргэлжэ нарижуулан hайжаруулха хэрэгтэй. Гэбэшье мүнөө зарим тэды хэмжээнүүдээр хизаарлаха бэшэ, харин үргэн ехэ хубилалтануудые хэхэ шухала. Манай бүхы үйлэдбэриие бодото дээрэнь ниитын хэрэглэмжэнүүдтэ, хүнүүдэй эрилтэнүүдые хангалгада бодото дээрэнь хабаадуулха, ашаг үрэ ба шанарые дээшэлүүлхэ, эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха, арадай ажахын шата бүхэндэ, нэн түрүүн ажалша коллективүүдтэ ажалай үрэ дүнгүүдэй түлөө хүдэлмэрилэгшэдэй аша туhые, үүсхэл эдэбхиие, социалис ёhоной шуран бэрхэ байлгые хүгжөөхэ гээшэ тэрэнэй гол удха болоно.

КПСС-эй Центральна Комитет, тэрэнэй Политбюро ажахы эрхилэлгые шэнэдхэн хубилгалгын гол шэглэлнүүдые тодорхойлбо. Бидэ иимэ зорилгонуудые табинабди:

— экономикые нэгэ газарhаа хүтэлбэрилгын үүргэ нүлөөе дээшэлүүлхэ, партиин экономическа стратегиин гол зорилгонуудые бэелүүлгэдэ, арадай ажахын хүгжэлтын эршэ дэлисые, тэнсүүриие, тэрэнэй таарау байлгые тодорхойлгодо түбэй хүтэлбэриин үүргые дээшэлүүлхэ, доодо таладань байhан ажахын шатануу-

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съезд

СС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. ГОРБАЧЕВОЙ элидхэл

үнэ сэнгүүдэй гүримые түсэбэй ёһоор хубилгаха байнабди. Үнэ сэнгүүдые тааруу зохидоор табиха, тэдэнэй хэмжээе гансал гаргашануудтай бэшэ, харин эд бараа ашаглалгын шэнжэ шанарнуудтай, эд зөөриин ашаг үрэтэй, ниитын хэрэглэмжэнүүдтэй, хүн зоной эрилтэтэй үйлэдбэрилэгдэн гаргагдаһан продукциин тэнсүүриие тааруулан табиха шухала. Лимидэй болон договорой үнэ сэнгүүдые үргэнөөр хэрэглэхээр хараалагдана.

Материально-техническэ хангалгын гүримые горитой ехээр нарижуулан һайжаруулха хэрэгтэй. Тэрэ арадай ажахын тогтууритай һайнаар, жэгдээр хүдэлхэдэнь туһалха экономическа эрхэ нүхэсэл болохо ёһотой. Хэлсээнэй үндэһэ һуури дээрэ үйлэдбэрилэгшэд болон хэрэглэгшэдэй хоорондо удаан болзорой холбоо барисаа тогтоолгодо, хангалгын гүримые бэхижүүлгэдэ эдэбхитэйгээр нүлөөлхэ гээшэ Госснабай шухала зорилго мүн. Үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые оптово аргаар худалдалгые хүгжөөхэ шухала.

Эсэсэй эсэстэ хүтэлбэрилгэ болон түсэблэлгые нарижуулан һайжаруулха, эмхидхэлэй байгууламжые шэнэдхэн хубилгаха талаар бидэнэй хэһэн бүхы юумэн **ажахын байгуулалтын гол шата болохо нэгэдэлэй, предприятиин ашаг үрэ ехэтэй хүдэлмэриин** эрхэ байдал байгуулха талаар шэглүүлэгдэнхэй байна.

Хэрбээ, нэгэ талаһаа, предприятинуудай эрхэнүүдые хизаарлаха гэһэн һэдэлгэнүүдые урдынхидал мэтэ үргэлжэлүүлжэ байһан һалбари, һалбариин министерствэнүүд болон түбэй экономическа албан зургаануудай хүдэлмэриие шэнэдхэн хубилгалгын таарамжатай байгаа һаань, нүгөө талаһаа — ашаг үрын ургалтын эрхэ нүхэсэлнүүдэй участок, бригада, хүдэлмэриин газар бүхэндэ хүргэгдөө һаань, үнгэргэгдэһэн туршалгануудай үрэ дүнгүүд һураггүй һайн байхадаа болохо һэн гэжэ шэнжэлгэ харуулба. Энээндэ онсо анхаралаа хандуулха хэрэгтэй.

Министерствэнүүд болон албан зургаанууда зүгһөө предприятинуудые бага-сагын харгалзалгадаа абаха ябадалые усадхахаар саг ерээ. Ажал ябуулгадаа министерствэнүүд техническэ политикын асуудалнуудта, һалбаринууд доторой тэнсүүринүүдтэ, һалбаринуудайнгаа эрхим шанартай продукцяар арадай ажахын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангалгада гол анхаралаа хандуулха ёһотой. Түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилһэн продукцияа, хэрэглэгдээгүй түүхэй эд, материалнууд, түхеэрэлгэнүүд гэхэ мэтые өөһэдөө мэдээд худалдаха эрхэ предприятинуудта, эмхинүүдтэ олгохо хэрэгтэй. Иимэ юумые хүн зонтой харилсаануудташье хуулияар баталха шухала. Гэрэй ажахыда, гэр байра, гаражнуудые, саадай-огородой гэрнүүдые барилгада хэрэглэгдэхэ болохо юумые үгы хэхэ гү, али бог дээрэ хаяжархиха гээшэ таарамжатай аал!

Экономическа **нормативуудай** дүүргэдэг үүргые сэгнэхэ гээшэ хүшэр хүндэ юм. Түсэблэгдэһэн үе сагай гүримые—продукцяар хангаха даабаринуудые, үнэ сэнгүүдые, ашаг олзоһоо ебтаһан мүнгые бюджедтэ оруулалгые, салин хүлһэнэй фонднуудые, урмашуулгын ажахын тоосооной жасануудые байгуулгын гүримүүдые эртээнһээ мэдээд байбал, предприятинуудай коллективүүд нөөсэнүүдээ элирүүлхые айнгүй, үйлэдбэриин ургалтые бүри эршэмтэйгээр хүгжөөхэ, тэрэнэй ашаг үрые эрид дээшэлүүлхэ арга олгоһон түсэбүүдые зохёохы ёһоор табижа шадахал. Тиихэдээ ВАЗ-ай болон Сумска машина бүтээлгын заводой жэшээгээр предприятинуудта үйлэдбэреэ үргэдхэхын, техническэ талаарнь шэнэдхэн хубилгахын тула шухала хэрэгтэй мүнгэ зөөри өөһэдөө олохо арга предприятинуудта бии болгохо шухала.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ, хүн зоной ажаһуудал хангаха талаар предприятинуудай, эмхинүүдэй бэеэ даагаад ажаллаха арга шадабариие дээшэлүүлхэ гээшэ илангаяа шухала удха шанартай, хэрэглэгшэдэй эрилтэнүүдтэ энэрхы һайнаар хандаха гээшэ тэдэнэй зорилго болоно. Энэ талаар бидэ хүнгэн промышленностьда экономико эрхилэлгые шэнэдхэн хубилгажа байнабди. Түс һалбариин предприятинуудта дээрэһээ үгтэдэг даабаринууд эрид хизаарлагдаха, хүн зоной бодото эрилтэ хэрэглэмжэдэ захилнуудаа тааралдуулан зохилдуулхын түлөө нэн түрүүн харюусаха ёһотой худалдаа наймаанай эмхинүүдтэй хэһэн хэлсээнүүдэй үндэһөөр тэдэнэй түсэбүүд табигдаха байна. Ондоогоор хэлэбэл, эндэ бүхы юумэн бэшэ, харин хүнүүдтэ шухала хэрэгтэй эд бараанай хэмжээн, ассортимент ба шанар гол анхаралда абтаха зэргэтэй. Тэрээнһээ гадна хүнгэн промышленностиин эд бараа бүтээхэ, худалдаха талаар һалбаринууд хоорондын үйлэдбэриин ба промышленно-худалдаа наймаанай нэгэдэлнүүдые байгуулхаар, фирменнэ худалдаа наймаае үргэдхэхөөр хараалагдана.

Иимэ асуудал шиидхэхээр саг ерээ. Предприятинуудай салин хүлһэнэй фондын хэмжээе тэдэнэй продукци худалдалгаһаа абтадаг ашаг олзонуудтай нягтаар холбохо хэрэгтэй. Энэнь хэрэггүй, муу шанартай, юрэдөөл, складта хэбтэхэ эдлэл хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилжэ, худалдаанда гаргаха ябадалые усадхаха арга олгохо байна. Юрэдөөл, иимэ хандасые гансал хүнгэн промышленностьда хэрэглэһэнэй үлүү гэжэ тоолонобди. Хэндэшье хэрэггүй продукци үйлэдбэрилэн гаргадаг предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһэ абаад, шанда хүртэжэ, бусадшье аша туһа абаад, онсо анхарал оролдологүйгөөр ажаһууха ябадалтай саашадаа эбсэжэ шадахагүй байнабди.

Томо, дунда жиирэй болон бага предприятинуудые тааруулан табиха асуудалые шиидхэлгэдэ бодомжотойгоор хандаха хэрэгтэй. Дүй дүршэлэй харуулһанай ёһоор багашаг аад, техническэ талаараа һайнаар хангагдаһан предприятинууд олохон ушарта булюу байһанаа харуулдаг. Тэдэнэр технологическа шэнэ зүйлнүүдые, эрилтэ хэрэглэмжэнүүдэй хубилалтые түргөөр, аятай зохидоор хараада абажа, жэжэбужа продукцяар хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые дары хангажа, илангаяа бага хото городуудта ажалай сүлөө нөөсэнүүдые һайнаар хэрэглэжэ шадаха байна.

Түсэблэлгэ ба хүтэлбэрилгэдэ территориальна хандасые шангадхаха гээшэ шэнэдхэн хубилгалгын үшөө нэгэ шухала талань болоно. Энэнь иимэ үргэн дэлюун, эрхэ байдалайнгаа талаар элдэб янзын, олон үндэһэ яһатанһаа бүридэһэн манай орондо илангаяа шухала удха шанартай юм. Нютагуудай эрхэ байдалые, эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые тоонгүй, экономикын тэнсүүриие буруу һургэжэрхидэг министерствэнүүд болон албан зургаануудай ажал ябуулганууд партийна конференцинүүд, союзна республикануудай компартинуудай съезднүүд дээрэ тон зүбөөр шүүмжэлэгдэһэн байгаа.

Энэ талаар дурадхалнууд ороно. Юрэдөөл, агропромой жэшээгээр барилгые, һалбаринууд хоорондын үйлэдбэриие, социальна ба үйлэдбэриин ажахынуудые хангадаг бүлэг һалбаринуудые, үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилдэг олон предприятинуудые хүтэлбэрилхэ талаар республиканска болон нютагай зургаануудай эрхэнүүдые үргэдхэхэ тухай бодомжолхо шухала. СССР-эй Госпланай ба министерствэнүүдэй ажал ябуулгын территориальна ехэ хараа шэглэл олгохо хэрэгтэй. Томо ехэ экономическа районуудта арадай ажахые хүтэлбэрилхэ тухай асуудалые шэнжэлбэл, таарамжатай ха.

Ойрын ба холын ерээдүйн манай түсэбүүд Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй байгаалиин баялигуудые ашаглалгатай нягта холбоотой байна. Энэ хадаа ехэ удха шанартай хэрэг юм. Тэрээндэ гүрэн түрын ёһоор хандажа, энэ үргэн ехэ нютагуудые хүгжөөхэ шухала. Хүнүүдэй ашаг үрэ ехэтэйгээр ажаллахынь, удха түгэлдэрөөр ажаһуухынь тула эндэ шухала эрхэ байдал байгуулгада онсо анхаралаа хандуулха хэрэгтэй. Мүнөө энэ хадаа гол асуудал болоно, тэрэнэй ямараар шиидхэгдэхэ байһанһаа урдамнай табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлгэ дулдыдаха юм.

Россин Хара бэшэ хүрьһэтэ зонын социально-экономическа саашанхи хүгжэлтын зорилгонуудта манай съезд дээрэ анхаралаа ехээр хандуулха шухала. Эндэ хоёр ушар баримта тэмдэглэһүү. КПСС-эй ЦК болон Совет правительство Хара бэшэ хүрьһэтэ зонын хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар тусхай шиидхэбэринүүдые баталан абаа һэн. Тэдэ гүйсэд дүүрэнээр, хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлэгдэхэ ёһотой. Энэ хадаа түрүүшынхинь болоно. Хоёрдохёор, нютагай партийна, совет ба ажахын зургаануудай, ажалша коллективүүдэй эндэ нөөсэлэгдэһэн хүсые, һомологдоһон мүнгэ зөөриие ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэлгэдэ һураггүй ехэ анхаралаа хандуулха зэргэтэй.

Хүтэлбэрилгын нютагай ёһо гүримые бэхижүүлгэ республика, область, город, район бүхэндэ ажахые хүтэлбэрилгын хэмжээе дээшэлүүлхэ эрилтэ табина. Ёһотой һайнаар бодомжологдоогүй, арадай ажахыһаа бэшэ, харин өөрын, хара амяа хараһан аша туһаһаа үндэһэтэй, мүнгэ зөөри ехээр гаргашалуулһан аад, аша үрэ багатай проектнүүдые экономикодо нэбтэрүүлхэ зорилготой дурадхалнууд заримдаа нютагуудһаа ородог байна. Үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэдэ хаа хаанагүй ёһотой анхарал хандуулагданагүй. Жэшээнь, Казахстанда үйлэдбэриин гол фонднуудай хэмжээнһээ арадай ажахыда дунда зэргээр гурбанай нэгэ хубяар бага национальна доход «абтана». Арбан табан жэлэй хугасаа соо Туркменидэ ниитын ажалай бүтээсэ огто ургаагүй. Социальна эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ һомологдоһон нөөсэнүүдэй хэмжээе нютагай экономикын ашаг үрэтэй хайшан гэжэ нягтаар холбобол, таарамжатай һайн гээшэб гэжэ бодомжолхо шухала.

Нүхэдүүд! Ажахы эрхилэлгые шэнэдхэн хубилгаһан али бүхы хэрэгэй хүнүүдэй ухаан мэдэрэлые хубилгалгаһаа, тогтонижорһон һанал бодол болон ажал хэрэгһээ арсалгаһаа, шэнэ зорилгонуудые тодо хурсаар ойлголгоһоо эхилдэг байһаниинь мэдээжэ. Теэд энэнь нэн түрүүн манай ажахын кадрнуудай, хүтэлбэрилгын түбэй шатануудай хүдэлмэрилэгшэдэй ажал ябуулгада хабаатай байна. Тэдэнэй олонхид партиин үүсхэл эрилтэнүүдые һайнаар ойлгодог, эдэбхитэйгээр дэмжэдэг, орёо нарин зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө эрэлхэгээр тэмсэдэг, тэдэниие шиидхэхэ эгээл һайн харгы замуудые бэдэржэ олодог гээшэ. Иимэ хараа бодолые али бүхы талаарнь дэмжэхэ хэрэгтэй. Зүгөөр хүлеэгээд байдаг гэхэ гү, али бэелүүлэгдэшэгүй зорилгонуудые табиһан аад, бодото дээрээ юушье хэдэггүй, хубилгадаггүй Гоголиин зохёолой персонаждал адлирхуу болошоод байдаг хүнүүдые ойлгохонь хүшэр бэрхэтэйл. Иимэрхүү хүдэлмэрилэгшэдэй хараа бодолтой эбсэжэ байхын аргагүй. Юрэ тэдэнэртэй бидэнэй харгы зам ниитэ нэгэн бэшэ байна. Угайдхадаа, бүхы юумэн номгоржо, хуушан түхэлдөө ороно бээз гэжэ найдажа ябадаг хүнүүдтэй сугтаа дабшаха аргагүйлди. Тиимэ юумэн болохогүй, нүхэдүүд!

Экономико ба ажахы эрхилэлгые шэнэдхэн хубилгаха хүдэлмэридөө эрдэм ухаанда түшэглэхэ гээшэ хэзээ хэзээнэйхиһээ шухала байна. Ажабайдалай эрилтэнүүдһээ уламжалан, зарим теоретическэ ойлгомжонуудые, һанал бодолнуудые шэнээр хаража үзэхэ хэрэгтэй. Үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй ба үйлэдбэриин харилсаанай холбоон, социалис зөөри болон тэрэниие худалдалгын экономическа түхэл шэнжэнүүд, эд бараанай-мүнгэнэй харилсаан, централизм ба ажахын эмхинүүдэй бэеэ даагаад ажаллалгын тааралдал гэхэ мэтын ехэ ехэ асуудалнуудта энэ ушар хабаатай байна.

Социалис эрхэ байдалда **үйлэдбэриин харилсаанай үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй шэнжэдэ зүн даган зохилдон тааралдашадаг юм** шэнги ойлгомжонуудай бүтэшэгүй байһые бодото байдал элирхэйлэн харуулаа. Бодото дээрээ эдэ бүгэдэ айхабтар орёо байна. Үнэхөөрөөшье, социалис үйлэдбэриин харилсаан хүсэнүүдые хүгжөөлгэдэ үргэн харгы нээнэ. Гэбэшье энээнэй тула тэдэ саг үргэлжэ нарижуулан һайжаруулагдаха ёһотой. Энэнь юун гэһэн удхатайб гэхэдэ, ажахые эрхилэлгын хуушарһан онол аргануудые саг соогоо обёоржо, тэдэниие шэнэ юумээр һэлгэхэ хэрэгтэй.

Мүнөө үедэ хүсэндөө байһан үйлэдбэриин харилсаануудай түхэл шэнжэнүүд, ажахы эрхилэлгын ба хүтэлбэрилгын гүрим гол түлэб экономикые тоо болон хэмжээнэйнь талаар хүгжөөлгын эрхэ байдалда мүндэлһэн байгаа. Тэдэ удаа дараалан хуушаржа, нүлөөлхы үүргэеэ алдажа, зарим ушарта һаад тойбо татадаг болоо. Мүнөө бидэ ажахы эрхилэлгын хараа шэглэл хубилгахые, тэрэнэй гаргашын шэнжэ гаталан дабахые, шанар болон ашаг үрыень дээшэлүүлхэ, эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха, хүнэй эдэбхи үүсхэлэй үүргэ нэмээхэ талаар элсүүлхые оролдонобди. Энэнь бодото дээрээ социалис үйлэдбэриин харилсаае саашаданынь нарижуулан һайжаруулха, үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөлгэдэ шэнэ харгы нээхэ гэһэн гол удхатай.

Эндэ хуушарһан ойлгомжонууд, адхаг һэжэг бидэниие зо соохо ёһогүй. Жэшээнь, хэрбээ ямар нэгэн дээрэһээ үгтэһэн заабаринуудай орондо экономическа нормативуудые хэрэглэбэл, шухала хэрэгтэй болоо һаань, энэнь түсэблэлгын хүтэлбэриин гол ёһонуудһаа хадуурһан бэшэ, харин тэрэнэй онол аргануудые, түхэл шэнжэнүүдые хубилгаһан ушар болохо зэргэтэй. Нэгэдэлнүүд ба предприятинуудай бэеэ даагаад ажаллаха арга шадабариие, эдэбхи үүсхэлые, харюусалгые дээшэлүүлхэ, социалис эд бараа үйлэдбэрилэн гаргадаг тэдэнэй үүргэ дээшэлүүлхэ шухала байһан тухай мүн лэ иигэжэ хэлэжэ болоно.

Ажахы эрхилэлгэдэ али бүхы хубилалтануудые оруулалгые социализмын гол ёһонуудһаа хадуурһан ябадал болоно гэжэ тоолодог хараа бодолой дэлгэрэнхэй байһаниинь халагламаар. Энээнтэй дашарамдуулан, иимэ юумэ тэмдэглэхые хүсэнэб: социально-экономическа хурдан түргэн хүгжэлтэ, социализмые бодото дээрэнь бэхижүүлгэ хадаа хүтэлбэрилгые, мүн социалис үйлэдбэриин харилсаанай бүхы байгуулалтые нарижуулан һайжаруулгын үндэр дээдын эрхэ нүхэсэл болохо ёһотой.

Манай ниитын байгуулалтын үндэһэ һуури болохо **социалис зөөриин асуудалнууд** ехэ удха шанартай боложо байна. Социалис зөөри баян уг удхатай, мүнгэ зөөри болон үйлэдбэриин үрэ дүнгүүдые хэрэглэхэ, тэдэниие хүнүүдэй, коллективүүдэй, һалбаринуудай, ороной үргэн ехэ нютагуудай хоорондо хубаарилха талаар элдэб янзын харилсаае, экономическа ехэ аша туһые бэедээ нэбтэрүүлдэг байна. Тэдэ тодорхой ёһоор тааралдуулан зохилдуулха, саг үргэлжэ гүримшүүлжэ байха эрилтэ табидаг, угайдхадаа энэ орёо, үргэн ехэ харилсаан хододоо хүгжөөгдэжэ байдаг. Теоретическэ талаарнь эдэ бүхы хубилалтануудые гүнзэгыгөөр бодомжолонгүй, бидэ үнэн зүб бодото шиидхэбэринүүдые оложо шадахагүй байнабди, ушар иимэһээ социалис зөөридэ бодото эзэн ёһоор хандалгые бүрилдүүлэн хүгжөөхэ хэмжээнүүдые саг соогоо абаха хэрэгтэй.

Арадай баялигые һайнаар хэрэглэхэ, арьбадхаха талаар ажалшадай хүсэл эрмэлзэлые дээшэлүүлхэ ёһотойбди. Энэ зорилгые хайшан гэжэ шиидхэлтэйб? Эзэн ёһоной мэдэрэлые үгэ хүүрээр хүмүүжүүлжэ болохо юм гэжэ һанаха гээшэ гэнэн хонгор ябадал лэ. Зөөри зөөшэдэ хандаса нэн түрүүн хүниие тойрожо байһан оршон байдалаар, ажалай эмхидхэлдэ, ажалай үрэ дүнгүүдые хубаарилга ба хэрэглэлгэдэ тэрэнэй нүлөөлхэ арга боломжонуудаар бүрилдүүлэн хүгжөөгдэдэг гээшэ. Тиигэжэ экономикодо социалис хүтэлбэрилгые саашаданиь гүнзэгырүүлхэ хэрэг бэелүүлэгдэдэг байна.

Ниитын зөөриие хэрэглэлгэдэ ажалша коллективүүдэй үүргэ эрид дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Предприятинууд болон нэгэдэлнүүдэй хүдэлмэриингөө гарзагүй байхын түлөө гүйсэд дүүрэнээр харюусадаг, тэдэнэй уялганууд тушаа гүрэн түрын харюусадаггүй гол ёһые бодото дээрэнь хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ шухала. Имагтал энэ ушар ажахын тоосооной гол удха болоно. Заводтоо гү, али колхоздоо, цехтээ гү, али фермэдээ ёһотойл эзэн боложо шадангүйгөөр, оронойнгоо эзэн болохогүй байнабди. Ажалша коллектив бүхы юумэнэй түлөө харюусаха, ниитын баялигые арьбадхаха тухай анхаралаа хандуулха уялгатай. Тэрэниие арьбадхалга, мүн дутуу дундануул коллективэй гэшүүн бүхэнэй ашаг олзын хэмжээндэ нүлөөлхэ ёһотой.

Ажал хэнгүй, ниитын баялигһаа ашаг олзо абаха гэһэн али бүхы һэдэлгэнүүдые найдамтайгаар далдалан халхалха хэрэгтэй. Ушарынь гэхэдэ, манайда гэр доронь дайралдаһан бүхы юумэ предприятиһаа абаашаха ябадалые гэмтэ хэрэг гэжэ тоолодоггүй, албан тушаалаа өөрыгөө аша туһада хэрэглэхые хэмшээрхэдэггүй хомхой хобдог, шан түлбэри абаха дурэтайшуул үшөөл бии гээшэ. Эдэ бүгэдые зайсуулхын тула хуулиин, олониитын буруушаалгын бүхы хүсые хэрэглэхэ шухала.

Ниитэ арадай аша туһые һалбариин болон нютагай аша туһаһаа үлүү дээгүүр тоолохо, социалис зөөридэ хандалгые гүримшүүлхэ гэхэ мэтын шухала асуудалнуудта анхарха хэрэгтэй. Министерствэнүүд болон албан зургаанууд, нютагай органууд үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые гаргагшад бэшэ, харин арадай баялигуудые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхын түлөө общественгоо үмэнэ харюусалгатай гүрэнэй хүтэлбэрилгын институдууд болоно. Социалис зөөриин булюу талые хэрэглэлгэдэ албан зургаанай болон нютагай тала хараха ябадалай һаад ушаруулхагүйн тула тэмсэхэ ёһотойбди.

Кооперативна зөөри тухай асуудалые тодорхойгоор шиидхэхын түлөө тэмсэнэбди. Социалис үйлэдбэридэ, хүнүүдэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые һайнаар хангалгада тэрэ бүхы арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглээгүй байһаар. Олохон колхозууд, бусад кооперативна эмхинүүд ажал хэрэгээ аша үрэ ехэтэйгээр эрхилдэг байһанаа харуулна. Шухала болоһон газарта кооперативна предприятинуудые, эмхинүүдые бүрилдүүлэн хүгжөөлгые али болохоор дэмжэхэ хэрэгтэй. Тэдэ продукци үйлэдбэрилгэдэ, болбосоруулгада, гэр байрын ба саадай-огородой барилгада, хүн зоной ажаһуудал хангалгада, худалдаа наймаанда үргэнөөр хэрэглэгдэхэ ёһотой.

Эд бараанай-мүнгэ зөөриин харилсаан тушаа адхаг һэжэгые, экономико түсэблэлгын талаар хүтэлбэрилгые тоохогүй ябадалые гаталан дабахаар саг ерээ. Хүнүүдэй хүсэл эрмэлзэлые, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ тэдэнэй эдэбхитэйгээр нүлөөлэлгын шухала удха шанартай байһые буруушаалга ажахын тоосоое һулаарууулдаг, бусад хангалтагүй хойшолонгүүдые үүдхэдэг байна. Тад һөөргэ, социалис үндэһэ һуури дээрэ эд бараанай — мүнгэ зөөриин харилсаае һайнаар бэелүүлгэ үрэ дүнгүүдээрнь коллективэй хүдэлмэриин шанарһаа, хүтэлбэрилэгшэдэй шадабари болон эдэбхи үүсхэлһээ гүйсэд дулдыдадаг ажахы эрхилэлгын оршон байдал байгуулха аргатай юм.

Ушар иимэһээ, нүхэдүүд, бидэ тохёолдоһон байдалые үшөө, үшөө дахин сэгнэжэ үзөөд, хуушаржа һалаһан юумые эрид шууд шэнэдхэн хубилгаха уялгатайбди. Энэ зорилгые партийна эдэбхитэдэй, бүхы кадрнуудай гүнзэгыгөөр ойлголго, үргэн олониитын тэрэниие мэдэрэлгэ — эдэ бүгэдэ ажахые шэнээр эрхилэлгын ба хүтэлбэрилгын гүримай тон харюусалгатай хэрэгтэ амжалта туйлаха шухала эрхэ нүхэсэл, эхин зам болоно.

4. ЭКОНОМИЧЕСКА УРГАЛТЫН НӨӨСЭНҮҮДЫЕ ХЭРЭГЛЭХЭ

Нүхэдүүд! Парти арадай ажахыда гүнзэгы ехэ хубилалтануудай стратеги зохёогоод, тэдэниие бэелүүлжэ эхилбэ. Экономикын хүгжэлтые тэдэнэй хурдадхаха арга олгохо байһаниинь арсашагүй. Зүгөөр энэнь бага бэшэ саг эринэ, харин эршэ дэлисыень дээшэлүүлхын тула унжагайржа байнгүй, мүнөөдэрһөө оролдосотойгоор хүдэлхэ ёһотойбди гэжэ тэмдэглэгдээ һэн. Түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлэй онсо шэнжэнь юуб гэхэдэ, арадай ажахые эрдэм-техникын шэнэ үндэһэ һуури дээрэ зэбсэгжүүлгые, урагшаа дабшалгын эршэ дэлисые хурдадхалгын үндэһэ һуури дээрэ бэелүүлхэ ёһотойбди.

Эндэһээл манай бүхы нөөсэнүүд гүйсэд дүүрэнээр элсүүлэгдэхэ байна. Эгээл тиимэһээ ехэ гаргашагүйгөөр, дары түргөөр эли бодо ашаг үрэ үгэхэ юумэнһээ эхилхэдэ таарамжатай байна. Эмхидхэлэй-экономическа ба социально-сэдьхэл бодолой эрхэ нүхэсэлнүүд, байгуулагдаһан үйлэдбэриин хүсые һайнаар хэрэглэхэ, ажалые урмашуулгын үүргэ нүлөөе дээшэлүүлхэ, эмхидхэл ба журамые бэхижүүлхэ, эзэн буса ябадалые усадхаха тухай эндэ хэлэгдэнэ. Манайда арга нөөсэнүүд бии, шухала хэрэгтэй аша туһыень хараада абабал, эзэн ёһоор хандабал, бидэндэ ехэ ашаг үрэ үгэхэ байна.

Хүдэлжэ байгаа хүсэнүүдые хараад үзыт. Орон доторнай үйлэдбэриин гол фонднууд 1,5 триллион түхэригтэ хүрөө, гэбэшье хаа хаанагүй тэдэ ёһотой һайнаар хэрэглэгдэнэгүй. Энэнь зарим һалбаринуудта — машина бүтээлгэдэ, хүндэ промышленностьда, элшэ хүсэндэ, хүдөө ажахыда хабаатай. Фонднуудай эгээл эдэбхитэй хубиинь — машинануудай, түхеэрэлгэнүүдэй, станогуудай олохон ушарта һаатан зогсожо гү, али хахад хүсэндөө хүдэлжэ байһаниинь илангаяа һанааемнай зобооно. Жэшээнь, машина бүтээлгэдэ металл эсхэдэг станогууд нэгэ халаанһаа халта үлүү саг соо хэрэглэгдэнэ. Юрэнхыдөө үйлэдбэриин хүсэнүүдэй дүүрэн бэшээр хүдэлгэгдэһэнһөө уламжалан, оромнай жэл бүхэндэ хэдэн миллиард түхэригэй промышленна продукци дутуугаар абана бшуу. Байгуулагдаһан хүсэнүүдэй проектээр хараалагдаһан хэмжээгээрээ хүдэлхынь тула түсэблэлгын ба ажахын зургаанууд, предприятинуудай коллективүүд аргатай бүхы юумээ бэелүүлхэ зэргэтэй. Имагтал хүндэ промышленностьда энэнь продукциин ургалтын эршэ дэлисые хоёр дахин шахуугаар үргэдхэхэ арга олгохо байна.

Хамжаанай хангалгын гүрим журамай һула муу байлга бидэнэртэ һаад тойбо татана. Нэгэ газарта тэдэниие хазагайруулга бүхы арадай ажахыда дэлгэрэн орожо, экономикын ашаг үрые доошолуулна бшуу. Үйлэдбэриин жэгдэ бэшэ хүдэлмэри горитой ехэ гарза хохидол ушаруулна. Олохон предприятинуудай һарын эхиндэ гол түлэб һаатан зогсодог байһаниинь нюуса бэшэ. Зүгөөр һарын һүүлдэ мэгдүү һабандаатай хүдэлмэри эхилжэ, эдлэл хэрэгсэлнүүдэй шанарынь доошолдог гээшэ. Энэ үнинэй уршагта хойшолонгые усадхаха хэрэгтэй. Продукцяар хангалгые наринаар сахиха гээшэ ажалша коллективүүдэй, хүтэлбэрилгын шатануудай уялга болоно. Хэрбээ түсэблэлгэ болон хангалгада гүрим тогтоогоогүй һаа, шухала нөөсэнүүдые байгуулаагүй һаа, гүрим журамгүйдэлгын, голодоһо гаргалгын түлөө материальна харюусалгые али бүхы шатада дээшэлүүлээгүй һаа, хараалһан түсэбүүдээ бэелүүлжэ шадахагүй байнабди.

Ажалай нөөсэнүүдые хэрэглэлгэдэ асари ехэ арга боломжонууд бии. Хүдэлмэриин хүсэн дуталдана гэжэ ажахын зарим хүтэлбэрилэгшэд гомдол баридаг. Эдэ гомдолнуудынь гол түлэб ямаршье үндэһэ баримтагүй байдаг гэжэ һананаб. Хэрбээ гүнзэгыгөөр хаража үзэбэл, хүдэлмэриин хүсэнэй дуталдаагүй байһые элирүүлжэ болоно. Зүгөөр ажалайнь бүтээсын доогуур хэмжээндэ байһые, эмхидхэлэйнь һула, урмашуулгынь үрэ багатай байһые хаража болоно. Хүдэлмэриин үлүү газар байгуулдаг түсэблэлгын ба ажахын зургаануудай ямаршье үндэһэ баримтагүй шиидхэбэринүүдые энээндэ нэмэхэ шухала. Манай зарим предприятинуудай, конструкторска бюронуудай, шэнжэлэлгын институдууд тиимэл хэмжээнэй хүдэлмэри бэелүүлдэгшье һаа, гадаадын оронуудай иимэ эмхинүүдэйхиһээ һураггүй олон хүдэлмэрилэгшэдтэй байдагынь һайн мэдээжэ.

Предприятинуудта ажалай эмхидхэл ба урмашуулгые һайжаруулжа, жаяг журам болон эрилтэ дээшэлүүлжэ эхилхэтэйнь сасуу, урда тээнь һанаа заяандаашье ороогүй нөөсэнүүд элирүүлэгдэдэг гээшэ. Щекинскэ арга онолые хэрэглэлгэ, ажалай газарые аттестаци хэлгэ энээниие батаар гэршэлнэ. Белоруссиин түмэр замшад ажалай түлбэриин шэнэ гүримдэ орожо, уялгануудаа хамтаруулан даахадаа, богони болзор соо 12 мянга шахуу хүдэлмэрилэгшэдые сүлөөлжэ, ондоо һалбаринуудта хүдэлхыень эльгээһэн байна.

Үйлэдбэриие оньһожоруулга болон автомат оньһоор хангалгада анхаралаа ехээр хандуулха шухала. Энэ асуудалые шиидхэхэдэ хэн нэгэнэй хааниб даа энэ тэрэ машинануудые, түхеэрэлгэнүүдые зохёожо бүтээхыень хүлеэһэнэй үлүү. Өөһэдынгөө хүсөөр ехэ юумэ бэелүүлжэ болоно. Жэшээнь, Запорожско областьдо энээниие бэелүүлхэдэ, гурбан жэлэй турша соо промышленностьда гарай ажал хэгшэдэй тоо—9, харин барилга дээрэ 15 процентээр хороогдоһон байгаа. Бусад областьнуудта, хизаарнуудта, республикануудта арга боломжонууд бага бэшэ. Гараараа ажаллаха баатай болодог хүнүүд тухай, продукци үйлэдбэрилгэдэ гаргашануудые хорооохо тухай һанаандаа оруулжа, энэ хэрэгые эршэмтэйгээр, оролдосотойгоор бэелүүлхэ шухала.

Нүхэдүүд, юрэнхыдөө экономикын арга нөөсэнүүд айхабтар ехэ. Тэдэнэй олонхииечь ёһотой һайнаар хэрэглэжэ үшөө эхилээдүй байнабди. Нөөсэнүүдэй элбэг дэлбэг байха үедэ элдэб шатын хүтэлбэрилэгшэдэй горитой хубиин һанал бодол бүрилдэн хүгжэһэн байна. Иимэ баялиг олонхидые юумэндээ хайша хэрэгээр хандадаг, үрилтэ хэдэг болгоо. Гэбэшье ушар байдал үнихэнэй хубиланхай. Урданайхидаал адли, хүдэлмэриин хүсэн элбэгээр нэмэхээ болинхой, тонно нефть, руда, нүүрһэн бүхэниие малтан абаһанай, зөөһэнэй түлөө үнэтэй сэн түлэдэг болообди. Эдэ бүхы ушар баримтануудые обёоронгүй, тэдэниие тоонгүй байжа болохогүй. Хаа хаанагүй — үйлэдбэри дээрэ, ажабайдалда бүхы юумэ алмаха, эзэн буса ябадалай, үрилтын хажуугаар һанаа амараар гараха ёһогүйбди. Байгша ондо бидэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй, материал болон элшэ хүсэ гаргашалгые хорооһоной ашаар национальна доходой бүхы шахуу ургалтые туйлаха зэргэтэйбди.

Энэмнай эгээлэй юрын зорилго бэшэ, гэбэшье тэрэниие яһала шиидхэжэ болоно. Угайдхадаа, орон доторнай нөөсэнүүдтэ гамтай һайнаар хандалгын дүй дүршэл бии болобошье, тэрэ хангалтагүй удаанаар нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлэгдэнэ. Партийна, комсомолой, профсоюзай организацинууд алмалта, арьбалалтын асуудалнуудые саг үргэлжэ анхаралдаа абажа, түүхэй эд, электрын элшэ хүсэ, түлишэ алмадаг, гамтай наринаар гаргашалдаг гээшэ ашаг үрэгүй юм. Тиихэдэ алмалта, арьбалалтые горитой ехээр урмашуулха бата гүрим тогтоохо хэрэгтэй.

Продукциин шанарай асуудалые онсолон тэмдэглэхые хүсэнэб. Энэ хадаа манай эгээл дүтын, асари ехэ нөөсэ болоно гэжэ хэлэхэ гээшэ бага. Мүнөө эрхим шанарые туйлангүйгөөр эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхажа болохогүй. Конструкторай ажалай дутагдалнуудһаа, технологиһоо хазагайралгаһаа, муу шанартай материалнуудые хэрэглэлгэһээ, түгэсхэлэй муу хүдэлмэриһөө бидэ материальна болон моральна ехэ гарза хохидолдо оронобди. Машинанууд болон приборнууд тодо нарин, бата найдамтай бэшэ байна, эд бараагаар, һуудал байдалые хангаха талаар хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые гүйсэд хангана гүйбди. Үнгэрһэн жэлдэ хэдэн миллион метр бүд, олон паар арһан гутал, арадай хэрэглэмжын бусад эд бараанай муу шанартай байһан дээрэһээ предприятинуудта бусаагдаһан гү, али доогуур сортдо оруулагдаһан байна. Түүхэй эд һалгаагдажа, хэдэн зуугаад мянган хүдэлмэришэдэй ажал буруу һүргэгдэн, горитой ехэ гарза хохидол ушаруулагдаа. Муу шанартай эд бараа, голодоһондо гаргагдаһан эдлэл хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгые зайсуулан сарахын тула шухала хэмжээнүүдые абаха ёһотойбди. Энээнэй тула материальна ба захиргаанай үүргэ нүлөөнэй бүхы хүсые хэрэглэхэ, манай хуули ёһонуудые ашаглаха шухала. Юрэдөөл, продукциин шанар тухай тусхай хуули баталан абаха хэрэгтэй.

Продукциин шанарые үндэһөөрнь һайжаруулхын тула горитой ехэ хүсэлэл оролдолгонуудые гаргаха уряатайгаар КПСС-эй ЦК һаяхан партийна комитедүүдтэ, совет болон ажахын зургаануудта, профсоюзай ба комсомолой организацинуудта, бүхы ажалшадта хандаһан байгаа. Энэ зорилго "коммунист бүхэнэй, совет хүн бүхэнэй, ажал хэрэгээ хүндэлдэг, предприятиингаа, һалбариингаа нэрэ хүндые, манай Эхэ ороной нэрэ хүндые үндэр дээрэ үргэхые хүсэдэг бүхы хүнүүдэй бэелүүлхэ хэрэг болохо ёһотой.

Харюусалгатай, ехэ хүдэлмэри урдамнай хүлеэнэ. Түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэл хадаа эршэтэ ажалай, хүтэлбэрилэгшэ болон ажалша коллектив бүхэнэй туршалгын хэрэгэй жэл болоно. Бидэ энэ туршалгые амжалтатайгаар гаталан дабажа, экономикын бүхы нөөсэнүүдые үйлэдбэридэ элсүүлхэ, саашанхи шэнэдхэн хубилалтануудай үндэһэ һуурииие бэхижүүлхэ уялгатайбди. Совет хүнүүдэй ажалша бүхэриг байлга, бэлиг шадабари хадаа урдаа табиһан зорилгоёо туйлаха шиидхэхы эрхэ нүхэсэл болоно. Ажал хэрэгээ шадамараар эмхидхэхэ, энэ агууехэ хүсые тодо наринаар шэглүүлхэ ёһотойбди. Эндэ социалис мүрысөөнэй үүргые сэгнэнгүй байхын аргагүй. Хүдэлмэриин шанарые дээшэлүүлхэ, алмалта, арьбалалта хэхэ, коллектив бүхэндэ, хүдэлмэриин газар бүхэндэ хараалагдаһан түсэбүүдые бэелүүлхэ талаар тэрэ шэглүүлэгдэхэ ёһотой. Үүсхэл эдэбхиин, ургажа байгаа бэлиг шадабариин саашадаашье манай найдамтай түшэг тулгуури болохо байһандань бидэ этигэн найданабди.

В). СОЦИАЛЬНА ПОЛИТИКЫН ГОЛ ШЭГЛЭЛНҮҮД

Нүхэдүүд! Социальна политикын асуудалнууд, хүн тухай һаналаа табилга манай партиин гол анхаралда ходо байһан.

Ангинууд болон социальна бүлэгүүдэй, нацинууд ба үндэһэ яһатанай аша туһын хэрэгүүд, общество болон хүнэй харилсаанууд, ажал болон ажаһуудалай эрхэ байдал, хүнэй бэеын элүүр энхэ ба амаралга социальна ажабайдалда хабаатай. Имагтал энэ ажабайдалда ажалшадай **аша туһын амин шухала хэрэгүүдтэ хабаатай экономическа ажал ябуулгын үрэ дүнгүүд туйлагдана, социализмын эгээл дээдэ уг зорилгонууд социалис байгуулалтын һайн һайхан шэнжэ, шанарай талаар тэрэнэй капитализмһаа онсо илгаань эгээл үргэнөөр, эли тодоор элирэн харагдана.**

Социальна талаар тэгшэ бэшэ байдалай гол эшэ үндэһэн — хүниие хүнэй дарлан мүлжэлгые, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдтэ хандаха талаар адли бэшэ байдалые социализм усадхаһан байна. Социальна үнэн зүб байдал социалис ниитын харилсаануудай бүхы талада нэбтэрүүлэгдэнэ. Тэрэ хадаа арадай засагай бодото бэелэлдэ, хуулиин үмэнэ бүхы эрхэтэдэй адли тэгшэ байдалда, нацинуудай бодото адли тэгшэ эрхэнүүдтэ, хүниие хүндэлхэ хэрэгтэ, хүнэй бүхы талаараа болбосорон хүмүүжэхэ хэрэгтэ эрхэ нүхэсэл олгохо ябадалда харагдана. Энэ хадаа социальна иимэ үргэн туйлалта болоно гэбэл: ажал хэхэ, эрдэм шудалха, соёл болбосоролдо, медицинскэ хангалгада, гэр байрада хүртэхэ арга боломжонууд, үндэр наһатай болоһон хүнүүдтэ, эхэнүүд болон үхибүүдтэ анхарал хандуулга мүн. Социальна үнэн зүб ёһо гүримүүдые бодото дээрэнь нягта наринаар бэелүүлгэ хадаа арадуудай нэгэдэлэй, общественэй политическэ талаар тогтууритай, хүгжэлтынь дабшасатай байлгын эрхэ нүхэсэл болоно.

Гэбэшье ажабайдал хубилангүй байдаггүй, бидэнэр социальна ажабайдалай саашанхи хүгжэлтые шэнэ ёһоор хаража, тэрэнэй улам дээшэлжэ байһан үүргэдэ гүйсэд дүүрэн сэгнэлтэ үгэхэ ёһотойбди. Социально-экономическа хүгжэлтые түргэдхэхэ талаар партиин зохёоһон генеральна хараа шугам бидэниие тэрээндэ уялгана. Хүн зоной һуудал байдалые гүйсэд дүүрэнээр һайжаруулха, общественэй бүхы гэшүүдэй али бүхы талаараа сүлөөтэйгөөр болбосорон хүгжэлгэ — манай партиин программна уг зорилго.

Үнгэрһэн сагай һургаалнууд социальна асуудалнуудта анхарал ехэтэй байхаар бидэниие һургана. Оронойнмай социально-соёлой хүдэлмэриин материальна үндэһэн һуурин шиидхэгдэхэ болоһон асуудалнуудта хүтэлбэриин түбэй газарнуудай ба нютагай органуудай зүгһөө хүсэд дүүрэнээр хэрэгсээгдэдэггүй байгаа гээд партиин Центральна Комитет тоолоно. Тиимэ дээрэһээ тэрэниие хүгжөөлгэдэ нөөсэнүүдые хубаахадаа, үлэгдэлынь хараада абтажа дутуугаар һомолхо ёһо гүрим заншанхай. Асуудал шиидхэлгэдэ технократ ёһоор хандадаг болоһон дээрэһээ үйлэдбэриин социальна талада, ажаһуудалда, хүнэй сүлөө сагта анхарал багаар хандуулагдана. Тиимэ ушаралнууд ажалшадые хэһэн хүдэлмэриингөө үрэ дүнгүүдтэ һонирхол багатай болгохо, журамаа һулаарууулха, таарамжагүй бусад ябадалда хүргэнгүй байха аргагүй байгаа.

Хүн зоной материальна ажабайдалые, оюун бодолые һайжаруулгын ямар арга замаар, хэрэгсэлнүүдээр туйлагдадагынь, тэрэнэй ямар хойшолондо хүргэдэгынь бидэндэ оройдоошье хамаагүй бэшэ. Хэрбээ хубиингаа хэрэгые хараһан ябадалай, ажал хэнгүй ажаһууха, ажалай түлөөһэ бултанда нэгэ адляар хубааха эрмэлзэлэй үзэгдэжэ эхилээ гээшэ һаа, манай хүдэлмэридэхи арга замууд ба хэрэгсэлнүүдые шэлэхэ хэрэгтэ ямар нэгэ юумэн буруу хэгдээ, тэрэниие заһаха гэжэ ойлгохо хэрэгтэй. Съездын урда тээхи документнүүдые зүбшэн хэлсэлгын үедэ коммунистнууд болон партийна бэшэ хүнүүд хэгдэһэн ажалай ба хэрэглэмжын хэмжээнэй хойноһоо хиналта шалгалтын һуладаһан тухай, социалис үнэн зүб эрилтэнүүдэй эбдэгдэжэ байһан баримтанууд тухай, ажалаар олдоогүй олзо доходтой тэмсэлые шангадхаха шухала байһан тушаа һанаа зоборитойгоор хэлэһэн байна. Эдэ асуудалнуудай тон шухала ба удха шанартай байһаниие обёоронгүй байжа болохогүй.

Богонёор хэлэхэдэ, хүгжэлтымнай туйлагдаһан хэмжээн, шэнэ зорилгонуудай хэм хэмжээн ниитын ажабайдалай бүхы талануудые тодорхойлһон удаан болзорой, гүнзэгы политикын хэрэгтэй боло-

(Үргэлжэлэлынь удаадахи нюурнуудта).

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съезд

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. ГОРБАЧЕВОЙ эл[…]

(Үргэлжэлэл. Эхинниинь 2—3—4—5-дахи нюурнуудта).

…һэнние элирхэйлнэ. Социальна ажабайдалай хэрэглэмжэнүүдтэ түсэблэлгын ба хүтэлбэрилгын органуудай, ажахын түбэй ба нютагай эмхинүүдэй зүгһөө эрид хубилалта хэхэ шухала.

Партиин Программын ба Гол шэглэлнүүдэй проектнүүд дотор социальна политикын зорилгонууд тодорхой һайнаар тайлбарилагданхай.

1. АРАДАЙ БАЙДАЛ ҺУУДАЛЫЕ ХЭЛБЭРИШЭГҮЙГӨӨР ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ, СОЦИАЛЬНА ҮНЭН ЗҮБ ЭРИЛТЭНҮҮДЫЕ ЗАЛАН СЭХЭЭР БАТАДХАХА

Ороноймнай социально-экономическа хүгжэлтын холын хараата түсэбүүд дотор **арад зоной һуудал байдалые шанарай талаар шэнэ шатада гаргахэ** гэжэ хараалагдана. Ерэхэ арбан табан жэлэй турша хүн зоной ажаһуудалай эрхэ байдалые һайжаруулгада зорюулагдаһан нөөсэнүүдэй хэмжээе хоёр дахинаар дээшэлүүлхэ гэжэ дурадхагдана. Нэгэ хүнэй бодото олзо доходые 1,6—1,8 дахинаар дээшэлүүлхэ. Арбан хоёрдохи табан жэлдэ оло миллион хүнүүдэй олзо доход дээшэлхэ. Байрын гэрнүүдэй ба социально-соёлой барилга үргэдхэлгэдэ асари ехэ мүнгэ зөөри һомологдоно. Иимэл даа түсэбүүднай. Гэбэшье гол шухала тухайнь хэлэхэ хэрэгтэй — совет хүн бүхэнэй оролдосотой шанга, аша үрэ ехэтэй ажалай ашаар лэ эдэ түсэбүүд бодото дээрээ бэелүүлэгдэхэ байна. Хүдэлмэриин ямаршье газарта хүдэлһэн, ямаршье тушаалда байһан хүн бүхэн тиимээр ажаллаха ёһотой. Бидэнэр өөһэдөө юу хэнэбибди, тэрэмнай өөһэдтэмнай үлэхэ, тиимээр лэ бидэнэр ажаһуухабди.

Социалис ёһоор шэнэлэн хубилалта ажалай шэнжэ шанарые, хүдэлмэришэд болон тариашадай ажалда хандалгые үндэһөөрнь хубилгаа. Энэ ушар үргэн олониитын социалис мүрысөөнэй хүгжэлтэ дээрэһээ эли тодоор харагдана. Тэрэнэй баян дүй дүршэлдэ түшэглэн, парти эдэ ёһо заншалнуудые саашадань хүгжөөхэ, олониитын түрүүшын ээлжээнэй уялга мэтээр ажалдаа үнэн сэдьхэлһээ, зохёохы ёһоор хандаха ябадал дэлгэрүүлхэ хүсэлтэй.

Тоосоото-һунгалтын суглаанууд болон конференцинүүд дээрэ коммунистнууд гансахан моральна талаар урмашуулгые шэнэлэн һайжаруулха тухай асуудал зүбөөр табяа бэшэ, харин материальна урмашуулгые эрид шууд һайжаруулха, энэ шухала хэрэгтэ ёһотой һайн эмхи гурим тогтоохо эрилтэ хээ. Хүдэлмэришэнэй хэһэн бодото ажалтай холбоогүйгөөр хэгдээгүй хүдэлмэриин «түлөөһэ гаргаха», хүүли буса шан үгэхэ, «зааталгүй» үгтэхэ салин тогтоохо ябадалнуудые гаргажа огто болохогүй гэжэ зүбөөр заагданхан байна. Энэ ушартай холбоотойгоор онсо тодорхойгоор иигэжэ хэлэхэ хэрэгтэй: һайн ба муу хүдэлмэришэнэй хэһэн ажалай түлөөһэнэй адляар түлэгдэхэ ушар хадаа манай ёһо гуримуудые бүдүүлигээр хазагайруулга болоно. Нэн түрүүн энэ хадаа социализмын гол ёһо гуримые болошогүйгөөр хазагайруулга: «хүн бүхэнһөө шадабариинь — зэргээр, хүн бүхэндэ — хэһэн ажалайнь зэргээр» гэнэбди, эндэ ниитын шэнэ байгуулалтын социальна үнэн зүб үг зорилго заагдана.

Ажалай түлөөһэнэй талаар гүрэнэй политикын хэгдэһэн ажалай хэмжээн ба шанарһаа заатагүй дулдыдадаг байха ябадал хангаха хэрэгтэй. Энээниие хараада абалсан, хараалагдажа байһан арбан хоёрдохи табан жэлдэ үйлэдбэриин һалбаринуудтахи хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлһэ дээшэлүүлгэ, предприятинуудай гол түлэб өөһэдынь олоһон мүнгэ зөөреэр, тэрэнэйнь хэмжээн соо түрүүшынхеэ хэгдэдэг болохо. Иимэ гурим техническэ дэбжэлтые түргэдхэлгэдэ, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ эдэбхитэйгээр нүлөөлхэ байна.

Үйлэдбэридэ хабаагүй газарнуудта салин хүлһэн түбэй газарһаа һомологдодог мүнгөөр дээшэлүүлэгдэхэ байна. Нёдондо жэлһээ врачнууд болон элүүрые хамгаалгын бусад хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай түлөөһэн шата дамжуулан дээшэлүүлэгдэжэ эхилээ. Арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһэ дээшэлүүлгые 1987 ондо дүүргэжэ, соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай түлөөһэ дээшэлүүлжэ эхилхэ гэжэ хараалагданхай. Зүүн Сибириин ба Алас-Дурнын хэдэ хэдэн районуудта хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай ажалай түлөөһэнэй талаар бүлюу байдалтай байха ушарые үргэдхэхэ талаар хэмжээнүүд бэелүүлэгдэжэ байна.

Ажалшадай оруулһан олон тоото дурадхалнууд дотор үнэн зүб ёһо гурим бэелүүлгэдэ ниитын хэрэглэмжын фонднуудай үүргэ тухай асуудал табигдана. Мүнөө материальна тэдхэмжэ ба хэрэглэмжэ хангалгада гаргашалагдажа байһан баялигай гурбанайнь нэгэ шахуу хуби ниитын фонднуудта һомологдоно. Ниитын фонднуудай ядаһан түлиһан хүнүүдтэ туһаламжа үзүүлдэг фонд бэшэ байһан һээ бидэнэр уламжалнабди. Гэгээрэл болон соёлдо обществын гэшүүдэй адли тэгшээр хүртэхэ ябадал хангалгада, үхибүүдые хүмүүжүүлхэ эрхэ байдал жэгдэрүүлхэ хэрэгтэ, ямар нэгэ ушаралаар нэгэ доро гү, али саг үргэлжын тэдхэмжэдэ хэрэгтэй болоһон хүнүүдэй ажаһуудалые хүнгэлхэ хэрэгтэ ниитын фонднууд шухала үүргэ дүүргэнэ гээшэ. Тэрээнтэй хамта энэ фонд ба шадабари ехэтэйгээр, үнэн сэхээр хэгдэһэн ажалыень урмашуулгын хэрэгсэл болоно. Парти саашадаашье ниитын фонднуудай хэмжээе ехэ болгохо ба ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ хараа шугам баримталха хүсэлтэй. Арбан хоёрдохи табан жэлдэ тэдэнэй хэмжээн 20—23 процентээр дээшэлхэ байна.

Ажалаар олдоогүй олзо доходуудтай тэмсэл — социалис гүрэнэй шухала уялга мүн. Хиналта шалгалтын һуларһан дээрэһээ, бусад ушар шалтагаанаар хубиингаа ашые хараһан хүсэл эрмэлзэлтэй, ниитын аша туһын хэрэгүүдтэ хайша хэрэгээр хандадаг хүнүүдэй бүлэгүүд элирүүлэгдэнэ гэжэ бидэнэр мүнөө мэдэрхэ ёһотойбди.

Иимэ ябадалнуудые усадхаха тухай асуудал ажалшад зүбөөр табина. Центральна Комитет эдэ эрилтэнүүдыень гүйсэд дүүрэнээр дэмжэжэ байна. Ажал хэдэггүйшүүлдэ, социалис зөөри үбэршэлэгшэдтэ, эдилгэ абагшадта эсэргүү, манай байгуулалтын ажалай ёһо заншалда харша замда гарагшадта эсэргүү нэмэлтэ хэмжээнүүдые ойрын сагта бэелүүлхэ хэрэгтэй гэжэ мэдэрэгдэнхэй. Налог абалгын политикые, тэрэ тоодо үг залгамжаар хүртэһэн мүнгэн зөөридэ дээшэлүүлэгдэһэн хэмжээтэй налог тохохо тухай дурадхалнуудые бодомжолжо үзэхөөр болоо.

Гэбэшье ажалаар олдоогүй олзонуудта хаалта табиха зуураа, үнэн сэхэ ажалаараа нэмэлтэ түлөөһэ абаһан хүнүүдтэ муу һанаха ябадал гаргажа болохогүй. Тэрээнһээ байха хүн зоной эрилтэ болон ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын элдэб онол аргануудые хүгжөөлгэ гүрэнэй зүгһөө дэмжэгдэхэ байна. Аминдаа ажал ябуулгые гуримшуулха тухай дурадхалнуудые анхаралтайгаар хаража үзэхэ хэрэгтэй. Тиимэ түхэл маягтай ажал социалис ёһоор ажахые эрхилэлгын ёһо гуримтай гүйсэд дүүрэнээр тааралдаха, кооперативна гү, али социалис предприятинуудтай договор баталалгын үндэһэ һуури дээрэ түшэглэхэ байһаниинь ойлгосотой. Общество, мүн хүн зон тиимэ эмхи гуримһаа олзотохо байна.

Хэрбээ бидэнэр **дэлгүүр дээрэ элдэб янзын эд бараа элбэг дэлбэгээр гаргаагүй,** ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаагүй байгаа һаа, хубаарилгын харилсаануудые шэнэлэн һайжаруулха талаар хамаг бүхы оролдолгомнай ашаг үрэ багатай байха, тиихэдэ хүн зоной һуудал байдал һайжаруулха зорилго дүүргэгдэхэгүй болоно. Энэ хэрэг шиидхэлгэдэ Арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгэ ба ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгые хүгжөөлгын комплексно программа зорюулагданхай.

Энэ табан жэлэй турша үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгын, розничнэ худалдаа наймаанай ургалтын түргэн дабшаса хангаха, худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой эмхидхэлгые горитойгоор һайжаруулха болоно. Бүхы предприятинуудые промышленнэ эд бараа үйлэдбэрилгэдэ хабаадуулха, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностьдо хэрэгтэй эрхим һайн шанартай материал болон түхеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргалга хангаха зорилго хүндэ промышленностиин һалбаринуудай урда табигдана.

Хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын мүнөө үеын албание шадаал һаа түргөөр байгуулха хэрэгтэй. Энэ зорилго — түбэй организацинуудай, гэбэшье союзна республикануудай Министрнүүлэй Соведүүдэй нютагай засагай бүхы органуудай бага бэшэ, харин ехэ зорилго болохо зэргэтэй. Хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын эрилтэ ба тэрэ хүдэлмэри дурадхалга хоёрой хоорондохи ехэ алгасаае усадхахын тулада эрид шууд хэмжээнүүд абтаха ёһотой. Нэн түрүүн гэрэй ажал хүнгэдхэлгэтэй, гэр байра заһабарилгатай, аяншалгатай, автомобиль заһабарилгатай холбоотой хэрэглэмжэ хангалгын хүдэлмэриһүүдтэ эрилтэ илангаяа түргөөр ургана. Ажалшадай дурадхалнуудые хараада абан, бидэнэр хамтын саад болон огород тарилга үргэнөөр хүгжөөхые зүбшөөнэйхэбди. Энэ хэрэг һүүриһаа уядаагнэхэй. Гэбэшье бии һан бүхы бэрхэшээлнүүдые усадхан, энэ хүдэлмэрие үргэлжэлүүлхэ хэрэгтэй.

Гэр байраар хангалгын асуудалнуудай социальна удха шанар ба бэрхэшээлтэ байдал тэрээндэ манай онсо анхаралтайгаар хандаха байһаниие уридшалан тодорхойлно. 2000 он хүртэр бүлэ бүхэниие аминдань квартираар гү, али гэрээр хангалга, асари ехэ зорилго байбашье, бэелүүлэгдэмээр. Энэ табан жэлдэ ба илангаяа удаадахи табан жэлнүүдтэ гэр байра барилгын, байрын фондые һэльбэн шэнэлхэ хүдэлмэриин хэмжээн дээшэлүүлэгдэхэ. Кооперативна ба хубидаа гэр байра барилгые бүхы хэмжээгээр урмашуулха шухала. Эндэ гэр байра барилгые үргэдхэхэ талаар ехэ нөөсэ арга боломжонууд бии гээшэ. Залуушуулай ажаһууха комплекснүүдые бариха хэрэгые һайшаан дэмжэдэг газарта зүб юумэн хэгдэнэ. Залуушуулай тэрээндэ дуратай байлга ба хүсэ шадал энэ талаар ехэ юумэ хэжэ шадаха ха юм.

Гэр байра хубаарилха хэрэгые горитойгоор һайжаруулха шухала байһан тухай бага бэшээр хэлэгдэнэ. Эдэ бүхы асуудалнууд демократическа үргэн үндэһэ һуури дээрэ шиидхэгдэхэ, ниитын саг үргэлжын хиналта доро байха ёһотой. Ээлжэ байпан байрын талмайн хэм хэмжээ ба шанарые хараада абалсан, байрын түлөөпэнэй гуримда зүб хубилалтануудые оруулха тухай дурадхалнуудые хаража үзэмөөр. Байрын гэрнүүдэй муу шанартайгаар баригдадаг дээрэһээ гомдолнууд олоор ороно. Гэр байра барилгые горитойгоор түргэдхэхэ, манай город болон һууин тосхонуудай болбосон түрэлтэй байлгые, архитектурыень һайжаруулха ябадалые урмашуулха хэмжээнүүдые зохёон хараалха шухала.

Нүхэдүүд! Ажалай шэнжэ шанарта гүн гүнзэгы хубилалта хэнгүйгөөр социальна ажабайдалда урагшаа дабшахын аргагүй. Арадай ажахые техническэ талаар һэльбэн шэнэлэлгэ — оньһожоруулга, автоматизацилга, компьютеризаци ба роботизаци энэ хэрэгтэ гол үүргэ дүүргэхэ ёһотой. Энэ хүдэлмэри социальна тодорхой хараа шэглэлтэй байха ёһотой гэжэ онсолон тэмдэглэхэ хүсэлтэйб. Энэ табан жэлдэ бар хүсөөр хэгдэдэг ажалай хубиие эрид доошолуулхаар хараалагдана, 2000 он болотор тэрэниие 15—20 процентээр доошолуулжа, бар хүсөөр хэгдэдэг ажалһаа хэдэн миллион хүниие сүлөөлхөөр хараалагдана. Эрдэм-техникын дэбжэлтын эрхэ байдалда ажалай шэнжэ шанарай саашанхи хубилалта хүнүүдэй гэгээрэл ба мэргэжэлэй талаар бэлэдхэлдэ шанга эрилтэнүүдые табина. Үг зорилгоороо таһалгаряагүй һуралсалай нэгэдэмэл системэ байгуулха зорилго мүнөөдэр харгадаха асуудал болонхой.

Центральна Комитет һүүлэй жэлнүүдтэ энэ хараа шэглэлээр шухала алхамуудые хээд байна. **Юрэнхы эрдэмэй ба тусхай мэргэжэлэй һургуулинуудай** реформо бэелүүлэгдэжэ эхилээ. Реформоор хараалагдаһан хэмжээнүүдэй дабшаса ба гүнзэгырэлгэнь бидэнэй һанаа хүсэлые үшөөл хангаагүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Энээнэй аша туһын хэрэгүүд мүнөө үеын үйлэдбэриин, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ гол шэглэлнүүдэй научна үндэһэ һууриие бүри гүнзэгырүүлхэ эрилтэ табигдана. Һурагшадые компьютерые мэдэхэ эрдэмтэй болгохо гээшэ орхигдошогүй онсо шухала удхатай. Бүхы дээрэнь абахада, һуралсалые бүтээсэ ехэтэй ажалтай холбоотойгоор ябуулха, һуралсалай ашаг үрэ ехэтэй байха ябадал эрид шууд түйлаха, бэеэ даагаад ажаһууха ба ажаллаха хэрэгтэ залуушуулые бэлэдхэхэ хэрэгые үндэһөөрнь һайжаруулха, шэнэ обществын үнэн сэхэ байгуулагшадые хүмүүжүүлхэ гэһэн ленинскэ гол ёһо гуримые гүйсэд дүүрэнээр бэелүүлхэ шухала.

Дээдэ ба дунда тусхай эрдэмэй һуралсалые шэнэлэн хубилгаха зорилго парти табина. Һүүлэй жэлнүүдтэ мэргэжэлтэдые һурган гаргаха хүдэлмэридэ тэдэнэй бэлэдхэлэй шанар хэрэгтэй эрилтэдэ хүргэгдэдэггүй байһан. Дээдэ һургуулинуудай материальна баазанууд горитойгоор гээгдэнхэй. Инженерно-техническэ кадрнуудые хэрэглэлгын дүршэлые горитойгоор һайжаруулхаар болоо.

Тохёолдоод байһан эрхэ байдалые хубилгаха хэрэгтэ зорюулагдаһан дурадхалнууд мүнөө бэлдэгдэнхэй. Обществын аша туһын хэрэгүүд инженерна ажалай үүргые дээшэлүүлхэ эрилтэ табина. Дээдэ ба дунда тусхай эрдэмэй бүридэлые шэнээр хаража үзэхэ, теоретическэ түгэс эрдэмтэй, практическа дүршэлтэй мүнөө үеын мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгэ хангаха хэрэгтэй. Дээдэ ба дунда тусхай һургуулинууд ба арадай ажахын һалбаринууд хоорондын харилсаануудые шэнээр таарулдуулан зохёохо, кадрнуудые һургалгын ба шадабари мэргэжэл дээшэлүүлгын хэмжээе үргэхэ, үйлэдбэри дээрэ тэдэниие хэрэглэлгэ эрид шууд һайжаруулха хэрэгтэ тэдэнэй бэе бэедээ анхаралтай байлгые шангадхаха хэрэгтэй.

Хүн бүхэндэ, мүн обществодошье хүнэй бэеын элүүр энхэһээ үнэтэй юумэн үгы. **Хүнүүдэй элүүр энхые хамгаалга ба бэхижүүлгэ** — түрүүшын ээлжээнэй шухала хэрэг. Элүүр энхын асуудалнуудые бидэнэр социальна үргэн бодомжотойгоор хараха ёһотойбди. Тэрэ нэн түрүүн ажал болон ажаһуудалай эрхэ байдалаар, һуудал байдалай хэмжээгээр тодорхойлогдодог. Арад зоной элүүрые хамгаалгын айхабтар ехэ удха шанартайнь мэдээжэ ааб даа. Эмнэлгын, эм домоор туһаламжа хүргэхэ талаар хүн зоной эрилтые хаа хаанагүй шадаал һаа түргөөр, һайнаар хангаха шухала. Эдэ бүгэдэ элүүрые хамгаалгын материально-техническэ үндэһэ һуури дээрэ научна, эмхидхэлэй ба кадрова олохон асуудалнуудые шиидхэхэ эрилтэ шэнээр табина. Зүгөөр бага бэшэ мүнгэ зөөри хэрэгтэй болохо, тэдэ бидэнэр тэрэниие олохо ёһотойбди.

Бэсын элүүрые аптекэһээ худалдан абадаггүй гэжэ үни хада зүбөөр ажаглагдаһан. Эгээл гол шухалань хүнэй ямараар ажаһуулгаһаа болодог, тодорхойлон хэлэбэл, тэрэнэй өөрынгөө сүлөө сагые хэр зүбөөр, ашатай туһатайгаар хэрэглэнэһээ дулдыдадаг байна. Энэ хэрэгые зүбөөр эмхидхэхэ арга боломжонууд бии, тэдэ тэрэнэй эмхидхэлэй талын дутагдалнууд хохидол ехээр ушаруулна. Ниитын эдэбхи үүсхэлһээ, хүн зоной өөһэдынь ажал ябуулгаһаа ехэ юумэн дулдыдадаг гээшэ, тэдэ городууд болон хүдөө тосхонуудта, ажалша коллективүүдтэ дээрэһээ заабариин үгтэхые хүлеэдэг, туһаламжа хүргэгдэхэ гэжэ найдадаг ушар үсөөн бэшэ, Бидэнэр мэдэлдэ байһан, соёлой ордонгуудые, клубуудые, стадионуудые, парк болон бусад олон юумэеэ юундэ бидэнэр муугаар хэрэглэнэбди? Соведүүд, профсоюзууд болон комсомолой организацинууд эдэ асуудалнуудта бодото ёһоор хам ороод, шиидхэхэнь яанаб? Хүнүүдэй ажаһуудаг газарнуудта юрын спорт-талмайнууд ба спортзалнуудые эдэбхи ехэтэйгээр барихын түлөө хүдэлөө дэлгэрүүлхэдэ яанаб? Һүүлэй һүүлдэ хамжалгын гуримаар спортивна, аяншалгын ба бусад клубуудые эмхидхэжэ юундэ болохогүйб?

Орон доторнай архидалга ба алкоголизмда эсэргүү тэмсэл дэлгэрэнхэй. Обществын ба хүнэй элүүр энхын аша туһада бидэнэр эрид шанга хэмжээнүүдые абажа эхилээбди, хэдэн зуун жэлэй турша тогтониһоһон ёһо заншалнуудта дай соносхон оробди. Түйлагдаһанаар балай бахархангүйгөөр, үйлэдбэри дээрэ архидаха ябадал туригдоо, ниитын газарнуудта һогтуушуулай ябахань үсөөрөө гэжэ хэлэхэдэ болоно. Гэр бүлэнүүдэй байдал һайжаржа, үйлэдбэри дээрэ усалта ушаралай тохёолдохонь үсөөрөө, эмхи гурим бэхижээ. Гэбэшье тогтониһоһон заншалнуудта эсэсэй хубилалта түйлахын тулада саашадаа олон янзын ехэ хүдэлмэри үсэд нэтэрүүгээр ябуулха хэрэгтэй. Энэ хэрэгтэ жолоогоо һуладуулжа огто болохогүй!

Бидэнэр урда **байгаалияа аршалан хамгаалха, тэрэнэй нөөсэ баялигуудые ашагтай зүбөөр хэрэглэхэ** гэһэн зорилго залан сэхээр табигдана. Үйлэдбэриие түсэблэн эмхидхэдэг ба һайн һайхан үзэл бодолтой социализм общество ба байгаали хоёрой хоорондохи харилсаануудые таарал дуулан зохёохо хаба шадалтай. Энэ хараа шэглэлээр хэмжээ ябуулгануудай бүхэли системэ манайда байгуулагдана, мүнгэ зөөри табигдана, зүгөөр бага бэшэ. Бодото үрэ дүнгүүд түйлагдана.

Хэды тиимэшье һаань, хэдэ хэдэн региондо байгаалиин оршом һанаа зобоомо байдалтай. Газар дайдадаа, тэрэнэй баялигта, нуур болон гол горхонуудта, ургамалай ба амитадай аймагуудта гамтайгаар хандаха тухай асуудал олониитэ, манай уран зохёолшод зүбөөр табина.

Байгаалиие аршалан хамгаалха хэрэгтэ эрдэм-техникын түйлалтануудые хэрэглэхэ ябадал ехэ удаанаар бэелүүлэгдэнэ. Шэнэ предприятинуудые бариха ба мүнөө ашаглагдажа байһан предприятинуудые һэльбэн шэнэлхэ проектнүүдтэ хуушарһаһан шиидхэбэринүүд хэрэглэгдэнэ, бага үлэгдэлтэй технологическа процессууд һулаар нэбтэрүүлэгдэнэ. Ашагта малтамалнуудые илган абалгын үедэ малтан абтаһан зүйлнүүдэй ехэнхи хубинь үлэгдэл боложо, оршон тойронхи байгаалие бузарлажа хэбтэдэг. Эндэ экономическа, эрхэ түлөөлэлгын, хүмүүжүүлгын шэнжэтэй эрид хэмжээнүүдые абаха шухала. Мүнөө ажаһууржа байһан бидэнэр үри саданарайнгаа урда, түүхын үмэнэ байгаалиин түлөө барандаа харюусалгатайбди.

2. СОЦИАЛЬНО-АНГИИН БА НАЦИОНАЛЬНА ХАРИЛСААНУУДЫЕ НАРИЖУУЛАН ҺАЙЖАРУУЛГА

Нүхэдүүд! Ангинуудай, ниитын бүлэгүүдэй хоорондохи харилсаануудай, гол шухала асуудалнуудые шэнжэлгэ хадаа марксистско-ленинскэ партида айхабтар шухала удха шанартай. Аша туһануудай нэгэн ниитэ байлгые, тэдэнэй онсо өөрсэ илгаае өөрынгөө политикын хараада абан, Коммунис парти обществынгоо бата бэхи нэгэдэл хангана, эгээл шухала, орёо бэрхэшээлтэй зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэнэ, хангана.

Совет обществын түрүү зэргэдэ хүдэлмэришэн анги ябана. Социалис үйлэдбэриин байгууламжада өөрынгөө ээлжэ ябаһан байдалай ашаар, политическэ дүй дүршэлөөр, үндэр мэдэрэл ба эмхи гуримаар, ажалай болон политическэ эдэбхи үүсхэлээр хүдэлмэришэн анги манай обществые нэгэдүүлнэ, социализмые нарижуулан һайжаруулгада, коммунизм байгуулгада хүтэлбэрилхы үүргэ дүүргэнэ. Хүдэлмэришэн ангиин, тариашадай, интеллигенциин холбоое бэхижүүлхэ тухай саг үргэлжын анхарал хандуулга — Советскэ Союзай Коммунис партиин политикын гол үндэһэ һуури мүн. Бидэнэр мүнөө табижа байһан экономическа ба социальна зорилгонуудай шиидхэбэриие түргэдхэхын тулада манай хүсэ шадалые элсүүлэн нэгэдхэхэ арга боломжонууд эндэһээ эхитэй ха юм.

Гэбэшье социалис обществын нэгэдэл — ниитын ажабайдалые оройдоошье жэгдэ адляар хараһан хэрэг бэшэ. Социализм хадаа хүнүүдэй аша туһын хэрэгүүдэй олон янзын бүхы түхэлые, хэрэглэмжые, бэлиг шадабариие хүгжөөнэ, тэдэ олон янзын түхэлнүүдые элирхэйлэн харуулдаг ниитын эмхинүүдэй ажал ябуулгые эдэбхитэйгээр дэмжэжэ байдаг. Тиигэхэһээ байха, социализм тиимэ олон янзын түхэлнүүдтэй байхые хүсэнэ, тэдээн соонь хүнүүдэй зохёон байгуулхы эдэбхи үүсхэлые, ухаан бодол болон бэлиг шадабариин мүрысөөе саашадань хүгжөөн һалбаруулха эрхэ нүхэсэл бии гэжэ харана, эдээнгүйгөөр социалис ёһоор ажаһуулга, урагшаа дабшалга тушаа бодомжолхын аргагүй.

Юрэнхылэн хэлэхэдэ, асуудал иигэжэ табигдана: хэрбээ үйлэдбэриин, экономическа мүрысөөе, эрдэм ухаанай, уран һайханаар зохёолгын, талаар урилдаае шэнэ сасуулагдашагүй бүри, үндэр хэмжээндэ гаргажа шадаагүй гээшэ һаа, бидэнэр оронойнгоо социально-экономическа дэбжэлтые түргэдхэлгын асуудалнуудые шиидхэжэ шадахагүйбди. Социалис ёһоор ажаһуулгые хүгжөөлгэ хадаа коллективизмэй, обществын нэгэдэлэй батадхагдахын, хүнэй эдэбхиин ургахын тулада эгээл таатай зохид арга боломжонуудые байгуулга болоно.

Бүлэнүүдэй байдал бэхижүүлхэ асуудалнууд олониитын анхарал өөртөө татана. Социалис, шэнэ бүлэнүүдэй мүндэлхэ ябадалда манай түйлалта тушаа арсалдаан байхагүй. Социализм экономическа ба социальна дарлалтаһаа эхэнэрые сүлөөлжэ, эрэшүүлтэй адли тэгшээр ажаллаха, эрдэм шудалха, ниитын ажабайдалда хабаадаха арга боломжо тэрээндэ олгоһон. Эрэ ба эхэнэрэй адли тэгшэ дүүрэн эрхын, гэр бүлынгөө түлөө тэдэнэй адли тэгшэ харюусалгын үндэһэ һуури дээрэ социалис бүлэ байгуулагдана.

Гэхэтэй хамта шэнэ гэр бүлын бүридэн бии болгохо — юрын хэрэг бэшэ. Энэ хадаа орёо бэрхэшээлтэй хэрэг, эндэ өөрын орёо асуудалнууд бии. Тодорхойлон хэлэбэл, һүүлэй жэлнүүдтэ бүлэнүүдэй һалаха һандарха ушар үсөөрөөшье һаа, үшөөл ехэ байһаар. Тиихэдэ эбтэй һайнаар ажаһуудаггүй бүлэнүүд үсөөн бэшэ. Эдэ бүгэдэ нэн түрүүн үхибүүдые хүмүүжүүлгэдэ, тэрэшэлэн эрэ ба эхэнэрэй сэдьхэл бодолдо, тэдэнэй ажалай ба ниитын эдэбхидэ муугаар нүлөөлнэ. Иимэ ябадалнуудта обществын хамаарангүй байха аргагүйнь ойлгосотой. Бүлын эбтэй һуудал — тэрэнэй шухала түшэг тулгуурин нэгэн болохо.

Залуу бүлэнүүд онсо анхаралда абтахаар. Гэр бүлын байдалда залуушуулые бэлэдхэхэ хэрэгтэй. Һая гэрлэһэн залуушуулда материальна туһаламжа үзүүлхэ гурим, нэн түрүүн гэр байрын асуудалнуудые шиидхэлгэ яһала бодомжологдоһон байха зэргэтэй. Гэр бүлые бэхижүүлхын түлөө эрхэтэдэй харюусалга дээшэлүүлхын тулада манай гурим журамуудые шэнэлэн һайжаруулха тухай дурадхалнуудые хаража үзэхэ шухала хаш.

Гэбэшье хэрэг гансал энээндэ хабаатай бэшэ. Бүлын байдалые, тэрэнэй үндэһэ һууриие бэхижүүлгэдэ бүхы хэмжээгээр туһалхын тулада гүрэнэй ба ниитын эмхинүүдэй хүдэлмэриие бодото һайнаар табиха хэрэгтэй. Эндэ ниитын һайндэрнүүдые, соёлой ба спортивна хэмжэ ябуулгануудые, бүлын амаралтые хамтаран үнгэргэхын тулада эрхэ байдал байгуулха тухай хэлэгдэнэ. Ажалша үгсаатаниие үргэнөөр хүндэлэн ёһолхо, үг залгамжалһан һайн һайхан ёһо заншалнуудые дэмжэхэ, ахамад үетэнэй дүй дүршэл дээрэ залуушуулые хүмүүжүүлхэ шухала. Олондо мэдээсэл хүргэдэг хэрэгсэлнүүд, телевидени, литература, кино ба театр эндэ ашатай туһатай ехэ юумэн хэжэ шадаха байна.

Эхэнүүдэй үхибүүдээ харахынгаа хажуугаар ажалда, мүн ниитын ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадаха арга олгомоор эхэнэрнүүдэй ажалай ба ажаһуудалай һайн эрхэ нүхэсэлнүүдые байгуулга хадаа бүлын олохон асуудалнуудые шиидхэхэ арга боломжо мүн. Арбан хоёрдохи табан жэлдэ эхэнэрнүүдтэ хүдэлмэриин хүсэд бэшэ үдэр гэхэ гү, али хүдэлмэриин хороогдоһон недели тогтоолго, гэртээ хүдэлмэри хэхэ ябадал үргэнөөр хэрэглэгдэхөөр хараалагдана. Үхибүүгээ харууһалһанай түлөө эхэнэрнүүдтэ түлөөһэтэй амаралтань, тэрэшэлэн үхибүүнэйнь үбдэхэдэ түлөөһэтэй үдэрнүүдэй тоо һунаагдаха байна. Салин хүлһэ багаар абадаг бүлэнүүд үхибүүдэйнгээ 12-той болотороо тэдхэмжэ абадаг болохо. Ойрын жэлнүүдтэ үхибүүдэй ясли, саадаар хүн зоной эрилтэнүүдые гүйсэд дүүрэнээр хангаха гэһэн зорилго мүнөө табигдана.

Тиихэдэ эмхидхэлэй онол арга тухай бодомжолжо үзэхөөр байна. Совет эхэнэрнүүдэй комитедээр толгойлогдоһон нэгэн гуримда оруулан, ажалша коллективүүдтэ, хүнүүдэй ажаһуудаг газарнуудта эхэнэрнүүдэй соведүүдые байгуулжа юундэ болохогүйб. Манай обществын ажабайдалай социальна олон асуудалнуудые шиидхэлгэдэ эхэнэрнүүдэй соведүүд горитой нүлөө үзүүлжэ шадаха байна.

Ахамад үеын хүнүүдтэ, дайнай ба ажалай ветеранууд тухай һаналаа табилга манай хэрэгүүдтэ ехэхэн һуури эзэлхэ ёһотой. Ниитын баялигай ургалгатай хамта пенсионернүүдэй материальна байдал һуудалай бүри һайжархын тулада парти, совет гүрэн түйлагдажа боломо бүхы юумэ хэхэ. Арбан хоёрдохи табан жэлдэ наһатай, инвалид болоһон, тиихэдэ тэжээхэ хүнөө алдаһан хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай пенсиин доодо хэмжээн, тэрэшэлэн колхознигуудта урид тогтоогдоһон пенси дээшэлүүлэгдэхөөр түсэблэгдэнэ. Гэбэшье, хүн ганса хилээмээр садхалан ябахагүй гээд хэлэдэг гээшэ бэээ. Пенсидэ гараһан олохон пенсионернүүд хэхэ юумэе олодоггүй байһан тухай мэдээсэлнүүд Центральна Комитедтэ ороно. Ажахын ба ниитын-политическэ ажабайдалда ветерануудай эдэбхитэйгээр хабаадахадань туһалмаар нэмэлтэ хэмжээнүүдые түбэй газарта ба нютагуудта, гүрэнэй ба ниитын эмхинүүдэй талаар абаха хэрэгтэй хаш.

Дайнай ба ажалай ветерануудай ниитын бүхэсоюзна эмхи байгуулбал, шэнэ алхам боложо үгэхэ һэн. Ниитын политическэ хэрэгүүдтэ нэн түрүүн ургажа ябаһан залуу үетэниие хүмүүжүүлгэдэ ажабайдалай баян дүршэлтэй эдэ хүнүүдые хабаадуулхын тулада тэрэ эмхи ехэ юумэ шадаха гээд һанагдана. Кооперативна, мүн хубиин, гэр бүлын үндэһэ һуури дээрэ: ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын албанда, худалдаа наймаанда, үргэн хэрэглэлэй эд бараа ба хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэдэ пенсионернүүдэй ажал ябуулга һайн үрэ дүнтэй байха бэлэй. Энэ шэнэ эмхи пенсионернүүдэй ажаһуудал ба медицинскэ хангалгые һайжаруулгада, тэдэнэй сүлөө сагаа үнгэргэлгэдэ ехэ туһа хүргэжэ шадаха байгаа. Иимээр хараад үзэхэдэ, тэрэ эмхи хэхэ юумэн бага бэшэ байхаар.

Нүхэдүүд! Национальна харилсаа холбоое хүгжөөлгэ совет олонациональна гүрэндэ тон ехэ удха шанартай. Агуу Октябриин социалис революци манай орондо национальна асуудал шиидхэлгын үндэһэ һуури табиһан. В. И. Ленинэй һургаалда, социализмын түйлалтануудта түшэглэн, Коммунис партимнай энэ талаар шэнэлэн хубилалгын асари ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Дэлхэйн соёл болбосоролые баяжуулһан социализмын гайхамшаг түйлалтанууд тэрэнэй үрэ дүнгүүд болоно. Национальна дарлалта болон национальна тэгшэ бэшэ эрхэтэй байлга бүхы түхэл шэнжээрээ, үзэгдэлнүүдээрээ хэтэ мүнхэдөө усадхагданхай. Арадуудай эбдэршэгүй хани нүхэсэлые, бүхы арадуудай национальна соёл болбосорол ба национальна баялигуудые хүндэлхэ ябадал олон миллион хүнүүдэй ухаан бодолдо бүхөөр батажанхай. Совет арад экономическа аша туһын хэрэгүүдэй, үзэл бодолой ба политическэ үг зорилгын нэгэдэлээр гагнагдажа, социальна болон ниитэ шэнэ хамтарал болоно.

Гэбэшье манай түйлалтанууд национальна хүгжэлтэдэ бэрхэшээлтэ асуудалнууд үгы гэһэн ойлгомжо харуулха ёһогүй. Ямаршье хүгжэлтэдэ зөрилдөөнүүд байдаг, энэшье хэрэгтэ тэдэ бии байжа болохо. Гол шухалань гэхэдэ, саг үргэлжэ бии боложо байдаг хараа шэглэлыень, заха хизаарыень обёорхо, ажабайдалаар табигдажа байһан асуудалнуудые бэдэрэн оложо, саг соонь зүб харюу үгэхэ хэрэгтэй. Тэрээнһээ байха национальна гансал өөрын хэрэгһээ ондоо юумэ обёорхогүй, нютагай тала хараһан, бэлэн юумэн дээрэ байха эрмэлзэл үшөө усадхагдаадүй, заримдаа һанаа зобоомо байдалда хүргэнэ.

III. ОБЩЕСТВЫЕ СААШАД[…] ДЕМОКРАТИЗАЦИЛГА, АРА[…] ӨӨҺЭДЫГӨӨ СОЦИАЛИС ЁҺООР Х[…] БЭРИЛХЭ ГУРИМЫЕ ГҮНЗЭГЫРҮ[…]

Нүхэдүүд! Демократизмда, ажалшадай соётой зохёон байгуулхы ажалда В. И. Ленин шэнэ байгуулалтын гол хүсэ харадаг һэн. Хэнһээшье үлүү ехээр арадта тэрэ этигэдэг, тиин үзэг бэшэг мэдэдэггүй хүн гээшэ политикын газаа тээ байдаг гэжэ тэмдэглээд, ниитэ зоной политическэ эдэбхиие ба соёл болбосоролые дээшэлүүлхэ тухай оролдодог байһан юм. Тэрэ гэһээр дала шахуу жэл үнгэрөө. Совет хүнүүдэй эрдэм һургуулиин ба соёл болбосоролой ниитэ хэмжээн хэмжээлэшэгүйгөөр ургаа, тэдэнэрэй социально-политическэ дүршэл баяжаа. Ушар тиимэһээ эрхэтэн бүхэнэй обществын ба гүрэнэй хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэдэ хабаадалсаха арга боломжонууд ба эрилтэнүүд тон ехээр ургаа.

Демократи болбол олониитын организмын хүсэд дүүрэнээр ажал ябуулгаяа бэелүүлжэ шадамараар тиимэ һайн ба сэбэр агаарынь болодог юм. Эгээл тиимэһээ **социалис демократиие, тэрэнэй бүхы талануудые ба гарасануудые саашадань хүгжөөнгүйгөөр обществын хүгжэлтые хурдадхажа болохогүй, бодомжолтогүй** гэжэ хэлэхэдээ, манда үшөө хүсэдөөр хэрэглэгдээгүй байһан социализмын хүсэ ехэтэ далда арга боломжонуудые хараада абанабди.

Энээниие хараадаа абажа, парти, Центральна Комитет социалис байгуулалтын демократизмые гүнзэгырүүлхэ тушаа хэмжээнүүдые абана. Соведүүдые, профсоюзуудые, комсомолые, ажалша коллективүүдые, арадай хиналтые эдэбхижүүлхэ, олондо элирхэй болгохо ябадалые һайжаруулха хэмжээнүүд тэдэнэй тоодо ороно. Тиин эдэ бүгэдэ хэгдэһэн ба хэгдэжэшье байһан юумэнүүдые үсэгэлдэрэй хэмжээгээр бэшэ, харин шэнэ зорилгонуудай хэмжээ ехэтэй, орёо байлгаар сэгнэхэ хэрэгтэй. **Арадай өөһэдыгөө хүтэлбэрилхэ социалис ёһо гуримые** сэхэ шууд, удаа дараалан хүгжөөхэ эрилтэ эдэ зорилгонууд табина гээд партиин программын шэнэ найруулга соо тэмдэглэгдэнэ.

Социалис общество дотор, илангаяа мүнөөнэй эрхэ байдалда захиргаан гээшэ үсөөн тоото мэргэжэлтэдэй ямба эрхэ байжа болохогүй. Олон миллион хүнүүдэй политическэ ажабайдалда хабаадалсахада, арадай өөһэдөө өөһэдынгөө хэрэгүүдые бодотоор захиран хүтэлбэрилхэдэ, социалис байгуулалта амжалтатай хүгжэдэг гэжэ имагтал теориһоо бэшэ, харин өөһэдынгөө олон жэлэй бодото байдалһаа бидэ мэдэнэбди. Энэмнайл, Ленинэй ойлгодогоор, ажалшадай өөһэдыгөө захирха ёһо гурим, Совет засагай үг удхань болоно гээшэ. Гүрэнэй ба ниитын байдалда бүри гүнзэгыгөөр нэбтэрэн, демократическа централизмын удха шанарые баяжуулан, тэрэнэй социалис шэнжые бэхижүүлэн, өөһэдыгөө захирха ёһо гуримай эхининь манай гүрэнэй газаа тээ бэшэ, харин досоо таладань хүгжэжэ захалдаг.

Социалис ёһоор өөһэдыгөө захирха ёһо гуримай хүтэлбэрилэгшэ хүсэниинь ба гол найдабаринь парти юм. Обществын хүтэлбэрилэгшын үүргэ бэелүүлжэ байгаад, парти өөрөө өөһэдыгөө захирдаг ниитэ-политическэ эмхиин эгээн дээдэ түхэл болодог. Парти доторой демократиие хүгжөөхэ, политическэ, байгууламжын бүхы хубинуудта ажаллажа байгаа коммунистнуудай эдэбхиие дээшэлүүлхэ зуураа, арадай өөһэдыгөө социалис ёһоор захирха ёһо гуримай хүгжэхэ, ороной хэрэгүүдтэ олониитын, хүн бүхэнэй хабаадалсалгын үргэдхэхэ зүб шэглэл КПСС үгэдэг.

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съезд

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. ГОРБАЧЕВОЙ элидхэл

[Эхниинь 2—3 нюурнуудта].

[illegible]

...гарадаг гол шалтагаануудай нэгэниинь хадаа ажалшадай талаhаа, өөhэдөө Соведүүдэй, ниитын эмхинүүдэй талаhаа аппарадай хүдэлмэридэ хиналтын hуларhанhаа болоно бшуу.

Эдэ бүгэдые анхаржа, захирганай шиидхэбэринүүдые абахада эдэбхитэйгээр нүлөөлхэ, тэдэнэй бэелэл шалгаха, аппарадай ажал ябуулга тушаа шухала хэрэгтэй мэдээсэл абадаг болохо бодото арга эрхэтэн бүхэндэ олгохо бүхы хэрэгсэлнүүдые ашагладаг болохо зорилго парти табина. Захиргаанай бүхы органуудай ажалша коллективүүдэй үмэнэ, мүн арад зоной суглаанууд дээрэ тоосоо хэжэ байдаг гурим энээниие бэелүүлгэдэ зорюулагдана. Арадай хиналтын комитедүүд, бүлэгүүд ба постнууд, профсоюзуудай ниитын инспекцинүүд, мэдээсэлэй ниитын хэрэгсэлнүүд эндэ ехэ юумэ бүтээжэ шадаха аргатай.

Тиигээдшье hунгагдаhан органууд өөhэдөө өөрынгөө аппарадта эрилтэ ехэтэй, шангахан лэ байха зэргэтэй. hэлгэгдэнгүйгөөр нэгэ газарта удаан ажаллаhан хүдэлмэрилэгшэд үсөөн бэшэ ушарта шэнэ юумэ обёорхоёо болишодог, өөhэдынгөө зохёоhон инструкцинуудаар халха хээд, заримандаа hунгагдаhан органуудай хүдэлмэридэ хаалта болошо-

[illegible]

хүтэлбэрилхы ажалда дэбжүүлхэ хараа шугам комсомолтой хамта партийна, советскэ ба ажахын органууд эрид шууд бэелүүлхэ зэргэтэй. Залуушуулда зам хаа хаанагүй нээгдэнхэй гээд бидэнэр хэлэдэгбди. Энэ зүб. Зүгөөр эдэ үгэнүүдэй суурян болошохогүйн тулада харгынь үнэхөөрөөл ходо үргэн байхын тула саг үргэлжэ оролдосо гаргаха хэрэгтэй.

Арадай өөhэдыгөө социалис ёhоор захирха ёhо гуримай шухала зүйлнүүд болохо профсоюзуудай, комсомолой, творческо союзуудай ба hайн дуранай бүлгэмүүдэй үүргэ саашадань дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые абамаар болонхой гэжэ Центральна Комитет тоолоно. Тусгаарлан хэлэбэл, имагтал профсоюзуудай, комсомолой болон эхэнэрнүүдэй эмхинүүдэй сэхэ хабаадалгатайгаар гү, али тэдэнэрэй уридшалан үгэhэн зүбшөөлтэй тааралдуулан гүрэнэй органуудай шиидхэдэг асуудалнууд үргэдэхэ байна. Захирганай шиидхэбэринүүдэй бэелэл зогсоохо эрхэ эдэ эмхинүүдтэ зарим ушарта олгогдодог болохо.

Манай партийна программа **сэхэ демократиин** бүхы түхэл маягуудые бүри ехэ аша үрэтэйгээр хэрэглэдэг болохоор, гүрэнэй болон бусад шиидхэбэринүүдые зохёоходо, абахада, бэелүүлхэдэ арад зоной сэхэ хабаададаг болохоор хараална. Ниитын байдалай бүхы hалбаринуудта, нэн түрүүн экономикодо хүдэлжэ байдаг **ажалша коллективүүдтэ** эндэ угаа ехэ үүргэ даалгагдана. Хэрбээ өөрөө ажал хэжэ байдаг хүнэй эдэбхиин ургажа байбал эрмэлзэл ехэтэйгээр, социалис ёhоор ажаллаха, ажахын тоосоо нэбтэрүүлхэ, предприятинуудай эрхэ үргэдхэхэ хэрэгүүд бодото удхатай болохо юм. Хүдэлмэришэдэй оруулhан дурадхалнуудай тоосоондо абтангүй, ямаршье анхаралгүйгөөр орхигдошодог, мүн хүдэлмэришэдэй өөрынгөө предприятиин түсэбүүдые мэдэдэггүй ушар баримтануудтай эбсэжэ болохогүй. Зарим газарта иимэ хойрог нобшо байдалhаа боложо хүдэлмэришэд болон алба хаагшад захиргаанда хабаадуулагданагүй, үйлэдбэриин бүрин эрхэтэ эзэн байhан үзэл хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ hаад ушаруулагдана.

Хоёр жэлэй саада тээ абтаhан Ажалша коллективүүд тухай хуули тэдэнэй үүсхэлые эли бодо ехэ болгоо. Тиигэбэшье тэрэниие баталан абаха үедэ табигдаhан зорилгонууд бэелүүлэгдэнэ гэхын аргагүй. Минскын автозаводто ба бусад предприятинуудта энэ хуулиие хэрэглэдэг байhые КПСС-эй ЦК-да хаража үзэлгэ энэ тобшолол баталан харуулаа. Энэ хуули дотор заагдаhан демократическа гуримуудые ба гол ёhонуудые үдэр бүхэнэй ажалда нэбтэрүүлхэ механизмые эрид шууд hайжаруулха шухала гэhэн тобшолол хэгдээ. Ажалша коллективэй эсэслэн шиидхэдэг асуудалнуудые байн байн олон болгохо шухала. Хүдэлмэришэдэй ба алба хаагшадай хамтын суглаанай үүргэ ехэ болгохо, тэрэнэй шиидхэбэри бэелүүлhэнэй түлөө харюусалга дээшэлүүлхэ. Хамтын суглаануудай болоhоной удаа, тэдэ хоёрой хоорондо гансашье бригада бэшэ, мүн предприятиин хэмжээндэ ажалша коллективэй совет гээшые байгуулаа hаа ямар бэ гэhэн асуудал гарана. Тэрэ соведтэ захиргаанай, партийна, профсоюзай, комсомолой организацинуудай, бригадануудай соведэй түлөөлэгшэнэр, хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд орожо болохо.

Ажахын тоосоото түрүү бригаданууд өөhэдынгөө хүтэлбэрилэгшэдые hунгадаг, өөhэдыгөө захирдаг гуримай эхин үүр бүри мүнөө боложо байнхай. Энэ хэрэг оршон мандаха хаба хүсэтэй байhанаа харуулаа. Энэ юу гэршэлнэб гэхэдэ, үйлэдбэриие хүтэлбэрилгэдэ демократическа эхи хүгжөөлгэ хадаа бүхы бригадирнуудые hунгажа олодог болохо, удаань предприятинуудай хүтэлбэрилхы бусад хүдэлмэрилэгшэдые — мастернуудые, халаанай, участогай, цехэй хүтэлбэрилэгшэдые, совхозой отделенинүүдые эрхилэгшэдые hунгажа олодог болохо гуримда оробол зүйтэй байжа магад. Мүнөө сагай эрхэ байдалда арадай ажахые хүтэлбэрилгэдэ харюусамаар централизм ба демократиие, нэгэ хүнэй захиргаае hунгалгатайгаар тааруулан ябуулха шэглэл имагтал энээндэ олдожо боломоор гэжэ олон жэлэй дүршэл гэршэлнэ.

Колхозуудые ба бусад кооперативна эмхинүүдые хүтэлбэрилгэдэ демократическа гол ёhонуудые жэншэдгүйгөөр сахилга, тэдэнэй уставуудай эрилтэнүүдые бэелүүлгэ — саг үргэлжын анхаралда байдаг хэрэг. hүүлэй үедэ энээндэ анхарал нэгэ бага hулараа, кооперацинуудай ажабайдалда зоргоороо оролгодан олон болоо. Колхозуудай, кооперативуудай бэеэ захирха гуримуудай hайнаар сахигдажа байhаниие партийна ба совет органууд ажаглажа байха уялгатай, тэдэнэрые хашаха гү, али албадан захирха элдэб hэдэлгэнүүдые дары болюулха хэрэгтэй.

Ороной ажабайдалай томо асуудалнуудаар, нютагай соведүүдэй шиидхэбэриин проектнүүдээр бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэ ба hунгалта үнгэргэхэ гурим манай Конституцяар хараалагданхай. Энэ шухала асуудалаар хуули бэлэдхэлгые түргэдхэхэ хэрэгтэй. Эрхэтэдэй суглаан, hунгагшадай захяа, ажалшадай бэшэгүүд, хэблэл, радио, телевидени мэтын сэхэ демократиин найдамтай аргануудые бидэнэр үшөө hайнаар хэрэглэдэг болохо, олониитын hанамжа элирүүлхэ бүхы хэрэгсэлнүүдые хүгжөөхэ, хүн зоной эрилтэнүүдтэ ба hанаан бодолнуудта түргэнөөр ба анхаралтайгаар хандадаг болохо зэргэтэйбди.

Олондо элирхэй болголгоор мэдээсэл дэлгэрүүлгэ тухай асуудал манда шухала удха шанартай. Энэмнай политическэ асуудал мүн. Олондо элирхэй болгонгүй демократизмшье байха аргагүй, ниитэ зоной политическэ зохёогшо эдэбхишье, захиргаанда тэдэнэрэй хабаадалгашье байхагүй. Энэмнай хэрбээ ойлгохоёо хүсэбэлтнай, арбаад миллион хүдэлмэришэдэй, колхозниогуудай, интеллигенциин хэрэгтэ гүрэн түрын хэмжээгээр, харюусалгаяа хүсэдөөр мэдэржэ хандадаг болохо эрхэ нүхэсэл, манай кадрнуудай психологическа талаараа шэнэлэн хубилгаха эхи таталга зүйлынь болонол даа.

Зарим ушарта олондо элирхэй болгохо тухай зугаагай гарахада ямаршье ёhотойл ажал хүдэлмэридэ зайлашагүй дайралдадаг манай дутагдалнууд ба алдуу дутуунууд, бэрхэшээлнүүд тухай хэлэхэ болоходо болгоомжотойгоор хэлэгты гэhэн уряал соносхохо ушарнууд үзэгдэдэг. Харюу эндэ гансал байха, ленинскэ: коммунистнуудта хододоо ямаршье эрхэ байдалда үнэн хэрэгтэй. Урагшаа дабшахадамнай hаад хэдэг юумэнүүдтэ буулта хэнгүйгөөр үгэhэн сэгнэлтые совет хүнүүд сэхэ шууд дэмжэнэ гэжэ hүүлэй жэлэй дүршэл харуулаа. Гүрэн болон общество дотор хэгдэжэ байгаа бүхы юумэнэй арадай хиналта доро, арад зоной нюдэн дээрэ байхадань арай-шамай хүдэлжэ hурашаhан, нюдэ бүрлүүлжэ дадашаhан хүнүүдтэ олондо элирхэй болгоходо үнэхөөрөөшье зохидгүй болшодог. Эгээл тиимэhээ олондо элирхэй болголгые зогсолтогүйгөөр хүдэлдэг гурим болгохо зэргэтэйбди. Энэмнай түбэй газарташье, мүн хүнэй ажабайдаг, ажал хэдэг газарта, магад, бүришье ехэ хэрэгтэй байжа болохо. Хүн гээшэ гүрэн түрын хэмжээндэ шиидхэгдэжэ байгаа юумэнүүдые мэдэхэеэ ганса оролдоно бэшэ, мүн лэ тэрэ мэтэшэлэн нютагай партийна ба совет органуудай, предприятинуудай захиргаанай ба профсоюзуудай ямар шиидхэбэринүүдые абажа байhаниие мэдэхэ хүсэлтэй.

Социалис демократиие үргэдхэхэ ба саашадань хүгжөөхэ зорилгонуудта **совет хүнэй социально-политическэ ба хубиин олон эрхэнүүд, сүлөөнүүд** алба хэхэ зэргэтэй. Эдэ эрхэнүүд ба сүлөөнүүдые гүнзэгырүүлгые, тэдэнэй сохомтой бэелэлгые парти ба гүрэн өөрынгөө түрүүшын ээлжээнэй уялга мүн гэжэ тоолоно. Зүгөөр эрхэтэнэй эрхэнүүд уялгагүйгөөр байдагшьегүй, байхашье аргагүй юм, мүн эрхэгүй уялганууд гэжэ байдаггүй. Социализмын уг удхань иимэ бшуу.

Зохёон байгуулагша ажалда, мүн дутагдалнуудые, албан хэрэгээ хэтэрүүлэн хэрэглэхэ, ниитэдэ хажар зүйлнүүдые үйлдэхэ, манай эрхэ хуулинуудай ба моралиин гол эрилтэнүүдhээ хазагайрха ябадалнуудые дабтахада ажалшадай бүгэдөөрөө, мүн хүн бүхэнэй тус тустаа хабаадалсадаг эдэбхиие дээшэлүүлхэ шухала. Демократи гээшэ **социалис хуули ёhые бэхижүүлхэ** эгээн шухала арга зэбсэг байhан ба байhааршье зандаа, харин бата hайн хуули ёhон—манай демократиин таhаршагүй хубинь болодог юм.

Обществын али бүхы hалбаринуудта хуули гурим бэхижүүлхэ талаар бага бэшэ хүдэлмэри hүүлэй сагта хэгдээ. Зүгөөр энэ шэглэлээр бэелүүлэгдэхэ оролдолго жаахашье hуларжа болохогүй. Совет хуулинуудай шанар саашадаашье улам hайжарха. Манай хуули засаг гражданска ба ажалай, финансын ба албан захиргаанай, ажахын ба уголовно хуулинууд— захиргаанай экономическа аргануудые нэбтэрүүлхэдэ, ажалай ба хэрэглэмжын хэмжүүртэ нүлөө ехэтэй хиналта тогтооходо, ажабайдалда үнэн зүбтэй социальна гол ёhонуудые бэелүүлхэдэ бүри эдэбхитэйгээр туhалха зэргэтэй.

Хуули сахидаг ба бусад зурганнуудай харюусалгые оролдосотойгоор дээшэлүүлхэ, соведүүдтэ ба арадай ажахыда юридическэ албаниие, гүрэнэй арбитраж бэхижүүлхэ, хүн зониие эрхэ хууляар хүмүүжүүлгэ hайжаруулха шухала. Алишье hууринай хүнүүдэй, тэдэнэрэй амгалан ба ойроо хүртэшэгүй байдал тухай гүрэнэй анхаржа байдагые мэдэржэ байхаар, хуули эбдэhэн нэгэшье хүн амасаха ёhотой хэhээлтэhээ зугадан арилхагүй гэжэ этигэнхэй байхаар гэмтэ ябадалда ба хуули эбдэhэн бусад ушарнуудта эсэргүү тэмсэлдэ совет хуулинуудай бүхы хүсые хэрэглэхэ гээшэ хубилашагүй зорилго байhаар зандаа.

Сүүдэй бэелүүлдэг демократическа гол ёhонууд, эрхэтэнэй хуулиин үмэнэ адли эрхэтэй байлга, гүрэнэй ба эрхэтэн бүхэнэй аша туhануудые хангадаг бусад хангалганууд нарин сэхээр сахигдаха ёhотой. Энээнтэй дашарамдуулан, прокуророй хинан шалгаха үүргые эрид шууд дээшэлүүлхэ, сүүдүүд ба адвокатурын хүдэлмэриие hайжаруулха, эрхэтэнэй эрхэ эбдэhэн албан тушаалтанай хуули буса ябуулга тушаа сүүдтэ гомдол бариха Конституцяар хараалагдаhан эрхые бэелүүлхэ хуулиие ойрын сагта бэлдэжэ дүүргэхэ. Партийна ба совет органуудай, профсоюзуудай ба комсомолой, ажалша коллективүүдэй ба арадай дружинэнүүдэй, манай ниитын бүхы хүсэнүүдэй бүри эдэбхитэйгээр энэ хэрэгтэ хабаадалсаха бүринь хуули ёhые ба хуули гурим бэхижүүлгэ hайнаар хангагдаха болоно.

Империализмын тусгаар албанай Советскэ Союзда болон бусад социалис оронуудта эсэргүү hүйдхэлэй ябуулганнуудые ехээр хэдэг боложо байhан эрхэ байдалда **гүрэнэй аюулые сахидаг органуудай** харюусалга нилээд ехэ болонхой. Партиин хүтэлбэреэр, совет хуулинуудые наринаар сахяад, дайсан харша ябуулганнуудые элишэлхэ, элдэб эсын hүйдхэлтэ ябуулганнуудые болюулха, манай Эхэ ороной нангин хилые хамгаалха талаар тэдэнэр ехэ хүдэлмэри хэнэ. Совет чекистнэр, хилын харуулша сэрэгшэд тэдэнэртэ табигдадаг үндэр эрилтэнүүдые хододоо бэелүүлхэ, hэримжэ ехэтэй байха, манай гүрэнэй ба ниитын байгуулалтада эсэргүүгээр хэгдэhэн алибаа hэдэлгэнүүдтэй тэмсэхэдээ тэсэбэритэй ба хатуу зоригтой байха гэжэ бидэ этигэнэбди.

Уласхоорондын байдалай орёо байлга, империализмын хархис бүлэгүүдэй ээрхэгшэ эрмэлзэлэй ехэ болоhониие хараадаа абажа, КПСС-эй Центральна Комитет, ЦК-гай Политбюро **оронойнгоо бэеэ хамгаалгада, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй дайшалхы хүсэ шадалда**, сэрэгэй журам бэхижүүлгэдэ буурашагүй анхарал табидаг. Совет Арми ба Далайн-Сэрэгэй Флот мүнөө сагай зэбсэгүүдтэй ба техникэтэй, hайнаар hургагдаhан сэрэгшэдтэй, бэлэдхэлтэй, арадтаа хизаарлашагүй үнэн сэхэ командна ба политическэ кадрнуудтай. Тэдэнэр эгээн орёо, заримдаа шанга эрхэ байдалда өөрынгөө уялгые нэрэ солотойгоор дүүргэдэг. СССР-эй бэеэ хамгаалха хүсэ шадал совет хүнүүдэй амгалан ажал, амгалан байдал найдамтайгаар хамгаалжа шадахаар хэмжээндэ байлгагдана гэжэ мүнөөдэр бидэнэр дүүрэн харюусалгатайгаар мэдүүлнэбди.

Совет сэрэгшын—солдат ба офицерэй— өөрынгөө хүнгэн бэшэ алба хэжэ ябахадаа обществын оролдолго ба анхарал ходо мэдэржэ байхын тулада, манай армиин эрхэтэнэйнгээ харюусалга мэдэрдэг, эрэлхэг зориг ба патриотизм хүмүүжүүлдэг hургуули байхын тулада парти болон гүрэн оролдолго гаргадаг байгаа, гаргахашье байха.

Нүхэдүүд, эндэ, съезд дээрэ, манай демократиие, гүрэн түрые, совет бүхы политическэ байгууламжа hайжаруулха ниитэ хэмжээе, гол шэглэлнүүдые бидэнэр хараалнабди. Съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэ арад зоной шэнэ эдэбхи, ниитэ зоной социально-политическэ зохёон байгуулгын шэнэ түхэлнүүдые бадаруулха байhаниинь дамжаггүй.

IV. ПАРТИИН ГАДААДЫН ПОЛИТИКЫН ХОЛЫН ХАРААТА ГОЛ ЗОРИЛГОНУУД БА ШЭГЛЭЛНҮҮД

Нүхэдүүд! Ороной экономическа болон социальна хүгжэлтын үндэhэн гол зорилгонууд КПСС-эй уласхоорондын холын хараата ябуулгые тодорхойлно. Тэрэнэй гол зорилгонь тон эли тодо—совет арадта бата бэхи амгалан байдалай, эрхэ сүлөөгэй оршондо ажаллаха эрхэ байдал хангаха хэрэг мүн. Бодотоор баримталан хэлэхэдэ, энэмнай манай гадаадын политикада программаар хараалагдаhан эрилтэ гээшэ. Мүнөө үедэ энэ эрилтые дүүргэхэ гээшэ—нэн түрүүн ядерна дайнда бодото дээрээ бэлэдхэлые зогсоохо гэhэн удхатай.

Тохёолдоhон ушар байдалые бүхы талаhаань сэгнэжэ үзөөд, байгша зуун жэлэй дүүрэтэр хүн зониие олоорнь хюдаха зэбсэгүүдые бүрин дүүрэнээр усадхаха бүхэли программа КПСС дурадхаhан байна. Энэмнай өөрынгөө хэмжээ далайсаар болон удха шанараараа түүхэтэ программа байха юм. Тэрэниие бэелүүлгэ хүн түрэлтэнэй үмэнэ хүгжэлтын шэнэ онсо удхатай шатые нээхэ, зохёон байгуулхы хэрэгтэ анхарал оролдолгоёо элсүүлхэ арга олгохо hэн.

Өөрынгөө дурадхалнуудтайгаар бидэнэй миин заншалта дипломатическа аргаар бэшэ, харин дэлхэйн ниитын hанал бодолдо, арадуудта сэхэ хандаhыемнай таанар мэдэнэт. Манай мүнөө үе сагай хатуу шанга бодото байдалые бүрин дүүрэнээр ойлгохоор саг ерээ: ядерна зэбсэг хүн түрэлтэниие дэлхэй дээрэ усадхан үгы хэхээр хүсэн болонхой. Манай хандалга КПСС-эй гадаадын холын хараата политикын үнэн сэхэ, нюуса бэшэ, ленинскэ шэнжые үшөө дахин гэршэлнэ.

Дайн сэрэг болбол гүрэнүүд хоорондын политическэ болон экономическа зүрилдөөнүүдые, үзэл сурталай талаар арсалдаануудые шиидхэлгын зэбсэг бэшэ гэжэ социализм тон эли тодоор мэдүүлнэ. Манай хүсэл эрмэлзэл — буу зэбсэггүй, хүсөөр баалалтагүй дэлхэй, арад бүхэнэй хүгжэлтынгөө замые, ажабайдалайнгаа түхэл маягые дура сүлөөгөөрөө шэлэн абаха арга олгодог дэлхэй мүн. Энэ хадаа коммунис үзэл сурталай гуманис шэнжые, абари заншалай талаар баялигуудыень гэршэлнэ. Ушар тиимэhээ **ядерна аюулда, буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгэдэ эсэргүү, бүгэдэ ниитын эб найрамдал сахин хамгаалхын, бэхижүүлхын түлөө тэмсэл** ерээдүйдэшье манай партиин уласхоорондын оршондо бэелүүлхэ ажал ябуулгын гол шэглэлынь байха юм.

Энэ политикые hэлгэхэ ондоо арга үгы. Уласхоорондын хэрэгүүдтэ шахардуу үе сагай тохёолдоходо энэ бүришье зүбтэй болоно бшуу. Дайнай hүүлэй хэдэн арбаад жэлнүүдтэ дэлхэй дээрэ 80-дахи онуудай түрүүшын хахадтал адли аюултай, орёо, таарамжагүй байдал байгаагүй гээшэ хаш. США-да засаг гартаа абаhан хархис үзэлтэй бүлэг, мүн НАТО нэгэдэлээр тэдэнэй тала баригшад шахардуу байдалые hулаоуулгаhаа сэрэгэй — хүсөөр баалалтын политикада эрид эрьеhэн байна. Уласхоорондын хүгжэлтэдэ баримталагдадаг эбтэй эетэй хүршэ байдалай, өөhэд хоорондоо харилсаануудай ёhо гуримуудые, уласхоорондын харилсаануудай энэ политическэ философиие буруушааhан үзэл бодолые тэдэнэр зэбсэг болгон абаа. Буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые зогсоохо, оршон байдалые энхэ элүүр болгохо гэhэн манай уряалнуудта Вашингтоной захиргаан шэхэ дүлии байшоо.

Үнгэрhэн юумые hануулха хэрэгтэй бэшэшье байжа магад гү? Илангаяа мүнөө, совет-американ харилсаануудта hайн хубилалтануудай шэнжын үзэгдэжэ, НАТО-гай зарим оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй ябуулганнуудтаа болон сэдьхэл бодолдоо бодото байдалые зүбөөр сэгнэжэ эхилhэн үедэ. hануулхал хэрэгтэй гэжэ тоолонобди, юундэб гэхэдэ, 80-яад онуудай түрүүшын хахадта уласхоорондын уларилай эрид хүйтэрэлгэ, юуншье өөрөө хэгдэдэггүй: эб найрамдалай түлөө тэмсэхэ, үсэд зоримгойгоор тэмсэхэ хэрэгтэй — гэжэ үшөө дахин hануулаа. Дайнай аюулай улам hүжэрэлгые болюулхын түлөө — арга боломжын үшөө бии байhан сагта — бүри зааханшье hаань тэрэниие бэдэрхэ, олохо, хэрэглэхэ шухала. Энээниие ойлгожо, КПСС-эй ЦК өөрынгөө апрелиин Пленум дээрэ ядерна аюулай түхэл шэнжые болон хэмжээе үшөө дахин зүбшэhэн, тохёолдоhон байдалые hайжаруулгада нэмэри оруулха бодото алхамуудые тодорхойлhон байгаа. Бидэ иимэ гол шухала бодомжонуудые баримталаа hэмди.

Нэгэдэхинь. Мүнөө үе сагай зэбсэгэй шэнжэ ганса сэрэгэй —техническэ хэрэгсэлнүүдээр, жэшээлэншье хэлэе, өөрыгөө хамгаалгые — эгээ ехэ хүсэ шадалтайшье байг — байгуулгаар бэеэ хамгаалха этигэл найдал нэгэшье гүрэндэ үгэхэ аргагүй. Аюулгүйе хангалга улам бүри политическэ зорилго болоно, энэ зорилгые имагтал политическэ аргаар шиидхэжэ болохо байна. Буу зэбсэг хуряалгын замаар дабшахын түлөө бидэндэ нэн түрүүн хүсэл, зориг хэрэгтэй. Аюулгүй байдалые хангалга миин лэ хэhээлгэhээ айлгалгаар гэхэ гү, али «бэеэ бариха», «айлгаха» гэhэн номнолдо үндэhэлэн заха хизааргүй үе сагта бэелүүлэгдэжэ болохогүй бшуу. Ядерна дайнай барюуhанда бүхы дэлхэйн ороод байhан ушар удхагүй, хүнэй ёhо гуримдь зүрюу эрхэ байдалда эдэ номнолнууд буу зэбсэг эбдүүсэн гаргалгые өөгшөөнэ, теэд энэ урилдаан хэзээ нэгэтэ хиналтаhаа дэлбэрэн гаража болохол.

Хоердохинь. Аюулгүй байдал, хэрбээ СССР США хоерой хоорондохи харилсаанууд тухай хэлээ hаа, хоёр талаhаа хангагдаха зэргэтэй, зүгөөр уласхоорондын харилсаануудые бүхы дээрэнь абаа hаа — бүгэдэ ниитын байха болоно. Ганса өөр тухайгаа, угайдхадаа нүгөө талынгаа ашаг туhада зүрюугээр, hанаагаа зобохо гээшэ эгээн дээдын сэсэн мэргэн бодол бэшэ. Бүхы хүн зон аюулгүй байдалые адли тэгшээр мэдэрхэ зэргэтэй, юундэб гэхэдэ, ядерна үе сагта айха hүрдэхэ ушар политикада болон тодорхой үйлэ хэрэгүүдтэ уридшалан хараалагдаагүй хойшолон тохёолдуулжа магадгүй. Саг болзорой онсо удха шанартай болоhые анхарха гээшэ тон шухала болонхой. Олон хүниие хюдаха зэбсэгэй шэнэ системэнүүдэй бии бололго хүшэр хүндэ сагай тохёолдобол, дайн сэрэгэй болон эб найрамдалай асуудалнуудаар политическэ шиидхэбэринүүдые абаха сагые хэлбэришэгүйгөөр хорооно, арга боломжонуудые үйтадхана.

Гурбадахинь. Дайн сэрэгтэ бэлдэлгын политикын гол хүсэниинь США, тэдэнэй сэрэгэй — промышленна хүсэн байhаар, энэнь эршээ hуладхахые hаяда hанаашалнашьегүй. Энээниие анхаралдаа абахал ёhотой ааб даа. Теэд сэрэгэй-промышленна комплексын аша туhа болон зорилгонууд американ арадай аша туhатай болон зорилгонуудтай, энэ агууехэ ороной бодото үндэhэн яhанай аша туhатай нэгэн адли юумэн бэшэл ааб даа гэжэ бидэ hайн ойлгонобди.

Газар дэлхэй юрэдөө США-hаа болон тэдэнэй хилын саагуур эзэмдэhэн баазануудhаа нилээд үргэн лэ гээшэ. Ушар тиимэhээ дэлхэйн политика ябуулхадаа, харилсаануудаа миин лэ ганса нэгэ, хэдышье хүсэтэй байг, оронтой хизаарлажа болохогүй ха юм. Иимэ ябадал хүсые улам бэедээ найданги болодог гэжэ дүршэл харуулна. Гэбэшье Советскэ Союзай болон США-гай харилсаануудай байдалые ба түхэл маягые шухала удха шанартай гэжэ тоолодогнай ойлгосотой юм бээз. Манай оронуудай хоорондоо харилсаха зүйлнүүд үсөөн бэшэ, эбтэй эетэй ажаhуухамнай хэрэгтэй, адли тэгшэ, бэе бэедээ ашаг олзотой — имагтал адли тэгшэ, бэе бэедээ ашаг олзотой үндэhэн дээрэ харилсаха шухала.

Дүрбэдэхинь. Дэлхэй дээрэ эрид түргэн хубилалтанууд болоно, тохёолдоhон байдалые хэтын галабта хубилгангүй байлгаха хүсэн үгы. Дэлхэй олон арбаад гүрэнүүдhээ бүридэдэг, тэдэнэй гүрэн бүхэниинь өөрын хуулита ашаг туhаа мэдэржэ байдаг. Тэдэнэй бултанайнь үмэнэ үндэhэн удха шанартай зорилго табигдана: социальна, политическэ болон үзэл сурталай талаар зүрилдөөнүүдые анхаралдаа абахатайгаа хамта уласхоорондын оршондо даруугаар, болгоомжотойгоор бэеэ абажа ябаха эрдэмтэй, бэлиг шадабаритай болохо, мүнөө үеын жаяг заршам сахижа, тобшолон хэлэхэдэ, уласхоорондын урин налагай харилсаанай эрхэ байдалда ажаhууха хэрэгтэй. Зүгөөр энэ харилсаае үргэн харгы замда гаргахын тула уласхоорондын экономическа аюулгүйн системэ хэрэгтэй, энэ системэ гүрэн бүхэниие тэрэнэй эрхыень хаhалгаhаа, газаашалгаhаа, мүн империалис, шэнэ ёhоной колониалис политикын бусад аашануудhаа адли тэгшээр хамгаалха аргатай байха hэн. Иимэ системэ буу зэбсэг хуряалгатай хамта уласхоорондын юрэнхы аюулгүй байдалай найдамтай түшэг тулгуури болохо hэн.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, мүнөө үеын дэлхэй дайн сэрэгүүдтэ болон хүсөөр баалалтын политикада даншье hаа багахан, хэбрэгшье болонхой. Дайн сэрэг болон зэбсэгтэ зүришэлдөөнүүдые үүдхэжэ болохо гэhэн олон зуун жэлнүүдтэ тогтонижоhон ухаан бодолые, үйлэ хэрэгүүдые эрид шангаар, эрьен бусалтагүйгөөр таhа сохёогүй hаа, энэ дэлхэйе аршалан хамгаалхань, сахихань бэрхэтэй.

Зүгөөр энэ хадаа буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгэдэ, ядерна дайн сэрэгтэ диилэхын аргагүй болоhые мэдэрhэн ушар болоно. Газар дээрэ буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые үргэлжэлүүлгэ, дам саашаа тэрэниие замбуулинда гаргалга, ядерна зэбсэг нөөсэлгые, тэрэниие наринжуулгые улам эршэдхэхэ байна. Дэлхэй дээрэхи байдал политигуудай ухаан бодолhоо, хүсэл зоригhоо дулдыдахаашье болижо магадгүй. Энэ байдал техникын, сэрэгэй-технократическэ ухаан бодолой мэдэлдэ орожошье магад. Ушар тиимэhээ ганса ядерна дайн бэшэ, зүгөөр тэрэндэ бэлдэлгэ, ондоогооор хэлэхэдэ, буу зэбсэг үрдилдэн үйлэдбэрилгэ, **сэрэгэй талаар булюу хүсэтэй болохые оролдолго хэндэшье политическэ ашаг олзо асархагүй.**

Энэ хадаа хоёр зүрилдөөтэ талануудай ядерна хүсэ шадалайнь мүнөө үеын тэнсүүри хэмhээ ехэ болонхой гэжэ мэдэрhэнэй гэршэ гээшэ. Мүнөө дээрээ энэмнай хоёр талада **адли хэмжээнэй аюул** тохёолдуулна. Мүнөө дээрээ. Ядерна зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгые үргэлжэлүүлгэ энэ адли хэмжээнэй аюулые хэлбэришэгүйгөөр ехэ болгоно, хэтэрхэдээ иимэ тэнсүүри сэрэгэй-политическэ талаар бэеэ барилгые хангажа шадахаа болижошье болохо. Энэл ушарhаа сэрэгэй талаар зүрилдөөнэй хэмжээе горитой ехээр доошолуулха шухала болоно. Бодото адли тэгшэ аюулгүй байдал мүнөө үе сагта стратегическэ зэбсэгүүдэй хэтэрмэ үндэр хэмжээгээр бэшэ, зүгөөр эгээн бага хэмжээгээр лаб хангагдаха байна. Эндэ ядерна болон хүн зониие олоор хюдадаг зэбсэгүүд хаhан усадхагдаха зэргэтэй.

Энэ хадаа мүнөө үеын оршон байдалда бүхы гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаа холбоонуудые hэлгэмээр ондоо юумэн үгы гэжэ одоошье мэдэрhэн ушар болохо байна. Иигэжэ хүнэй hанал бодолhоо дулдыдахагүй. Үшөө дахин дабтан хэлэнэб, хүнэй hанал бодолhоо дулдыдахагүй эрхэ байдал бүридөө Энэ эрхэ байдалда капитализм социализм хоёрой хоорондохи зүрилдөөн **имагтал амгалан ёhоной мүрысөөнэй, амгалан ёhоной үрдилдөөнэй түхэл маягтайгаар** үнгэрхэ аргатай болохо.

Амгалан ёhоор зэргэ оршон байлга бидэндэ политическэ шэглэл гээшэ, тэрэниие СССР саашадаашье хэлбэришэгүй баримталхаар хараална. Гадаадын политикын холын хараа шэглэлэй уг залгамжалгые ханган, КПСС мүнөө үе сагай бодото байдалhаа эшэ үндэhэтэй уласхоорондын эдэбхи түгэс политика бэелүүлхэ. Теэд эб найрамдалта нэгэ—хоёр эршэ түгэс добтолгонуудаар уласхоорондын аюулгүйн шухала асуудалнуудые шиидхэхэгүйш. Имагтал удаадараалан, түсэбөөр хараалагдажа, эрид зоримгойгоор ябуулагдаhан хүдэлмэри амжалтада хүргэхэ ха юм.

Гадаадын политикада уг залгамжалга хадаа дабаhанаа юрэ дабталгатай, илангаяа олошорhон гол шухала асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ, ниитэ ямаршье холбоогүй. Өөрынгөө арга боломжонуудые тоти мэргэнээр сэгнэхэ, шиидхэбэри баталан абахадаа тэсэбэри, эгээн үндэр харюусалга баримталха шухала. Гол ёhо гуримуудые, үзэл бодолоо хатуу шангаар аршалан хамгаалха, зорилгоёо шиидхэхэ аргануудые бэдэрхэ, хоёр талын зүбшөөмөөр буултада, зүрилдөөндэ бэшэ, харин үгэ андалдалгада, бэе бэеэ ойлголсолгодо бэлэн байха хэрэгтэй.

Танай мэдэhээр, бидэ нэгэ талын бүлэг алхамуудые хэhэн байнабди — дунда зэргын зайда ниидэдэг ракетэнүүдые Европодо тодхолгые тусхай болзорто зогсоогообди, тэдэнэй тоо хороогообди, бүхы ядерна тэhэрэлгэнүүдые, болюулаабди. Москвада ба хилын саана дэлхэйн олон тоото гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэй, правительствануудай гэшүүдтэй хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдөө. Совет-индиин, совет-француз болон совет-американ дээдэ хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалганууд шухала хэрэгтэйшье, аша туhатайшье алхамууд болоhон байна.

Женевэдэ, Стокгольмдо, Венэдэ үнгэргэгдэжэ байгаа хөөрэлдөөнүүдтэ шэнэ хүсэтэ түлхисэ үгэхын түлөө Советскэ Союз эдэбхитэй хүсэл оролдолгонуудые гаргаа. Тэдэ хөөрэлдөөнүүд буу зэбсэг үрдилдэн гаргалгые хизаарлаха, гүрэнүүд хоорондын этигэл найдалые бэхижүүлхэ гэhэн зорилготой. Хөөрэлдөөнүүд — хододоо нарин, юрэ буса бэшэ хэрэг. Эндэ гол шухалань — хоёр талын ашаг туhые тэнсүүридэ хүргэхэ зорилго мүн. Олон хүн зониие хюдаха зэбсэгые политическэ мэхэ гохын хэрэг болгохо гээшэ хүнэй жаяг заршамда таарамжагүй, политическэ талаараа харюусалгагүй байха юм.

Эсэслэн хэлэхэдэ, байгша оной январиин 15-най манай Мэдүүлгэ юрэнхыдөө манай программа гээшэ — энэмнай ядерна — замбуулинай үедэ аюулгүй оршон байдал бүрилдүүлхэ философиин тодорхой үйлэ хэрэгүүдтэй нэгэдхэгдэhэн шудхалаа мүн. Буу зэбсэг хуряалгын гол асуудалнуудта комплексноор хандахые Советскэ Союз дурадхана, юундэб гэхэдэ, аюулгүйдэ хабаатай хэрэгтэ бүхы юумэнэй нэгэниинь нүгөөдэтэйгөө холбоотой. Хатуу шанга эрилтэнүүдые табихадаа гү, али нэгэ шэглэлдэнь «буулта» хэхэдээ, нүгөөдэдэнь hаад түбэг татаха тухай хэлэгдэнэгүй. Имагтал саг болзорто нарин нягтаар хараалагдаhан тодорхой ябуулганууд тухай хэлэгдэнэ. Энээниие **ерэхэ жэлнүүдтэ өөрынгөө гадаадын политикын гол шухала шэглэл болгожо**, тэрэниие бэелүүлхын тула СССР үсэд нэтэрүүгээр оролдохо гэжэ шиидэнхэй.

Дурадхагдаhан үүсхэлнүүдтэй тон нягтаар зохилдуулагдан **совет сэрэгэй доктрина** зохёогдонхой. Тэрэнэй шэглэлынь өөрыгөө хамгаалха гэhэн нэгэл шэнжэтэй. Дайн сэрэгэй асуудалнуудта бидэ саашадаашье өөрынгөө аюулгүйн түлөө хэндэшье айлга hүрдэлгын, ухаан бодолдоншье түрэhэн байг, үндэhэн шалтаганай бии болохогүйн түлөө оролдохоор шиидэнхэйбди. Зүгөөр бидэ, манайшье союзнигууд адли зэргээр бидэ

[Үргэлжэлэлынь удаадахи нюурнуудта].

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съезд

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. ГОРБАЧЕВОЙ эл...

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 2—7-дохи нюурнуудта).

дээрэ тохёолдоhон аюулай мэдэрэлhээ сүлөөрхые хүсэнэбди. СССР ядерна зэбсэг түрүүлэн хэрэглэхэгүй гэhэн уялга бэедээ даажа абаhан юм, тэрэнээ тон нарин нягтаар баримталха байна. Теэд бидэндэ ядерна дайгаар добтолхо түсэбүүдэй бии байhаниинь нюуса бэшэ. Тэрэниие анхаралдаа абангүй байха эрхэгүйбди. Советскэ Союз ядерна дайнай ямаршье түхэл маягтань эрид эсэргүү тэмсэдэг. Хүн зониие олоорнь хюдаха зэбсэг хаhан усадхахын түлөө, сэрэгэй хүсэнүүдые бодомжотой хэмжээндэнь хизаарлахын түлөө манай орон тэмсэдэг. Теэд энэ хизаарлалгын түхэл маягынь болон хэмжээнь США-гай болон сэрэгэй нэгэдэлэй талаар тэдэнэй тала баригшадай хараа бодолоор, ябуулгануудаар тодорхойлогдожо байhаар. Энэ эрхэ байдалаа бидэ үшөө, үшөө дахин дабтанабди: **хэмhээ үлүү ехэ аюулгүй байдалда Советскэ Союз тэгүүлнэгүй, аюулгүйгөө hуларуулгые тэсэхэгүй.**

Хиналтын шухала асуудалда анхарал хандуулхые хүсэнэб, энээниие бидэ онсо удхатай шанартай гэжэ тоолодогбди. Хиналтада СССР нээлгэтэй, бэшэнhээ бага бэшээр энээндэ бидэ hаналаа табинхайбди, гэжэ бидэ нэгэнтэ бэшэ мэдүүлээ hэмди. Бүхы юумые анхарhан, тон нарин нягта шалгалта буу зэбсэг хуряалгын үедэ эгээн шухала зүйл гэшэл хаш. Манай бодомжолходо, хэрэгэй гол удхань иимэ байна: **буу зэбсэг хуряалга хиналтагүйгөөр аргагүй, зүгөөр хиналта буу зэбсэг хуряалгагүйгөөр ямаршье удхагүй.**

Үшөө нэгэ гол шухала зүйл. «Одото дайнууд» тушаа өөрынгөө hанал бодолые бидэ нилээд эли тодоор мэдүүлээ hэмди. Энэ программадаа США олон союзнигуудаа хабаадуулжа үрдинхэй. Энэ хэрэг эрьесэгүй шэнжэтэй болохоор аюултай. **Буу зэбсэг замбуулинда үрдилдэн гаргалгаhаа лаб hэргылхэ** бодото шиидхэбэри орой болоогүй байhанда бэдэржэ олохо гэшэ амин шухала. «Одото дайнуудай» программые буу зэбсэг үрдилдэн үйлэдбэрилгэдэ түлхисэ болгон хэрэглэхэ, бодото дээрээ буу зэбсэг хуряалгада hаад тойбо болгохо hэдэлгэнүүдые зүбшөөжэ огто болохогүй. Энэ дабаае дабахада ядерна зэбсэгэй нөөсэнүүдые эрид хорооходо талаар бодото алхамууд горитой туhа нэмэри боложо үгэхэ байна. Ушар тиимэhээ Советскэ Союз энэ шэглэлдэ бодото алхам хэхээр, Европын зонодо дундын зайда ниидэдэг ракетэнүүд тухай асуудалые амяарнь, стратегическэ буу зэбсэг болон замбуулинай гол шухала асуудалнуудтай нягта холбоогүйгөөр шиидхэхээр бэлэн.

Совет программа олон миллион хүнэй сэдьхэлэй хүбшэргэйе дайраа, политигуудай болон ниитын ажал ябуулагшадай hонирхол татажа үргэлжэлhөөр. Тэрээниие анхарангүй орхихоор бэшэ үе саг хүрэжэ ерэнхэй. Ядерна буу зэбсэг усадхаха гэhэн мүнөө үеын хойшолуулашагүй гол асуудалые шиидхэлгые түргэдхэхэ, бодото харгы замда оруулха гэhэн Советскэ Союзай эдэбхи үүсхэлые hэжэглэхэ hэдэлгэнүүд улам этигэл найдалгүй боложо байна. Ядерна зэбсэг хуряалга ганса политигуудай шиидхэхэ хэрэг болоод үлэхэ ёhогүй. Энээн тухай мүнөөдэр бүхы дэлхэй бодомжолно, юундэб гэхэдэ, юрэнхыдөө ажана байдал тухай хэлэгдэнэ ха юм.

Гэхэтэй хамта буу зэбсэг хуряалга тухай хөөрэлдөөнүүдэй амжалта түйлаха, түйлахагүйнь түлхюур засаг гартаа барижа байгаа түбүүдэй энэ асуудалда хандалгые анхаралдаа абаха шухала. США-гай засаг баригша ангиин, тодорхойлон хэлэхэдэ, тэрэнэй сэрэгэй-промышленна комплекстой холбоотой хэрэ амяа хараhан бүлэгүүдэй зорилгонуудынь бидэнэйхиhээ ондоо, тад hөөргэ байна ааб даа. Тэдэнэртэ буу зэбсэг хуряалга гэшэ олзо оршоёо алдаhан, политическэ талаар талаангаа туршаhан хэрэг, бидэндэ энэмнай алишье — экономическа, политическэ, сэдьхэл бодолойшье — талаар hайн hайхан хэрэг гэшэл.

Бидэнэртэй харилсадаг нүгөө талын түлөөлэгшэдые бидэ мэдэдэгбди, тэдэнэртэй харилсаануудай болон хөөрэлдөөнүүдэй орёошье, үни удаанайшье дүршэлтэй болонхойбди. Манай январиин 15-да хэлэhэн Мэдүүлгэдэ президент Рейганэй харюу уражадэр абабабди. Бүри тодорхойгоор өөрынгөө бодомжонуудые американ тала Женевэдэ боложо байгаа хөөрэлдөөнүүд дээрэ тайлбарилжа эхилээ. Американецуудай эдэ асуудалнуудаар оруулhан дурадхалнуудые бидэнэй анхаралтайгаар шэнжэлхэмнай элитэ. Зүгөөр съездын урдахана харюугай абтаhан хада, американ дурадхалнуудта бидэнэй ямараар хандажа байhые дэлхэй энэ ендэр дээрэhээ мэдэхэ аабза гэжэ США-гай захиргаан бодомжолhон байгаа хаш гэжэ hанагдана.

Бэшэг абахаhаа урид уласхоорондын оршондо энэ элидхэл дотор үгтэhэн сэгнэлтэнүүдые хубилгаха үндэhэ президентhээ ороhон энэ бэшэг үгэнэгүй гээд абаhаар хэлэхэ байнаб. Ядерна зэбсэг усадхалга хадаа бүхы ядерна гүрэнүүдэй эрмэлзэхэ зорилго мүн гээд бэшэг дотор хэлэгдэнэ. Буу зэбсэг хуряалгын болон аюулгүйн асуудалнуудаар совет зарим дурадхал, зорилгонуудтай президент юрэнхыдөө эбсэнэ. Ондоогоор хэлэхэдэ, харюу доторнь зарим тэды найдуулhан бодолнууд бии хэбэртэй.

Теэд эдэ болохотой шэнги дурадхалнуудынь бодото дээрээ буу зэбсэг хуряалгын үндэhэн шухала асуудалнуудые шиидхэлгые элдэб янзын «иигээ hаа», «тиигээ hаа» гэхэ мэтэ үгэ зугаа соо шэнгээнэ. Бидэнэй «одото дайнай» программатай эбсэhэн, совет юрын буу зэбсэгүүдые нэгэ талаhаа хорооhон ушарта стратегическэ ядерна зэбсэг хороолго тухай хөөрэлдөө хэхээр эрилтэ табина. Гадна энээндэнь нютаг нютагай зүришэлдөөнүүдэй, хоёр талын харилсаануудай асуудалнууд холбогдоно. Европодо ядерна зэбсэг усадхалга Англи болон Францийн hанамжануудтай холбогдоно, манай ороной зүүн зүгтэхи обороные hуладхахатайгаа хамта эндэ өөрынгөө сэрэгэй хүсэнүүдые хубилгангүй байхаар хараална.

Ядерна тэhэлэлгэнүүдые болюулгаhаа арсаhан ушараа ядерна зэбсэг «номгоруулха» аргатай гэхэ мэтэ бодомжонуудаар сагааруулна. Энэнь ядерна зэбсэг усадхаха гэhэн бэшэг соо батадхагдаhан зорилгодонь эрид зүрюу байна бшуу. Имагтал ядерна тэhэрэлгэнүүдые болюулха гэжэ бүхы дэлхэйн эрилтэ табижа байхада, ядерна буу зэбсэг хуряаха замда США-гай, тэндэхи засагаархидай гараха дурагүй байhые тэдэнэй ядерна тэhэрэлгэнүүдтэ хандалга эли тодоор гэршэлнэ.

Тодорхойгоор хэлэхэдэ, бидэнэй абаhан документ дотор ядерна аюулые сараха гол шухала асуудалнуудые шиидхэхээр американ хүтэлбэриин бэлэн байhые ойлгохонь бэрхэтэй. Вашингтондо, ганса тэндэшье бэшэ, ядерна зэбсэгтэ заншаhан, уласхоорондын оршондо имагтал тэрээнтэй өөрынгөө түсэбүүдые холбодог болоhон хэбэртэй. Тиигэбэшье Баруунай политигууд юрэнхыдөө ядерна зэбсэгүүдтэй хахасахаар бэлэн гэшэ гү гэhэн асуудалда хэзээ нэгэтэ дуратай дурашьегүй hаа харюусаха баатай болохо.

Женевэдэ хэлсэhэнэй ёhоор американ президенттэй шэнэ уулзалга хараалагдана. Буу зэбсэг хизаарлаха, хорооходо хэрэгэй эгээ гол шэглэлнүүдтэ бодото дүнгүүдые үгэhэнөөрнь тэрэнэй удха шанарынь сэгнэгдэхэ. Хэлсээ баталжа боломоор ядахын сагта, хоёр асуудал бии байна: ядерна туршалгануудые болюулга болон Европын зонодо дунда зайда ниидэдэг американ болон совет ракетэнүүдые усадхалга. Тиигээд хэрбээ нэгэ hанал, зүбшөөрэл бэдэрхээр бэлэн байгаа гээшэ hаань, уулзалгын болзор тухай асуудал зүндөө шиидхэгдэхэ: энээн тушаа бидэ ямаршье дурадхал хүлеэн абахабди. Харин хооhон үгэ зугаа дэлгэhэнэй дэмы. Гэхэтэй хамта hайн тээшэ хубилалтануудай боложо магад гэhэн тодорхой, зарим тэды үндэhэтэйшье этигэл найдал түрүүлhэн совет-американ харилсаануудай буу зэбсэг үрдилдэн бэлдэлгые, дайн сэрэгтэ материальна талаар бэлдэлгые үргэлжэлүүлгэдэ ашаглагдаха болоо hаань, хамааралсангүй үлэхэгүйбди. СССР-эй болон США-гай хүтэлбэрилэгшэдhөө буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые зогсоохо талаар тодорхой алхамуудые, бодото ябуулгануудые, хэлсээнүүдые баталха бээз гэжэ манай хоёр оронуудай, бүхы дэлхэйн оронуудай арадуудай хүлеэдэгыень харюулхаар Советскэ Союз батаар шиидэнхэй. Энээндэ бидэ бэлэмди.

Бусад ямаршье орондол адли бидэнэй өөhэдынгөө — хуурай газарайшье, далайншье — хилэнүүдэй аюулгүйн асуудалда ехэтэ анхардагнай ойлгосотой. Хүршэнэрнай олон, теэд тэдэнэр ондо ондоонууд. Тэдэнэй нэгэндэньшье газар дайдын талаар эрилтэ бидэндэ үгы. Тэдэнэй нэгэндэньшье бидэ занадаггүйбди. Гэхэтэй хамта, манайшье ороной, бидэнтэй хүршэ байдаг гүрэнүүдэйшье аша туhые тоонгүй, Советскэ Союзай хилэнүүд дээрэхи байдалые шахардуу болгохо дуратайшуул үсөөн бэшэ гэжэ ажабайдал нэгэнтэ бэшэ батадхан гээшэлhэн байха юм.

Жэшээнь, контрреволюци болон империализм Афганистаниие шуhа лэбшэжэ байhан шарха болгоо. Энэ ороной бэеэ даанги байдалаа аршалан хамгаалхын түлөө шэглүүлэгдэhэн оролдолгонуудыень СССР дэмжэнэ. Афганистанда тэрэнэй правительствын гуйлтаар байлгагдажа байhан совет сэрэгүүдые Эхэ орондонь бүри hаяын сагта бусааха хүсэлэнтэйбди. Афганистанай Демократическа Республикын дотоодын хэрэгүүдтэ гадаада талаhаань хамааралсалгын бодото дээрээ болюулагдажа, сэрэгэй хамааралсалгын дахин hүжэрхэгүй ябадалые лаб хангаха асуудалнуудай политическэ ёhо гуримаар зүбшэн шиидхэгдэдэг болоходо, совет сэрэгүүдые шата шатаарнь гаргаха болзор тухай асуудал афган талатай хэлсэгдэнхэй. Бүхы хүршэ гүрэнүүдтэй хубилшагүй hайн hайхан, амгалан харилсаануудые СССР-эй тогтоохо гэшэ манай ажабайдалай, үндэhэ яhанай гол ашаг үрын асуудал гэшэ. Энэмнай манай гадаадын политикын онсо шухала зорилго мүн.

КПСС болбол **Европын байдалые** уласхоорондын ажал ябуулгынгаа гол шэглэлнүүдэй нэгэниинь гэжэ тоолодог. Энэ түбиин гүрэнүүдэй энхэ амгалан ёhоной харилсаа холбоон гэшэ Европын түүхэтэ алас холые, тэрэнэй ерээдүйе тодорхойлжо үгэхэ арга нүхэсэл мүн болоно. Гэхэ зуура олоhон дүй дүршэлөө гамнан үлөөгөөд, дам саашадаа дабшаха шухала: шахардуу шанга байдалые hуларуулгын эхин шатаhаа дамжажа, шахардуу шанга байдалые улам бата бэхеэр, бүри гүнзэгыгөөр hуларуулжа, дам саашадань Хельсинкидэхи хэлсээнэй үндэhөөр ядерна болон юрын буу зэбсэгүүдые бодотоор хороожо, аюулгүй байдал хүсэд найдамтайгаар хангаха шухала болоно.

Азиин болон Номгон океан шадархи байдалай удха шанар улам дээшэлнэ. Энэ үргэн ехэ район дотор зүрилдөөтэ угаа орёо бусайданги зүйлнүүд үсөөн бэшэ, эндэхи зарим газар нютагуудтахи политическэ оршон байдалшье нилээд түгшүүрилтэй байна. Гэхэ зуура тэрэниие хойшолуулангүйгөөр өөhэдынгөө шиидхэбэринүүдые, өөhэдынгөө арга замуудые эндэ бэдэржэ олохо хэрэгтэй. Азиин элдэб районуудтахи урда урдаhаа хүлээлдэөд байhан сэрэгэй хүсэнүүдэй хэсүү шанга зүрилдөөе шадаал hаа болюулжа, эндэхи оршон байдалые тэнюун түбшэн болгохын тула таарамжатай хэлсээ хэжэ эхилээд, тэрэнэй үндэhөөр аюултай хүшэр асуудалнуудые политическэ гуримаар удаань шиидхэжэ үзэхэ шухала.

Энэ хадаа улам бүри хойшолуулашагүй хэрэг мүн болоно. Юуб гэхэдэ, Азида, мүн бусадшье түбинүүдтэ **сэрэг дайнай аюултай гуламтанууд** унтаргаагданагүй. Дүтын болон Дунда Зүүн зүгтэхи, Түб Америкэдэхи, Урда Африкадахи, түби юртэмсын орьёлжо байгаа бүхы газар нютагуудтахи аюултай байдалые болюулха арга замуудые хамтаараа бэдэрхэ хэрэгые улам эдэбхитэй болгохо хүсэлэнтэйбди.

Кризисүүд болон зүришэлдөөнүүд уласхоорондын терроризмын эгээл таатай үндэhэ hуурин боложо үгэнэ. Соносхогдоогүй дайнууд, революцида эсэргүү элдэб янзын hүйдхэлгэ, политическэ алалсаанууд, барьянда хүнүүдые абалга, самолёдуудые булимтаран абаашалга, үйлсэнүүд, аэропортнууд болон вокзалнуудта тэhэрэлгэ үүдхэлгэдэ — эдэ бүгэдэ хэдаа терроризмын жэрхэштэй бузагай шэнжэ шарай мүн болоно. Эдэ бүгэдые hэнгэргүйгөөр далдалха гэжэ үүдхэгшэд хорото бузагай хэрэгүүдээ худал хуурмагаар, оролдодог. СССР болбол терроризмые үндэhөөрнь буруушаадаг, энээниие усадхахын тула бусад гүрэнүүдтэй эдэбхитэй харилсаа бэелүүлхээр бэлэн байдаг. Советскэ Союз болбол хүсөөр добтолхо ябадалhаа өөрынгөө эрхэтэниие эрид шууд аршалан хамгаалха, тэдэнэй ажамидаралые, нэрэ хүндые аршалан хамгаалхын тула бүхы юумэ хэхэшье байха.

Али бүхы юумэн дээрэhээ хараад үзэхэдэ, ЦК-гай апрелиин Пленумэй боложо үнгэрhэн жэл соо уласхоорондын оршон байдалай hайжаржа захалhые ажаглангүй байхын аргагүй. Гэбэшье эрьелтэ тээшэ забдалга гэшэ өөрөө эрьелтэ бэшэ бшуу. Буу зэбсэг үрдилдөөгөөр түхеэрэгдэжэ байhан зангаараа, ядерна дайнай аюул үлөөд лэ байна. Гэбэшье, уласхоорондын хархис хүсэн захагүй хүсэтэй бэшэ ха юм. Дэлхэйн революционно тэмсэлэй хүгжэлтэ, олониитын демократическа болон дайн сэрэгтэ эсэргүү хүдэлөөнэй дэбжэлтэ **эб найрамдалай, оюун ухаанай, hайн дуранай хүсэл зоригой айхабтар ехэ арга шадалые** нилээд ехээр үргэдхэнэ, шангадхана. Энэ ушар империализмын ээрхэг түримхэй политикада эсэргүү түйлай ехэ хүсэн боложо үгэнэ.

Эб найрамдалай болон социальна дэбжэлтын хуби заяан **социализмын дэлхэйн байгууламжын экономическа ба политическэ хүгжэлтын** эршэ хүсэнтэй хэзээ хэзээнэйхиhээ мүнөө нягта холбоотой. Иимэ эршэ хүсэн арадуудай hуудал байдал тухай анхарал оролдолгодо ехэ хэрэгтэй болоно. Тиихэдэ сэрэг дайнай аюулда эсэргүү тэмсэл тухай бодоод үзэхэшье болоо hаа, энэ хадаа бүхы социалис дэлхэйдэ шухала хэрэгтэй болохо байна. hүүлэй hүүлдэ энэ хадаа социалис ёhоной ажабайдалай арга боломжонуудые гэршэлэн харуулна. Маниие ханинарнайшье, дайсаднайшье шэртэн хаража байна. Маниие хүгжэлтын замда ороод байhан олон янзын түйлэй ехэ дэлхэйн оронууд харадаг гэшэ. Тэдэнэр өөhэдын хүгжэхэ замые шэлэн бэдэрнэ, ямар зам тэдэнэй шэлэн олохо байhаниинь социализмын амжалтануудhаа, мүнөө саг үеын табиhан асуудалнуудта тэрэнэй хэр үнэншэмэ тодоор харюусаhанhаа ехэнхидээ дулдыдаха байна.

Эгээл орёо хүшэр зорилгонуудаа **социализмын шиидхэжэ шадаха байhандань** этигэнэбди. Тиихын тула харилсаата ябуулгаяа улам бүри эдэбхитэй болгохо айхабтар шухала. Энэ харилсаата ябуулгамнай миил нэмээгдэхэдээ бэшэ, харин хүсэ шадалнай арьбадхагдахадаа улам ехэ аша үрэ үгэхэ, ниитэ дээрээ урагшаа дабшалгыемнай хурдадхаха арга нүхэсэл мүн боложо үгэхэ байна. Энэ ушар хани холбоото социалис оронуудай хамтын документнүүд дотор тодорхоилогдоно.

Хүтэлбэрилхы Коммунис партинуудай харилсаата ябуулга хадаа **политическэ харилсаа холбооной** гол hүлдэнь зангаараа үлэнэ. hүүлэй жэлдэ хүтэлбэрилэгшэдтэйнь уулзажа, тон анхаралтайгаар хөөрэлдөө хээгүй аха дүү нэгэшье орон үнэн дээрээ олдохогүй. Тэрэнэй шэнэ, эгээл шухала шатань аха дүү оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй олон янзын албан хэрэгэй уулзалгануудай институт мүн боложо магад. Тэрэ хадаа социалис байгууламжын хамаг бүхы асуудалнуудаар, тэрэнэй дотоодын болон гадаадын зүйлнүүдээр дары түргэноор, нүхэрэй ёhоной зүбшэлсөө хэхэ арга олгоно.

Варшавска Договорто хабаадагшадай нэгэн hаналай шиидхэбэриин ёhоор тэрэниие саашадань hунааhан ушар уласхоорондын бэлэн бэшэ оршон байдалда ехэ удха шанартай байба. Энэ Договор шэнээр мүндэлhэн шэнги болобо, бүхы дээрэнь дэлхэйн политикые мүнөө мэдэрхэ гэшэ энээнгүйгөөр бэрхэшээлтэй байха hэн. Договорой Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй Софидэ болоhон зүблөөшье абажа үзөөбди. Тэрэ хадаа Женевэдэхи хөөрэлдөөнэй үнэндөө эхиниинь боложо үгөө.

Экономикые абажа үзэхэ болоо hаа, эрдэм-техникын дэбжэлтын комплексно программа баталагдан абтаа. Тэрэнэй гол удхань гэбэл, эрдэм-техникын нэгэн адли политикые СЭВ-эй оронууд бултадаа баримталха болоно. Гол түлэб хүдэлдэа наймаанай харилсаа холбоотой байhан аад, харин үйлэдбэриие, илангаяа машина бүтээлгые хамжаанай үндэhөөр түсхай шэглэлтэй болгохо хэрэгтэ ехэнхи анхарал хандуулагдаха болоно. Социалис нэгэдэлэй гол штаб мүн байгаа Экономическа харилсан туhалалсалгын Соведэй ажал ябуулгадашье, манай hанаhанай ёhоор, хубилалтанууд хэгдэхэ зэргэтэй. Программа бэелүүлхын тула элдэб янзын комитедүүдэй ба комиссинуудай зүгhөө захиралта багаар үгтэжэ, ехэнхидээ экономическа арга шадабарида, эдэбхи үүсхэлдэ, социалис ёhоной ажалай туршалгада, мүн энээндэ ажалша коллективүүдые хабаадуулха хэрэгтэ ехэнхи анхарал хандуулха айхабтар шухала. Энэ юрын бэшэ хэрэгтэ партийна ёhоор гүнзэгыгөөр хандаhан ушар мүн болоно.

Эршэ хүсэн, хэрэгээ шадажа шиидхэлгэ, эдэбхи үүсхэл — эдэ бүхы шэнжэ шанар мүнөө саг үедэ тон харюусана. Аха дүү партинуудай хоорондохи бүхы харилсаануудта эдэ бүхы шэнжэ шанарые дэлгэрүүлхэ хүсэлэнтэйбди. КПСС болбол социалис оронуудай эрхэтэдэй, элдэб мэргэжэлтэй элдэб үеын зонуудай өөhэд өөhэдтэеэ нюурааараа золгохо, бэе бэетээ хөөрэлдэхэ хэрэг улам ехэ удхатай гэжэ тоолодог. Энэ хадаа бэе бэеынгээ оюун ухаае баяжуулха эшэ үндэhэ, hанал бодолоо, **социалис байгуулалтынгаа дүй дүршэлые** андалдаха арга боломжо олгожо үгэнэ. Мүнөө үедэ нэгэн бэшэ, харин хэдэн оронуудай хүгжэлтын үндэhөөр социалис ёhоной ажаобайдалай шэнжэ шанарые шэнжэлжэ үзэхэ, демократиие, хүтэлбэрилгын арга шадабариие, кадрова политикые нарижуулан hайжаруулгые шэнжэлэн үзэхэ илангаяа шухала. Бэе бэеынгээ дүй дүршэлдэ гамтайгаар, хүндэтэйгөөр хандажа, тэрэниие бодото хэрэг дээрэ хэрэглэхэ гэшэ социалис дэлхэйн түйлай ехэ баялиг мүн болоно.

Юумэнhээ юрэнхы дээрээ hургаал абаха шадабари социализмын нэгэ булюу шэнжэнь мүн гэшэ. Ажабайдалай табиhан асуудалнуудые шиидхэжэ hураха. Түгшүүрилтэ байдал манай ангиин дайсанай hүжэрөөгөөд, тэрэнээ хэрэглэхэ гэжэ тэдэнэй hэдэдэг ушарые уридшалан hэргылжэ hураха. Нэгэ зарим оронуудые нүгөөдүүлдэнь эсэргүүсүүлэн тухираад, социалис дэлхэйе hандаргаха гэhэн hэдэлгэдэ харюу сохилто үгэжэ hураха. Социалис элдэб гүрэнүүдэй хүсэл эрмэлзэлгэнүүдые зүрилдүүлэнгүйгөөр, тэрэниие бэе бэетэйнь наартайгаар тааралдуулжа, эгээл орёо хүшэр асуудалнуудые бэе бэедэнь зохилдуулан, шиидхэжэ hураха.

Социалис дэлхэй доторхи харилсаануудые бүхы дээрэнь ехэ анхаралтайгаар шэнжэлжэ үзөө hаа, манай hанахада, ехэ боломоор байна. Социалис хани холбоон гэшэ социализмын бусад оронуудhаа ямаршье шүргэ хаалтаар илгагданхай бэшэ гэжэ тоолонобди. КПСС болбол бүхы Коммунис партинуудтай, дэлхэйн социалис байгууламжын бүхы гүрэнүүдтэй үнэн сэхэ харилсаануудтай байхын түлөө, тэдэнэртэй hанал бодолоо нүхэрэй ёhоор андалдадаг байхын түлөө оролдоно. Социалис дэлхэйе юун нэгэдүүлнэб, тэрэниие лэ нэн түрүүлэн хаража үзэхэ гэжэ оролдонобди. Тиимэ дээрэhээ ойро дүтэ болохо замаар бүхы социалис гүрэнүүдэй хэhэн алхам бүхэниинь, тэдэнэй харилсаануудай hайжаржа эхилhэн баримта бүхэниинь совет коммунистнуудые баясуулдаг.

Агууехэ хүршэ — **социалис Хитадтай** Советскэ Союзай харилсаануудай hайжаржа эхилhэн тухаида сэдьхэлээ ханангяар хэлэхэдэ болохо. Зүгөөр уласхоорондын зарим асуудалнуудаар ондо ондоо хараа бодол баримталдаг зангаареабди. Гэбэшье олонхи ушарта сүг хамтадаа хүдэлхэ, гурбадахи оронуудта hаад хэнгүйгөөр, адли тэгшэ эрхын гол үндэhэ баримталан, бэе бэетээ харилсаа холбоо байгуулха арга боломжотой байhанаа тэмдэглэнэбди.

Энээнэй удха шанарые тайлбарилзадшье ялайб даа. Дэлхэйн хоердохи дайнай үедэ СССР болон дэбжэлтын түрүү хүсэнүүдэй илаhан илалтые хитад коммунистнууд Хитадта арадай революциин илалтын оршол гэжэ нэрлэhэн юм. Арадай Хитадай байгуулагдаhан ушар дэлхэйн социализмын хүсые бэхижүүлгэдэ, дайнай хойто тээхи хүшэр хүндэ жэлнүүдэй үедэ империализмын хорото бузагай олонхи hанаашалгануудые буруу hүрэлгэдэ зэлжээндээ тупелhан байна. Ерээдүи тухайда бодожо хэлэхэ болоо hаа, СССР Хитад хоерой хоорондохи харилсаа холбоон туйлай ехэ нөөсэтэй байха hэн. Яахадааб гэхэдэ, тиимэ харилсаа холбоон хоёр оронойимнай аша туhада харюусана, манай арадуудай эгээл үнэтэй сэнтэй юумэ — социализм болон эб найрамдалтай тэрэ таhаршагүй холбоотой.

КПСС — уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй таhаршагүй хубинь мүн болоно. Социалис байгуулалтада түйлагдаhан манай илалта хадаа хамаг бүхы хүдэлөөнэймнай илалта мүн гэжэ бидэнэр, совет коммунистнууд hайнаар ойлгодогбди. Тиимэ дээрэhээ КПСС хадаа Октябриин нээжэ үгэhэн харгы замаар манай ороной амжалтатайгаар дэбшэжэ байгаа хэрэг манай эгээл шухала интернациональна уялга мүн гэжэ тоолодогбди.

Дэлхэйн социалис бэшэ хубидахи коммунис хүдэлөөн гэшэ буржуазиин эгээл хархис этигээдүүдтэ тэдэнэй зүгhөө политическэ хашалтада, мүрдэлгэдэ орожо байдаг зангаараа. Элдэб бузагай арга зэбсэг, худал хуурмаг баримтануудые хэрэглэхэhээ эшэдэггүй коммунизмда эсэргүү номнолой саг үргэлжын нүлөөн доро аха дүү бүхы партинууд мүнөө байдаг. Олохон партинууд зэбүүрхэмэ шэрүүн мүшхэлгэ мүрдэлгын эрхэ байдалда нюуса тэмсэл эрхилжэ байдаг. Өөрынгөө зүгhөө эрэлхэг зоригто тэмсэл хэнгүйгөөр нэгэшье алхам коммунистнуудай хэхын аргагүй байдаг. Шэн зоригто тэмсэл хододоо хэжэ байдаг манай нүхэдтэ үнэн зүрхэнэй баяр баясхалантай байдагаа, аха дүү ёhоной гүнзэгы hанал сэдьхэлтэй байдагаа XXVII съездын зүгhөө, совет коммунистнуудай зүгhөө хүргэн мэдүүлхыемни, та, зүбшөөгыт!

hүүлэй жэлнүүдтэ коммунис хүдэлөөн элдэб олон шэнэ эрхэ баримтануудтай, зорилгонуудтай, асуудалнуудтай ушардаг байха юм. Тиин шанар шэнжээрээ хүгжэлтын шэнэ шатада тэрэнэй ороhые энэ ушар гэршэлэн харуулна. Коммунистнуудай хүдэлмэриин уласхоорондын эрхэ байдал ехэ түргэнөөр, даамай гүнзэгыгөөр хубилжа ондоо болоно. Буржуазна обществын социальна байгууламжа, тэрэ тоодо хүдэлмэришэн ангиин бүридэл элитэ ехээр шэнэлэгдээ. Манай ханинар байгаа бээз дааhан залуу гүрэнүүд доторшье нилээд хүшэр асуудалнууд гаража ерэнэ. Эрдэм-техникын хубисхал социалис бэшэ дэлхэйн ажалшадай ухаан бодолые тоорюулэн, материальна байдалдань зүрилдөөтэ нүлөө үзүүлнэ. Эдэ бүгэдэ хадаа олон юумэ тухай дахинаа бодожо үзэхэ шадабари, Маркс, Энгельс, Ленинэй мүнхэ hургаалай үндэhөөр шэнэ эрхэ байдалда зохёон байгуулхы ёhоор, эрэлхэг дорюунаар хандаха гэhэн эрилтэ табина. КПСС болбол өөрынгөө дүй дүршэлhөө эдэ бүгэдые hайнаар ойлгодог.

Коммунис хүдэлөөнэй айхабтар олон янзын илгаануудые, тэрэнэй урда табигдаhан зорилгонуудые абажа үзэхэ болоо hаа, энэмнай баhал бодото эрхэ байдал ха юм. Заримдаа энэ ушарпаа арсалдаанууд, алгасалдаанууд гаргагдадаг. КПСС хадаа коммунис партинуудай дотор зарим ушарта ондо ондоо hанал бодол баримталдаг ябадалые үлүүсэ хэтэрүүлэн сэгнэхэ гэжэ оролдодоггүй. Ямаршье илгаагүйгөөр, бүхы асуудалнуудаар нэгэн адли hанал бодол хододоо баримталха ябадал байха ёhогүй ха. Бэеэ дааhан, эршэ ехэтэй политическэ хүсэн боложо, уласхоорондын оршондо хүдэлмэришэн ангиин гараhан хойно коммунис хүдэлөөн бүридөө бэлэй. Коммунис хүдэлөөндэ ородог партинууд национальна үндэhэ hуури дээрэ үргэн гаража, эб найрамдал болон социализм гэhэн эсэсэй ниитэ зорилго тэдэнэр урдаа табина. Энэ хадаа тэдэниие нэгэдүүлдэг, тэдэниие тодорхоилдог эгээл шухала зорилго мүн болоно.

Манай хүдэлөөнэй олон янзын байhан ушарые бэе бэеhээ холодоhоной гэршэ тэмдэг гэжэ тоолоногүйбди. Гэхэ зуура нэгэн адли нэгэдэлтэй байха гэшэ түхэл маягаараа адлишуу гэhэнтэй, дороhоо оодэ дам дамаа мэдэлдэ үгэхэ гурим гэhэнтэй, нэгэ зарим партинуудайнгаа дотоодын хэрэгтэ нүгөөдэ партинуудай хамаарха гэhэнтэй, бүхы юумые али нэгэн парти гансаараал зүбөөр ойлгодог гэhэнтэй танишагүй адли бэшэ ха юм. Коммунис хүдэлөөн хадаа ангиин талаар нэгэн hаналтай байhаараа, хамтынгаа уг зорилгонуудай түлөө тэмсэлдэ аха дүү бүхы партинуудай адли тэгшэ эрхэтэй харилсаа холбоотой байдагаараа хүсэтэйшье байдаг, байхашье зэргэтэй. Нэгэдэл гэшэые КПСС тиигэжэ ойлгодог, энээндэ али бүхы хэмжээгээр туhалха гэжэ оролдодог.

Эб найрамдалай, оюун ухаанай болон hайн дуранай хүсэл зоригые бэхижүүлхэ гэhэн хараа бодол үнэндөө огто зайлуулагдашагүй. Тиимэ ушарhаа эбтэй hайнаар, харилсаа холбоотой ажабайхын тула хүнүүд, бүхы арадууд эрмэлзэдэг гэшэ. Гэбэшье юумые зүб мүрөөр сэгнэхэ шухала: дайн сэрэгтэ эсэргүү тэмсэлдэ хабаатай хүсэнүүдэй тэнсүүри гээшэ түрүү хүсэн хархис хүсэн хоёрой хоорондохи шэрүүн хурса эршэмтэй тэмсэл соогуур бүрилдэдэг. Национальна болон социальна сүлөөрэлгын хүсэнүүдтэй КПСС-эй hаналаа нэгэдэдэг ушар социалис ёhоной хараа бодол баримталдаг оронуудтай, революционно-демократическа партинуудтай, алишье бүлэглэлнүүдтэ хабаадалсадаггүй хүдэлөөнтэй нягта бага холбоо барисаа тогтоохо гэhэн манай хараа шугам хэлбэришэгүй зангаараа үлэнэ. Совет олониитэ болбол коммунис бэшэ шэглэлнүүдтэй болон организацинуудтай, тэрэ тоодо дайнда эсэргүү шажанай эмхинүүдтэй хойшоодоошье холбоо барисаа хүгжөөхөөр бэлэн байна.

Социал-демократитай өөрынгөө харилсаануудые КПСС баhал иимээр хараалдаг. Коммунистнууд социал-демокрадууд хоёрой хоорондохи сүртал бодолой арсалдаанууд нилээд гүн гүнзэгы, дүй дүршэл болон түйлаhан түйлалтануудынь адли бэшэ, адли сэнтэйшье бэшэ. Гэбэшье хоюуланайнь баримталдаг хараа бодолтойнь, үзэл сурталтайнь юрэнхы дээрэнь танилсаад байхада, коммунистнуудташье, социал-демокрадуудташье сохом туhатай байха. Тэрэ хадаа эб найрамдалай, уласхоорондын аюулгүй байдалай түлөө тэмсэлые эдэбхитэй болгохо хэрэгтэ нэн түрүүлэн туhатай байна.

Бидэнэр үнэн дэлхэй дээрэ ажаhуунабди, өөрынгөө уласхоорондын политикые уласхоорондын хүгжэлтын мүнөө үе шатын бодото онсо өөрсэ илгаануудые хараадаа абажа, тодорхойлнобди. Тэрэниие зохёон байгуулхы ёhоор шэнжэлэн үзэхэдэ, саашанхи эрхэ байдалые хараад үзэхэдэ, тон шухала тобшолол хэхэ арга боломжо манда олгоhон байгаа. **Уласхоорондын аюулгүй байдалые үнэхөөрөө хамгаалжа шадаха бүгэдэ ниитын байгууламжа байгуулхын тула** бүхы арадуудтай, түби юртэмсэ дээрэхи эб найрамдалай хуби заяанай түлөө үнэхөөрөө hанаа сэдьхэлээ зобоодог правительствануудтай, партинуудтай, ниитын организацинуудтай, хүдэлөөнүүдтэй улам нягта, аша үрэ ехэтэй харилсаа холбоо байгуулха арга замуудые мүнөө олохо гэшэ хэзээ хэзээнэйхиhээ шухала болоод байна.

Иимэ байгууламжын **гол Үндэhэ hууринуудыень** иимэшүүгээр тухайлагдана:

1. Сэрэгэй талаар

— бэе бэедээ эсэргүү гү, али гурбадахи гүрэнүүдтэ эсэргүү ядерна гү, али юрын дай хэхэ ябадалhаа ядерна зэбсэгтэй гүрэнүүдэй арсаха;

— замбуулинай дайдада буу зэбсэг үрдилдөөгөөр түхеэрхэгүй, ядерна зэбсэгэй бүхы туршалгануудые болюулха, тэрэниие гүйсэд бүриноор үгы хэхэ, химическэ зэбсэг хорижо, тэрэниие усадхаха, хүн зониие олоор хюдаха бусад зэбсэгүүдые түхеэрхэ ябадалhаа арсаха;

— гүрэнүүдэй сэрэгэй хүсэнүүдэй хэмжээе нарин нягтаар хинагдаха аргатай болоторнь тэрэниие доошолуулжа, хэмгүйгөөр хэтэрүүлдэг ябадалые болюулха;

— сэрэгэй бүлэглэлнүүдые тарааха, тэрэнэй шата болгон, шэнэ бүлэглэлнүүдые эмхидхэхэ, тэдэниие үргэдхэхэ ябадалhаа арсаха;

— сэрэгэй бюджедүүдые тэнсүүритэй тааруугаар, зохистой соонь хороохо.

2. Политическэ талаар

— өөрынгөө хүгжэлтын харгы замые, түхэл маягые өөрынгөө дураар шэлэн олохо эрхэтэй арад бүхэнэй эрхэ сүлөөе уласхоорондын оршондо заатагүй хүндэлхэ;

— уласхоорондын кризисүүдые ба нютаг оронуудта ушарhан зүрилдөөнүүдые политическэ аргаар зүб мүрөөрнь шиидхэхэ;

— бэе бэедээ гүрэнүүдэй этигэлэхэ ябадалые бэхижүүлхын, газаа талаhаа добтолгодо орохо ябадалhаа тэдэниие үнэхөөр хамгаалха, тэдэнэй хилэнүүдые ойроо хүртэшэгүй болгохо зорилгоор гүйсэд бүрин хэмжээнүүдые хараалха;

— уласхоорондын терроризмые зайсуулан сараха, тэрэ тоодо гүрэнүүдэй хоорондохи газарай, агаарай, уhан далайн харгы замуудые аюулгүйгөөр хэрэглэхэ аша үрэ ехэтэй хэмжээнүүдые хараалха.

3. Экономическа талаар

— али болохын газаашалга гаргадаг ябадалые уласхоорондын дүй дүршэлhөө болюулха;

— дэлхэйн гүрэнүүдэй нэгэдэлэй дурадхалнуудаар хэрбээ сэхэ хараалагдаhан бэшэ hаань, экономическа талаар хашалта, хэhээлтын хэмжээнүүдэй политика баримталхаhаа арсаха;

— үри шэриин асуудалнуудые зүб мүрөөр шиидхэхэ арга замуудые хамтаараа бэдэрхэ;

— экономическа талаар бүхы гүрэнүүдэй адли тэгшээр аюулгүй байха ябадалые хангаха дэлхэйн экономическа шэнэ гурим тогтоохо;

— дэлхэйн гүрэнүүдэй нэгэдэлэй, нэн түрүүлэн хүгжэлтын замда ороод ябаhан оронуудай аша туhада сэрэгэй бюджедүүдэй хороогдолоной ашаар үлүү гаргагдаhан мүнгэ зөөриин зарим хубиие хэрэглэхэ гол ёhонуудые зохёохо;

— замбуулинай дайдые шэнжэлэн, энхэ амгалан ёhоор тэрэниие ашаглалгада, соёл болбосоролой хуби заяанай дулдыдаха бүхы дэлхэйдэ хабаатай асуудалнуудые шиидхэхы хэрэгтэ бултанай хүсэл оролдолгые хабаадуулха.

4. Гуманитарна талаар

— эб найрамдал, буу зэбсэг хуряаха, уласхоорондын аюулгүй байдал тухай үзэл бодол дэлгэрүүлхэ талаар харилсаа холбоо бэхижүүлхэ; үнэн зүб мэдээсэл тарааха хэмжээе дээшэлүүлжэ, арадуудые өөhэд

V. ПАРТИ

Нүхэдүүд! Ниитэ нэгэн журамаар, дура хүсэлөөр ба зорилгонуудаар нягта холбоотой 19 миллион коммунистнуудые мүнөөдэр нэгэдүүлжэ байhан КПСС-эй политическэ, үзэл сурталай болон эмхидхэхы ажал ябуулгын хэлбэридэ ерээдүймнай хэрэгүүдэй ехэ хэмжээн болон шэнэ байлгань онсо ехэ эрилтэнүүдые табина.

Үе сагаа, ажабайдалай hудаhанай сэхисо гансата мэдэрдэгынь, арад түмэнэй гүн соо ажалаа ябуулдагынь партиимнай хүсэн болоно. Эхэ оронойимнай урда шэнэ зорилгонуудай табигдаха бүхэндэ тэдэниие шиидхэхэ замуудые парти олодог, хүтэлбэриингөө онол арганудые хубилгажа, шэнэдхэжэ, оронойнгоо хуби заяанай, социализм болон коммунизмын хэрэгэй түлөө түүхэтэ харюусалгынгаа үндэр хэмжээндэ тэрээн бүхэндэ хүрэдэг байhанаа харуулдаг гэшэ.

Манай арга боломжонуудай хэр зэргэ байhаниие ажабайдал ходо шалгажа байдаг. hүүлшын жэл энэ талаар онсо байба. Урданайхиhаа хурсаар партийна зэргэнүүдэй, ЦК-гай нягта нэгэдэл хэрэгтэй hэн. Обществын хүгжэлтэдэ тодорон гараhан асуудалнуудта анхаралаа хандуулангүй, харюусалгагүйдэлгэтэй, эрилтэгүйдэлгэтэй болон hунгажагүйдэлгэтэй саашадаа эбсэжэ болохогүй гэжэ бидэнэр hайн ойлгообди. Энэ байдалда сагаар табигдаhан айхабтар шухала асуудалнуудые Политбюро, ЦК-гай Секретариат, Центральна Комитет шиидхэжэ эхилhэн байна. Энэ замай тон шухала шатань ЦК-гай апрелиин Пленум болоо. Манай хүдэлмэридэ ушарhан дутуу дунданууд болон бэрхэшээлнүүд тухай, дүтын сагай болон холын хараата түсэбүүд тухай арад зондоо бидэнэр сэхээ хэлээ hэмди. Апрелиин Пленумэй хараа шугам коммунистнуудай, олон миллион ажалшадай эдэбхитэй дэмжэлгэдэ хүртөө гэжэ мүнөөдэр съезд дээрэ хэлэхэ дүүрэн эрхэтэйбди.

Мүнөөнэй шата — обществые шанарайнь талаhаа шэнэдхэлгын шата — партиhаа болон тэрэнэй организаци бүхэнhөө шэнэ хүсэ гаргаха, өөрынгөө ажал ябуулгые сэгнэхэдээ, залан шууд байха, хэрэг бүтээмжэтэй, бэеэ үгэнги, шударгы байха эрилтэ табина. Арадай аша туhада бүхы ажал ябуулгаяа зорюулдаг партил, эрдэм ухаанда үндэhэлhэн холын хараа шугамтай, урдань табигдаhан зорилгонууд өөhэдынь ажалаар заабол бэелүүлэгдэхэ гэhэн бата найдалтай партил хурдадхалгын бүхы нүхэсэлнүүдые элсүүлхэ зорилго дүүргэжэ шадаха гээд съездын үзэмжэдэ табигдаhан партиин Программын шэнэ найруулгын, КПСС-эй Уставта оруулагдаха хубилалтануудай проектнүүд соо хэлэгдэнэ.

Түйлагдаhан дүнгүүдээ шүүмжэлхы ёhоор сэгнэдэг, саашадаа юу хэхэ байhанаа элеэр харадаг, бүхы юумэ алдуу эндүүгүйгөөр бүтээхэ гэжэ hанадаг бэшэ, өөрөө саг үргэлжэ хүгжөөжэ байдаг партил шэнэ асуудалнуудые амжалтатайгаар шиидхэжэ шадаха. Асуудалнуудай далайса ехэтэй, орёо байлгаhаа, үнгэрhэн сагhаа hургаал заабол абалгаhаа — эдэ бүгэдэhөө

1. ШЭНЭЭР ХҮДЭЛХЭ, ...
ГАНИЗАЦИНУУДАЙ ...
БОЛОН ҮҮРГЫЕ

Партийна организаци бүхэнэй — республиканскаhаа эхин хүрэтэр — апрелиин Пленумэй хараа шугам бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэхэ, бэдэрэлгын, өөрынгөө ажал ябуулгын тү-

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съезд

…С-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. ГОРБАЧЕВОЙ элидхэл

(Эхиниинь 7—8-дахи нюурта)

hайнаар шэнжэлэн үзэхэ, ажалдань хэрэгтэй тобшололнуудые хэхэ эрмэлзэл мэдэрэгдэнэгүй. Хуушанай юумэ баримталха, сагай ондоо болоhониие ойлгохогүй, үлүү гарамаар эмхидхэлдэ анхарал хандуулха, хэрэгэй бодото байдал тухай хэлэхэеэ айгаад, тойруулан дуугарха ябадал энэ ушарта гансата харагдана.

Шэнээр хүдэлжэ hураагүй, алибаа гээгдэл болон хуушанайхияа баримталха ябадалнуудые дабаагүй, бодото байдалаа байhан соонь хаража сэгнэхэ аргагүй болоо hаа, урагшаа нэгэшье алхам хэжэ шадахагүйбди. Харюусалгагүйдэлгын бусашагүйгөөр үнгэрhэн саг соо үлэхынь тулада юумэн гээшые байhан соонь нэрлэжэ, тэрээн тухай сэхэ руунь хэлэхэ гээшые дүрим болгохо хэрэгтэй. Харюусалга болон сэхэ сэбэр хандалгын, партийна hэшхэлэй хэрэгтэй газарта оройдоошье таараагүй ойлгод гэмэ, зоолэноор хандаса гаргалгаяа болюулхаар болоо. «Худал үгэ, худал hайрхалга хадаа hанал сэдьхэлэй үхэл асаржа, политическэ хосоролгын нүхэсэл болодог байна»,— гэhэн Ленинэй шэрүүн hануулгые хэншье мартаха ёhогүй.

Хамтаараа шиидхэлгын ёhо гуримые бодото дээрэнь бэелүүлгэ партийна организаци бүхэнэй ажамидаралта ажабайдалай тон шухала нүхэсэл болоно. Гэбэшье зарим организацинуудта пленумүүд болон бюронуудай коллегиальна органууд байhанай үүргэ дарагдажа, хамтын шиидхэбэринүүдые зохёон абалга ганса хүнэй захиралтаар hолигдожо, хүндэ алдуунууд гаргагдадаг байгаа. Партийна ажабайдалай гуримуудые иимээр хазагайруулга Киргизиин Компартиин ЦК-да үзэгдэhэн байна. Урдань нэгэдэхи секретарь байгшын болон залан шууд бэшэ байлгын, hаймhарха ябадалай хүгжэлгэдэ нүлөөлhэн зоной ажал ябуулгада республикын Компартиин съезд дээрэ залан сэхэ сэгнэлтэ үгтэhэн байна.

Хамтаараа хүтэлбэрилгын ёhо гурим сэхэ шуудаар сахилга, тэрэниие саашадань бэхижүүлэн хүгжөөлгэ нэгэ хүнэй хазагай ябадалhаа халхалжа, hайн бодомжотой, бата үндэhэтэй шиидхэбэринүүдые абаха үг байдал тогтоохо байна бшуу. Эдэ бүгэдые hайнаар ойлгоhон хүтэлбэрилэгшэ удаан саг соо, аша үрэ ехэтэйгээр ажаллаха арга боломжотой.

Шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлэл хүгжөөхэ, бодото байдал гоёохо, hаахарганаха ябадалтай тэмсэл шангадхаха гээшэ урданайхиhаа хурсаар мүнөө табигдана. Шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлэлгын залирлан, бодото байдалые партийна ёhоор шэнжэлэн харалгые амжалтанууд тухай хөөрэлдөөнүүдээр hолиhон газарта партийна бүхы ажал ябуулга түхэлөө алдажа, hанаагаа амаралгын, юушье хэжэ болохо ба хэпээлтэhээ айхагүй мэдэрэл түрүүлhэн байдал тогтодог гэжэ hаяын сагай дүршэлhөө hайн мэдэнэбди. Ажаглалта хэхэдэ дураяа гутадаг, шүүмжэлэл хэhэн зонhоо үhөө нэхэхэшье ябадал гаргадаг үсөөн бэшэ хүдэлмэрилэгшэд нютагуудташье, түбтэшье бии болонхой.

Москвагайхидай ажалай амжалтанууд бултанда мэдээжэ. Зүгөөр городской партиина организацида өөрыгөө шүүмжэлэлгын, түйлананаараа hанаагаа амархагүй оршон байдал hалажа эхилээд, hанаагаа амарhан тэмдэгэй үзэгдөөгүй hаань, тэдэнь бүришье горитой hэн. Гансал амжалтануудаа урдаа барьяд, орео асуудалнуудые шиидхэлгэhээ горкомой хүтэлбэри хулжадаг байгаа гэжэ городской партийна конференци дээрэ тэмдэглэгдээ hэн. Энэ ушар hанаагаа амаралга шэрээжэ, бии байгаа горитой дутуу дундануудые залан сэхээр сэгнэхэ арга боломжо олгодоггүй байгаа бшуу.

Шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлэлэй мартагдапанhаа уламжалан гараhан муу талын үйлэ хэрэгүүд эгээл хурсаар Узбекистанда харагдаа гээшэ ха. Республикын урданай хүтэлбэри ажабайдалпаа таhаржа, гансал түйлалтанууд тухайгаа хэлэхэ, дутуу дунданууд тухайгаа абяа гарахагүй, шүүмжэлхы ямаршье hанамжануудые хэрээгыгээр угтаха гээшые дүрим болгоhон байха юм. Республиканска партийна организацида журам hула бэлоо, хубиингаа ажана амгалан байдалые, тушаалай хойноhоо шунахаирха ябадалые урдаа баридаг, ажабайдалай ямаршье ёhо гуримгүй зон тиихэдэ хүндэлэгдэдэг болоод байгаа. hаймhаралга, тушаалаар дээшээ зониие хэмжүүргүйгөөр магталга дэлгэрээ. Эдэ бүгэдэ ажал хэрэгтэ нүлөөлэнгүй аргагүй hэн. Экономикын болон социальна сферын байдал эрид муудаа, элдэб арга мэхэ, хулгай хэлгэ, эдилгэ абалга дэлгэржэ, социалис хуули бүдүүлигээр хазагайруулагдадаг байгаа.

Байдал заhахын тулада КПСС-эй ЦК-гай хамааралсалга хэрэгтэй болоо hэн. Республикада али болохо туhаламжа хүргэгдөө. Партийна, гүрэнэй, ажахын хүдэлмэриин олонхи участогууд кадрнуудаар бэхижүүлэгдээ. Эдэ бүхы хэмжээнүүд Узбекистанай коммунистнуудай, ажалшадай эдэбхитэй дэмжэлгэдэ хүртэhэн байна.

Гэхэ зуура нэгэ ондоо юумэн hанаа зобоно. Түс республикада бии байгаа дутуу дунданууд гэнтэ бии болошо бэшэ, харин жэлhээ жэлдэ сугларжа, багаhаа ехэ болоhон байгаа ха юм. Союзна органуудай хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо ЦК-гайшье хүдэлмэрилэгшэд Узбекистан руу нэгэтэ бэшэ ошодог байгаа, тэдэнэр эдэ бүгэдые обзоронгүй гараха ёhогүй, тиигэхын аргашьегүй байгаа. Эндэ тогтоhон хэрэггүй, таарамжагүй байдал тухай республикын ажалшад түбэй органуудта ехэл дураяа гутангяар бэшэдэг hэн. Гэзд бодото hайнаар эдэ бэшэгүүд харагдангүй үлөө.

Юундэ тиигээб гэхэдэ, ямаршьеб шатада зарим республиканууд, хизаарнууд, областьнууд, хотонууд шүүмжэлэлэй оршонhоо гаргагдашаhан байгаа ха юм. Энээнhээ уламжалан, нютаг нютагта ойроо хүртэдэггүй районууд, колхозууд, совхозууд, промышленна предприятинууд болон бусад бии болоно эхилээ гээшэ. Эдэ бүгэдэhөө нэгэ иимэ тобшолол хэмээр: **хиналтада ородоггүй, шүүмжэлэлжэ болохогүй организацинууд, харюусалгаhаа халхалагдаhан хүтэлбэрилэгшэд партида байгаагүй, байха ёhошьегүй.**

Министерствэнүүд, албан зургаануудта, ямаршье эмхи зургаан болон организацинуудта энэ сэхэ хабаатай. Министерствэнүүд болон албан зургаануудай парткомуудай үүргэ эрид дээшэлүүлхэ, хүтэлбэриин аппарадай болон hалбариин бүхыдөө ажал ябуулгые шэнэдхэн хубилгаха талаар ябуулдаг хүдэлмэриинь хэм хэмжээе үргэхэ хэрэгтэй гэжэ КПСС-эй ЦК тоолоно. Мүнөө дээрээ эдэнэр үшөөл hулаар, эдэбхигүйгөөр хинаха эрхээ хэрэглэнэ, шэнэ юумэнэй мандалгада, албан зурганай тала үлүүсэ баримталалгатай, саарhа дан ехээр бэшэн гаргалгатай болон хэрэг hамшаалгатай тэмсэлдэ түргэдхэхы, эдэбхижүүлхы нүлөө үзүүлгээ хангалтагүйгөөр ябуулна гэжэ хэдэн министерствэнүүдэй болон албан зургаануудай парткомуудай тоосоонуудые ЦК-да шэнжэлэн харахада элирнэ.

Парти хадаа политическэ хүтэлбэри хангана, хүгжэлтын холын хараата генеральна хараа зорилго тодорхойлно. Социально-экономическа болон ажабайдалай оюун бодолой талын зорилгонуудые парти бүрилдүүлнэ. кадрнуудые хүмүүжүүлгэ болон хубаарилан табилга, юрэнхы хиналта эрхилнэ. Ажахын болон социально-соёлой тодорхой асуудалнуудые шиидхэлгын замуудые болон онол аргануудые шэлэн олохо талаар хүтэлбэриин органуудта, ажалша коллектив бүхэндэ, ажахын кадрнуудта үргэн арга боломжонууд олгогдоно гээшэ.

Хүтэлбэриин янза түхэлнүүдые болон онол аргануудые нарижуулан hайжаруулхадаа, партийна органуудай уялгануудые гүрэнэй болон ниитын органуудай уялгануудтай яашье hэлгэжэ болохогүй гэжэ парти тоолоно. Энэ юрын асуудал бэшэ. Партийна хиналта болон бодото зорилго бэелүүлгые эмхидхэлгын хүдэлмэри хэзээ жэжэ божо харгалзалга, гүрэнэй болон ажахын органуудые hэлгэлгэ болошооб гэжэ ойлгохонь ажабайдалда ехэ хүшэр байдаг. Гэхэтэй хамта ушар бүхэн онсо ондоо, тиимэhээ хүтэлбэрилэгшын политическэ соёлhоо, болбосоролhоо ехэ юумэн дулдыдаха болоно. Хүн бүхэн даажа байhан газартаа мэргэжэл шадабаритайгаар, хүсэн түгэлдэрөөр, өөр дээрээ харюусалга даажа абахаhаа айнгүйгөөр хүдэлдэг байхаар парти хүдэлмэриие ябуулхые эрмэлзэхэ юм. Түс асуудал шиидхэхэ талаар Ленинэй залан шууд заабари иимэ, тиимэhээ партийна ажал ябуулгын шата бүхэндэ тэрээниие хүтэлбэри болгохо ёhотойбди.

2. ПАРТИИН ГЭШҮҮНЭЙ АРЮУН СЭБЭР, ҮНЭН СЭХЭ ШЭНЖЭ ШАНАРАЙ ТҮЛӨӨ, ЗАЛАН ШУУД КАДРОВА ПОЛИТИКЫН ТҮЛӨӨ

Нүхэдүүд! Партиин зохёохы тон ехэ арга боломжонуудые совет обществын хүгжэлтые хурдадхаха хэрэгтэ удаа дараалан элсүүлхэ бүримнай **кадрнуудай харюусалга болон эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлгын партиин гэшүүнэй арюун сэбэр, үнэн сэхэ шэнжэ шанарай түлөө эсэшэ сусашагүй тэмсэлэй зайлашагүй шухала байhан тухай** апрелиин Пленумэй тобшололой гүнзэгы удхатай байhаниинь бүри тодоор элирнэ.

Коммунис парти хадаа — политическэ ба оюун сэдьхэлэй манлай мүн. hүүлэй табан жэл соо тэрэнэй зэргэнүүд 1,6 миллионоор урганан байна. Хүдэлмэришэн анги соо болон обществын бусадшье бүлэгүүдтэ партиин уг үндэhэн улам бата болоо. Партиин шэнэ 100 гэшүүдэй 59-ниинь хүдэлмэришэд, 26-ниинь арадай ажахын элдэб hалбаринуудай мэргэжэлтэд, партида аотагшадай табанай дүрбэн хубинь залуушуул юм.

Партиин бүридэлгэ, зэргэнүүдэйнь ургалга уставаар хараалагдапан гуримуудай ёhоор ябуулагдана, зүгөөр ямаршье хэрэгтэ иимэл эрилтэ табигдадаг — саашадань улам нарижуулан hайжаруулха хэрэгтэй аад даа. Зарим организацинуудта партиин зэргэнүүдэй ургалгые үлүүсэ түргэдхэжэ, шанартань анхарнагүй, гэшүүндэ аотагшадта шанга эрилтэ табигданагүй. Партиин зэргэнүүдые сэбэр байлгаха, ушар тохёолдожо, ехэ тушаал эзэлхын түлөө гү, али хубиингаа бариишые хаража орогшодhоо партиие аршалха гээшэ — манай зорилго.

Коммунистнуудай үзэл сурталай хүмүүжүүлгые саашадань hайжаруулха, партиина журам сахилгын түлөө, Уставай эрилтэнүүдые дүүргэлгын түлөө бүри шангаар асууха ёhотойбди. Партийна организаци бүхэндэ бэе бэедээ эрилтэ ехэтэйгээр хандалгын оршон байдал коммунистнуудай өөhэдынь оролдолгоор байгуулагдажа, ямаршье хүнэй зүгhөө партийна ёhо дүримүүдтэ хайша хэрэгээр хандаха ябадал гаргалгые зайсуулан үгы хэхэ шухала. Коммунистнуудай нүхэдэйнгөө урда тоосоо барилга, партийна суглаануудта партийна характеристиканууды зүбшэн хэлсэлгэ үнгэргэдэг партийна организацинуудай дүй дүршэлые хаа хаанагүй дэмжэхэ, тарааха шухала. Партиин бүхы гэшүүдэй организациингаа урда харюусалгыень энэ хэрэг дээшэлүүлнэ.

Зарим коммунистнуудай муу муухай, нэрэ хүндыень хухалhан ябадал гаргаhанhаа болоо, ехэхэн хохидолдо ороно гээшэбди. hүүлэй үедэ хэдэ хэдэн хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд элдэб муу муухай ябадал гаргаhанайнгаа түлөө даажа байhан тушаалнуудhаа сүлөөлэгдэжэ, партиhаа гаргуулhан байха юм. Тэдэнэрэй зариманиинь хуулиингшье харюусалгада хабаадуулагдаа. Онсолходо, Алма-Атинска, Чимкентскэ болон бусад областьнууд болон республикануудта, гадна министерствэнүүд болон албан зургаануудта иимэ ушарнууд үзэгдэhэн байна. Кадрнуудые шэлэн абалгын болон хүмүүжүүлгын партийна ёhо гуримуудай болон тэдэнэй ажал ябуулгые хиналтада ушарhан дутуу дунданууднаа болоно, түс ябадалнууд гарана. Коммунистын нэрэ хүндые унагааhан зонhоо өөрынгөө зэргэнүүдые парти эрид шууд саашадаашье сэбэрлэжэ байха.

Манай съезд дээрэ үшөө дахин **хэрэг бүтээхэ өөлиг шаhабари** тухай хэлэхэ дуран хүрэнэ. Энэ хадаа тон шухала асуудал. Хэлэhэн хэгдэhэн хоёрой хоорондо ушарhан ямаршье алгасалдаан гол юумэндэ — партийна политикын нэрэ хүндэдэ хохидол ушаруулна, тиимэлээ ямаршье түхэлтэйгээр иимэрхүү юумэнэй үзэгдөө hаань, эбсэжэ болохогүй. Коммунистнуудай парти хадаа — үгэ хэрэг хоёроо алгасалдуулдаггүй парти мүн. Хүтэлбэрилэгшэ бүхэн, коммунист бүхэн энээн тухай ходо hанажа ябаха ёhотой. Үгэ хэрэг хоёроймнай алгасалдаагүй байhанаар лэ совет арад манай хүдэлмэридэ сэгнэлтэ үгэхэ бшуу.

Апрелиин Пленумэй hүүлдэ шухала тогтоолнууд баталагдан абтаа, нютагуудта болон түбтэшье понирхолтой hанамжа, дурадхалнууд оруулагдаа. Зүгөөр эдэ бүгэдын алиниинь ажабайдалда нэбтэрүүлэгдээб, ямар аргаар ажал хэрэгтэмнай нүлөөлөөб гээд шэнжэлэн хараад үзэхэдэ, энэ талаар түйлагдаhан олон hайн юумэнэй хажуугаар зарим ушарта бэелэлээ олоогүй байха ушар дайралдана. Бодото ажал ябуулгын асари ехэ удха шанарые коммунист бүхэнэй, хүтэлбэрилэгшэ бүхэнэй ойлгоогүй сагта ямаршье шэнэдхэн хубилалга түйлагдахагүй, юуб гэхэдэ, гансал бодото ажал ябуулга ажабайдалые урагшань дабшуулна, ажалай ашаг үрэ дээшэлүүлнэ ха юм. Олон тоото заседанинууд болон зүблөөнүүд дээрэхи хөөрэлдөөгөөр, үгэ андалдалгаар эмхидхэлэй хүдэлмэриие hэлгэжэ болохогүй.

Үшөө нэгэ юумэн тухай. Албан хойрог ябадалтай парти гам хайрагүй тэмсэл ябуулха ёhотой. Ехэ хубилалтануудай үе сагта, хүтэлбэриин нэгэ байгуулалтаhаа нүгөөдэдэнь ороходоо, хэрэг бүтээлгын, hүбэлгэн ябадалай, хүсэ шадалай тон ехээр хэрэгтэй байхадань, албан хойрог ябадалтай тэмсэхэ шухала гэжэ Владимир Ильич Ленин тоолодог hэн. Мүнөөдэр албан хойрог ябадал хадаа манай урда табигдаhан гол асуудал шиидхэлгэдэ — ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгада, тэрээнтэй нягта холбоотой ажахы эрхилэлгын гуримые шэнэдхэн хубилгаха хэрэгтэ горитой hаад тойбо татана бшуу. Түс асуудал hанаагаамнай зобоохо ёhотой, тиимэhээ тодо тобшолол гаргаха хэрэгтэй. Хэрэг бүтээсэгүй, ажал тухайнь олондо мэдээсэгдэ дээгүүр, доеhан хэрэгэй түлөө харюусалгые hуладхаад, дороhоо хинахагүй газарнуудтаа албан хойрог ябадал илангаяа ехээр гарадаг.

hүүлэй үедэ түргэн шуран, мүнөө сагай түхэл шэнжэтэй шэнэ олон хүдэлмэрилэгшэд хүтэлбэрилхы тушаалнуудта дэбжүүлэгдээ, хүтэлбэридэ залуу болон дадал шадабаритай кадрнуудые тааруулан табиха хэрэгээ парти саашадаашье үргэлжэлүүлхэ. Хүтэлбэридэ эхэнэрнүүд урданайхиhаа эдэбхитэйгээр дэбжүүлэгдэнэ. Тэдэнэрэй тоо партийна болон совет органуудта олон болоо. Дэбжүүлэгдэhэн зондо табигдадаг эрилтэнүүд нэгэн адли: политическэ болон хэрэг бүтээсынь шэнжэ шанар, шадабари, хүдэлмэрилэгшын бодото туйлалтанууд, тэрэнэй зондо хандалга. Энэ ушарые үшөө дахин онсолон тэмдэглэхэдээ, юрын коммунистнуудтай, ажалшадтай ходо харилсажа байха партийна ёhо заншалаа зариман мартантаа гэжэ хэлэхэ hанаатай байнаб. Харин иимэ ябадал партийна хүдэлмэриин гүн удхыень хазагайруулна ха юм.

Арадтаяа нягта холбоо барисаатай, үзэл сурталай талаар сухаршагүй, эдэбхитэйгээр бодомжолдог, хэрэг бүтээсэтэй хүтэлбэрилэгшэ мүнөө үедэ партийна организаци бүхэниие толгойлхо ёhотой. Хүтэлбэрилэгшын шэнжэ түхэлтэй, нэн түрүүн партийна хүтэлбэрилэгшын шэнжэ түхэлтэй бодото ажабайдалайнгаа hайн, муу таланууды хүнүүд холбодог гэжэ арсашагүй эли. Партиин райкомой, горкомой, обкомой секретариие хаража, партийна комитет тухай, парти тухай бүхыдэнь юрын ажалша хүн hанамжаяа бүрилдүүлнэ, ха юм.

Партиин хэрэгтэ үнэн сэхэ, тэрэнэй политическэ хараа шугамые бэелүүлхын түлөө тэмсэлэй манлайда ябаhан кадрнууд — манай тон гол, эгээл үнэтэй баялигнай гээшэл. Партийна эдэбхитэд, бүхы коммунистнууд большевизмын агуу ехэ ёhо заншалнуудые эдлэхэ, тэдээн дээрэ хүмүүжүүлэгдэхэ ёhотой. Сэхэ шууд ябадал болон партийна хани нүхэсэлэй ёhонууд партиин алишье шатадань эбдэршэгүй гурим болохынь тулада ехэ юумэ хэхэ шухала. Иимэл хараа шугам партиин оюун сэдьхэлэй элүүр байлгые, тиимэhээ обществын элүүр байлгые хангаха шадалтай бшуу.

3. АЖАБАЙДАЛТАЙ ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХОЛБООЕ БЭХИЖҮҮЛХЭ, ХҮН ЗОНОЙ УХААН БОДОЛЫЕ БАЯЖУУЛХА.

Нүхэдүүд! «Теоретическэ хүдэлмэри ябуулдаггүй hаа, үзэл бодолой хүтэлбэрилэгшэ байжа болохогүй, мүн тэрэшэлэн хэрэг ажалай эрилтэтэй зохилдуулан, энэ хүдэлмэриие эрхилдэггүй hаа, энэ теориин аша үрые нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлдэггүй hаа, тиимэ хүтэлбэрилэгшэ байжа болохогүй юм». Иигэжэ маниие В. И. Ленин hургадаг hэн.

Марксизм-ленинизм — гүн ехэ революционно үзэл суртал мүн. Тэрэ хадаа хүн түрэлтэнэй урдаа табиhан али бүхы зорилгонуудhаа эгээл хүнэй энэрхы сэдьхэлдэ таараха, үнэн зүб социальна байгуулалтые газар дэлхэй дээрэ тогтоохо гэhэн зорилгые үндэhэлэн табиhан байна. Энэ үзэл суртал хадаа ниитын хүгжэлтые тон айхабтар олон янзын, зүришэлдөөтэ орёо шанартай, нэгэн бүхэли, хуули жамын ёhоор ябадаг процесс мүн гэжэ эрдэм ухаанай ёhоор шэнжэлэн үзэхэ зам заана, экономическа ба политическэ хүсэнүүдэй шэнжэ удхые, тэдэнэй хоорондын харилсаае зүбөөр ойлгожо абаха, тэмсэлэй зүб шэглэл, түхэл маяг ба арга зэбсэгүүдые шэлэжэ олохо, түүхэдэ эрид ехэ эрьелтэ хубилалтын болоходо, өөртөө этигэл найдабаритай байха hургаал заабари үгэнэ.

Марксистско-ленинскэ hургаалда үнэн сэхэ байха гээшэ олоhон дүй дүршэлөө хараадаа абажа, тэрэ hургаалые зохёохы ёhоор хүгжөөхэ хэрэг мүн гэжэ КПСС өөрынгөө бүхы ажал ябуулгада эшэ баримтална. Мүнөө партиин теоретическэ ухаан бодол хадаа манай обществын, бүхы дэлхэйн хүгжэлтын мүнөө үеын, эрьелтэ хубилалтын удха шэнжэтэй холбоотой, орео бүхы олон асуудалнуудта гол анхаралаа табижа байна. Хурдадхалгын олон янзын зорилгонуудые, энээнэй хоорондоо холбоото хуби шэглэлнүүдые—политическэ, экономическа, эрдэм-техникын, социальна, соёлой ба ухаан бодолой, сэдьхэл hанаанай хуби шэглэлнүүдые — саашадань гүнзэгы hайнаар, али бүхы талаhаань шэнжэлэн хараха хэрэгтэй. Бодомжотой hайн философско согсолол шэнжэлгэ, үндэhэ баримтатайгаар уридшалан хэhэн экономическа ба социальна тухайламжа, гүнзэгы hайнаар хэгдэhэн түүхын шэнжэлгэнүүд яаха аргагүй хэрэгтэй болоод байна.

Манай философско ба экономическа эрдэмэй hалбаринууд, ниитын эрдэм бүхыдөөшье ажабайдалай эрилтэнүүдhээ нэгэ бага холошог байна гэхэ байнаб, энэ ушар баримтые арсаха аргагүй. Гадна манай түсэблэлгэ—ажахын органууд болон бусад зургаанууд ниитын байдал шэнжэлдэг эрдэмтэдэй дурадхаhан таарамжатай зүб дурадхалнуудые бэелүүлхэ тушаа ёhотой hаналаа табинагүй гээшэ.

Мүнөөнэй сагта ниитын эрдэмүүд хадаа бодото байдалай тодорхой хэрэглэмжэнүүдтэ үргэн ехэ анхарал табиха ёhотой гэhэн асуудал табигдаад байна, ниитын байдал шэнжэлдэг эрдэмтэд ажабайдалда болоhон хубилалтануудые анхаран шэнжэлдэг, шэнэ ушар үзэгдэлнүүдые хараадаа абажа байдаг, бодото хэрэг байдалые зүбөөр шэглүүлэн зорюулжа шадаха тобшололнуудые хэдэг байха зэргэтэй гэhэн эрилтэ хэгдэнэ. Бодото байдалhаа эшэ баримталан урагшаа дабшажа, тэрээндээ гүнзэгы согсололнуудаар болон зохимжотой зүб hайшаал дурадхалнуудаар баяжажа бусадаг лэ эрдэмэй шэглэл hалбаринууд хүсэ шадалтай байжа шадаха байна. Хубхай хооhон үзэл, али бүхы hургаалые ойлгонгүй дууряан дабтаха, нюдэ балай этигэл баримталха ябадал хадаа эрдэм мэдэсые үнэнтэ дээрэнь нэмээн баяжуулхада ходоодоо hаад тодхор болоно байдаг. Иимэ ябадал ухаан бодолые мохооруулдаг, эрдэм ухаание ажабайдалhаа таhалан hалгаадаг, тэрэнэй хүгжэлтэдэ hаад тойбо татадаг байна. Үнэн зүб эрдэм мэдэсые хуулиин тусхай мэдүүлгэнүүд, заабаринууд заадаг бэшэ, харин эрдэм ухаанай зүбшэлгэ, буляасалдаанай аргаар олоно абадаг, бодото хэрэгээр шалгадаг гээшэ. Центральна Комитет теоретическэ ба бодото хэрэгэй hайн аша үрэнүүдые абажа болохо замаар манай ниитын эрдэмые хүгжөөхэ шугам баримтална.

„Ажабайдалай бүхы hалбаринуудта партиин оршон тогтоожо байhан зохёон байгуулхы журам байдал ниитын эрдэмүүдтэ илангаяа аша үрэтэй байха байна. Шэнэ шэнэ асуудалнуудые зоримгойгоор, эдэбхи үүсхэлтэйгээр табихын тулада, тэдэниие теоретическэ талаар зохёон байгуулхы ёhоор шиидхэхын тулада иимэ оршон байдалые манай экономистнууд болон философууд, юристнууд болон социологууд, түүхэшэд болон литература шэнжэлэгшэд эдэбхитэй hайнаар ашаглажа шадаха бээ гэжэ бидэнэр найданабди.

Зүгөөр суртал бодолнууд, хэдышье hанаанда таарамжатай байбашье hаа, арад ниитын социально-политическэ дүршэлтэй холбоотой байгаагүй hаа, хүн зоной нэгэн бүхэли, эдэбхи эршэтэй hургаал бодолые миил өөрөө үшөөл бүрилдүүлдэггүй юм. **Түрүү зүб суртал бодолнуудай ба шэнэ общество байгуулгын бодото хэрэгэй хоорондоо нягта холбоотой байхадань лэ социалис үзэл суртал эршэ хүсэтэй, аша үрэтэй байдаг.**

Партиин үзэл сурталай ажал ябуулгын гол шэглэл зорилгонууд КПСС-эй Программын шэнэ найруулга соо тодорхойлогдоо. Эдэниие КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүд дээрэ, 1984 оной декабрьда болоhон бүхэсоюзна научно-практическа конференци дээрэ зүбшэн хэлсэгдэhэн байна. Тэдэнэй зарим нэгэн тухай тогтон хэлэхэмни.

Партийна нүлөөлэлгын бүхы хүсые мүнөө зорюулжа хандуулха хэрэгтэй байhан эгээл гол шухала юумэ гэхэдэ, мүнөөнэй байдалай шанга хурса, эрьелтэ хубилалтын шэнжэтэйе хүн бүхэнэй ойлгохыень түйлаха ябадал болоно. Хэрбээ манай түсэбүүдтэ хүнүүдэй хайхарамжагүйгөөр хандадаг байгаа hаа, хэрбээ арад зоной ажалай ба ниитын эдэбхиие, тэдэнэй эршэ хүсые ба үүсхэлые дэбжүүлжэ шадаагүй hаамнай, манай ямаршье түсэбүүд бэелүүлэгдэхэгүй байна. **Шэнэ зорилгонууд тээшэ обществын hаналые хандуулха, тэдэниие шиидхэхэ хэрэгтэ бүхы арадан, ажалша коллектив бүхэнэй зохёон байгуулхы хүсэ шадалые зорюулха гээшэ ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхахын тон шухала эрхэ баримта мүн.**

Сэсэн, үнэн зүб үгын угаа ехэ хүсэ нүлөөтэй байhаниинь арсашагүй баримта мүн. Хэрбээ тиимэ үгэ политическэ, экономическа ба социальна зорилго дабшалгатай нэгэдээд байбал, тэрэнэй удха шанарынь зуу дахин ехэ болодог. Иимэл аргаар дабтажа даяhан захяа заабаринуудые зайсуулжа болохо, уряа, лозунгнуудаа бодото ажабайдалай амисхалай ошотой болгохо байнабди.

Үнэн байдалтай үндэhэ холбоогүй үгэ хүүр үзэл суртал нэбтэрүүлгын хүсэл оролдолгын аша үрые нилээд доошолуулна. Хэрбээ эмхи зургаануудта, газаа үйлсэдэ, магазинда хүндэ бүдүүлиг ёборгоноор хандадаг байбал, сэдьхэлгүй шэрүүн, албан хойрог ябадалые буруушаажа, хүн зондо анхаралтай hайнаар хэндэгэр байха тухай хэды олон лекцинүүдые уншаабал, туhагүй хоохон үгнүүд. Хэрбээ үйлэдбэри дээрэ, хамтын байдалда, хүнүүдэй харилсаанда дээдэ зэргын соёл болбосорол тогтоохын түлөө бодото тэмсэл хээгүй hаа, хүнүүдэй болбосон hайн аяг ябадал тухай хэдышье олон хөөрэлдөө хэбэл, туhа болохогүй. Хэрбээ ажалша коллективүүдэй эдэбхитэй ажал ябуулга хээгүй, хуули ёhые хэлбэришэгүйгөөр баримталаагүй hаа, социальна үгэ үнэн зүб гурим баримталха, ёhо журам ба жаяг заршам сахиха тухай хэдышье олон статьянуудые бэшэбэл, аша үрэ үгэхэгүй.

Манай үзэл сурталай айхабтар үнэн зүб, политикымнай онсо шухала байhаниие хүнүүд ойлгожо, мэдэжэ байха ёhотой. Манай hанал зорилгонуудта, хүсэл эрмэлзэлгэдэ совет хүн бүхэнэй лаб батаар этигэжэ байдаг болохоор хүдэлмэриие ба ашаг баялигуудай хубаарилгые эмхидхэхэ, социалис ёhоной хамтын ажабайдалай хуули ёhонуудые, гол заабаринуудые тон наринаар сахидаг байха хэрэгтэй. Гэр байрын, эдеэ хоолой хангалгын, арадай хэрэглэмжын эд бараагай шанарай, элүүрые сахиха хэрэгэй ямар байhаниинь — эдэ булта хүнүүдэй оюун ухаанда, урма зоригто тон сэхэ нүлөө үзүүлдэг байна. Партийна, совет, ниитын эмхи зургаануудай эрхилдэг хүмүүжүүлгын ажал ябуулгатай холбоотой бүхы бүлэг олон асуудалнуудые шиидхэхэдээ сохом иимэ ёhо гурим баримталха ёhотойбди.

Социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхахын түлөө тэмсэл хэжэ байхада үзэл суртал нэбтэрүүлгын хүдэлмэриин аша үрые дээшэлүүлхэ тон зохид hайн ниитын эрхэ байдал бии болоно байна. Зүгөөр үзэл сурталай политическэ хүдэлмэридэ, hайн hайхан ёhо заншалда hурган хүмүүжүүлгын хэрэг хилбар бэлэн болоно гэжэ тоолоно болохогүй. Мүнөөдэрэй байдал хэдышье зохид hайн байбашье hаа, өөрынгөө зүрилдөө, бэрхэшээлнүүдтэй байдаг гэжэ ходоодоо hанажа байха хэрэгтэй. Юумые хүнгэн ёhоор сэгнэжэ хараха ямаршье ушар гаргажа болохогүй.

Олониитын оюун ухаанай хүгжэлтэ ходоодоо орёо ябадал мүн байдаг, зүгөөр мүнөөнэй сагай онсо байдал хойшолуулашагүй шухала болоhон олон асуудалнуудые илангаяа шанга хурсаар табяад байна. Нэгэдэхеэр, хурдадхалгын зорилгонуудай үргэн ехэ байhан ушарынь олониитын байдалые, тэрэнэй удха шэнжые ба илгаануудые тодорхойлон элирүүлбэ. Мүнөө болоно байhан хэрэгые зарим хүнүүд ойлгожо, хүлеэн абахаар бэлэн бэшэ байшаба. Хоердохёор, иигэжэ тэмдэглэхэ шухала: социально-экономическа хүгжэлтын удааралга хадаа ганса ажахын хүтэлбэрилгын талаар бэшэ, мүн үзэл суртал нэбтэрүүлгын хүдэлмэриин талаар ехэхэн алдуу хэhэн ушарhаа болоhон байна.

Энээн тухай үгэ хүүр, үнэн зүб үгэ хүүр бага гараhан байна гэжэ хэлэжэ болохогүй. Гэзд бодото дээрээ зоримгой hайн хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин орондо заримдаа үзэл суртал нэбтэрүүлгые ажабайдалhаа таhалжа абаашадаг хэрэггүй кампани ябадалнууд хэгдэдэг, тиигэжэ олониитын байдалда муу нүлөө болодог байгаа. Ажабайдалай зүришэлдөөнүүдэй хурса шанга болоhониие заримдаа тоодоггүй байгаа, экономикодохи, социальна байдалдахи, мүн баhа бэшэшье hалбаринуудтахи үнэн хэрэг байдалые бодото зүбөөр сэгнэжэ харадаггүй байгаа. Хуушанай үлэгдэл дутагдалнууд хог хойшолонгүй үлэдэггүй. Хүнүүдэй ухаан сэдьхэлдэ, тэдэнэй хэрэг ажалда ба зан абарида үзэгдэжэ, hаад тойбо хэжэ байна. Ажаhуудалай маяг заншалые абаhаар хубилгаха аргагүй, харин ухаан бодолдо үлэhэн муу дадалые дабахань үшөө орёо бэрхэ юм. Энэ талаар эршэ ехэтэй хүсэл оролдолго гаргаха хэрэгтэй.

Политика хадаа ангинуудай, социальна бүлэгүүдэй хүнүүдэй hанал хүсэлнүүдые зүб тодоор хараадаа абажа зохёогдоhон байгаа hаа, хэрэгтэй аша үрэ үгэдэг. Обществые хүтэлбэрилгын хараа бодолhоо харахада иимэ hанамжа зүб юм гэбэл, үзэл суртал нэбтэрүүлгын, хүмүүжүүлгын хэрэгэй талаhаа харабал, улам бүри зүб байна. Общество хадаа тодо тодорхой олон хүнүүд мүн, тэдэнэр тодорхой hанал хүсэлэнтэй, өөhэдынгөө баяр баясхалантай ба гасалан зоболонтой байна, ажабайдал тухай, тэрэнэй бодото ба тухайлма удха шанар тухай өөhэдынгөө hанамжа бодолтой байна.

Энээнтэй дашарамдуулан, **хүмүүжүүлгын тон шухала шэглэл hалбари болохо тус тус хүнүүдые хүмүүжүүлгын хүдэлмэри** тухай тогтон хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Энээндэ анхарал табигданагүй, гэжэ хэлэжэ болохогүй, зүгөөр дадажа hураhан ёhоор «хамта дээрэнь» абажа хараха ябадал үзэл суртал нэбтэрүүлгын хэрэгтэ ехэхэн hаад хэжэ байна. Энэ талаар hүртэй ехэ тоо баримтанууд бии. Арбаад, зуугаад мянган пропагандистнууд, агитаторнууд, политинформаторнууд, кружогууд болон семинарнууд, олон миллион хэhэгээр гарадаг газетэнүүд болон журналнууд, лекци шагнадаг олон миллион хүн зон тоологдоно. Энэшье hайн юм абза. Гэбэшье, иимэ олон тоо, зониие «хабаадуулга» соо бодото хүн харагдахаяа болишоно бэшэ гү? Үзэл суртал нэбтэрүүлгын тоо буридэл, нэгэ талаhаа, олониитын ехэ hайшаалда хүртэхэ зэргэтэй шэн зоригто ажалшадые, нүгөө талаhаа — социализмда харша үзэл бодол баримталагшадые далдалан халхална бэшэ гү? Тиимэ тулада хүмүүжүүлгын хэрэгые тон лэ тодорхойгоор эрхилхэ хэрэгтэй.

Үзэл суртал нэбтэрүүлгын хүдэлмэриин шухала шэнжэ илгаань юун бэ гэхэдэ, социалис ба буржуазна үзэл сурталай хоорондын хурса шанга тэмсэлэй оршон байдалда ябуулагдажа байна. Буржуазна үзэл суртал — капитал ба монополинуудай олзо оршые, хорото муухай ба социальна үhөө абаха гэhэн ябадалнуудые хангадаг үзэл суртал мүн, ерээдүйдэ тогтожо байхагүй обществын үзэл суртал мүн. Энэ үзэл сурталай зорилгонь элитэ: капитализмые ямаршье аргаар hайнаар харуулха, хүн түрэлтэндэ ба үнэн зүб байдалда харша байhан шэнжэ шанарыень халхалха, өөрынгөө ёhоной ажаhуудалые болон соёл культурые бусадта баалажа абхуулха; али бүхы аргаар социализмые муушалха, демократиин, эрхэ сүлөөгэй, адли тэгшэ эрхын, социальна дэбжэлтын — иимэ ехэ үнэтэй сэнтэй юумэнүүдэй удха шанарые худал буруу болгохо зорилготой.

Империализмын үүдхэhэн «сэдьхэл бодолой дайн» хадаа арадуудай эрхэ сүлөөтэ байдалые. түүхэ заншалые, соёл культурые дарадаг доромжолдог ээрхэг түримхэй ябадалай, империализмын номнолгын тусгаар түхэл арга гэжэ тоологдохоhоо ондоогоор тоологдохогүй. Энэ хадаа дайнда сэхээр хэгдэжэ байhан сэдьхэл бодолой-политическэ бэлэдхэл мүн, тэрэ болбол үзэл бодолнуудые бодото дээрэнь сасуулжа хараха, үзэл сурталнуудые сүлөөтэйгөөр андалдан абалсаха ябадалшье огто болохогүй байна, харин энээн тухай баруун тээ худал үгэ тараадаг. Империализмын дурагүйлхэдэг ямаршье обществын буугай хараагаар гэтэжэ харахаар хүнүүдые hургадаг ябадалнуудые энээнhээ ондоогоор сэгнэжэ тооломоор бэшэ.

Буржуазна номнолгын нүлөөе үлүү ехээр сэгнэхэ үндэhэ баримта үгы ааб даа. Совет хүнүүд элдэб янзын абаралшадай, тэдэнэй абаралай бодото удха ушарые яhала hайнаар мэдэдэг, засаг баригша монополис хүсэнүүдэй hүйдхэлтэ ябуулгануудай бодото зорилгонуудые hайн мэдэдэг гээшэ. Тиигэбэшье «сэдьхэл бодолой дайн» хадаа хүн зоной ухаан бодолые, дэлхэйн байдал тушаа тэдэнэй hанамжа ойлгосые, ажабайдал тушаа, социальна болон үзэл hаналай талаар тэдэнэй хараа бодолые бэедээ татахын түлөө тэмсэл мүн гэжэ бидэнэр мартаха эрхэгүйбди. Бидэнэр энэ дадалаа олоhон ангиин дайсантай туласалдажа байнабди, тэрэ хадаа олон зуун жэлдэ олоhон олон янзын политическэ дүй дүршэлтэй байна. Тэрэ хадаа мүнөө үеын техническэ хэрэгсэлнүүдээр зэбсэгжэhэн социализмые хараха үзэхэ дурагүйгөөр hургамал хүнүүдhээ бүридэhэн үргэн ехэ номнолой угаа ехэ эмхи зургаануудые бии болгоо.

Буржуазна номнолшодой арга мэхын ба үнэн ёhото hаналгүй ябадалай урдаhаа манай үзэл суртал нэбтэрүүлэгшэ хүдэлмэрилэгшэдэй дээдэ зэргын мэргэжэл шадабариие, социал обществын ёhо заншалые, тэрэнэй соёлые, нюуса бэшээр дэлгэрүүлэгдэдэг мэдээсэлнүүдые, зоримгой ба зохёон байгуулхы шэнжэтэй манай нэбтэрүүлгын хэрэгые эсэргүүсэн табиха ёhотойбди. Үзэл сурталай талаар хэгдэдэг хорото ябадалнуудые элишэлэн буруушаахадаашье, мүн социализмын бодото түйлалтанууд тухай, социалис ёhоной ажабайдал тухай үнэ зүб мэдээсэл нэбтэрүүлхэдээшье добтолон ороохо хэрэгтэй.

Бидэнэр дарлалта, мүлжэлгэ байдаггүй журам байгуулалта тогтоогообди, социальна нягта жагсаалтай ба этигэл найдабаритай общество байгуулаабди. Бидэнэр Эхэ орондоо үнэн сэхэ хүнүүдбди, тэрэнээ бүхы хүсэ шадалаараа хинан хамгаалжа байхабди. Эсэгэ оронойнгоо ашаг баялигуудые рабьбадхахабди, тэрэнэйнгээ экономическа хүсые ба абари заншалай эрхэ зоригые бэхижүүлхэбди. Совет патриотизм болбол ниитын байгуулалтаhаа, хүнэй сэдьхэлдэ энэрхы манай үзэл сурталhаа гүн гүнзэгы эшэ үндэhэтэй байна. Ёhотой үнэн патриотизм хүн зоной эдэбхи эршэтэй hанал ябадалда харагдана. Социализм хадаа hайн hайхан ёhо заншалай мандаhан общество мүн. Хүн үнэн сэхэ, hайн hэшхэлтэй, сэбэр hайн hанаатай, бэеэ хинажа шалгажа ябадаг байгаагүй hаа, дээдэ зэргын үзэл бодолтой байжа шадахагүй.

(Үргэлжэлэлынь удаадахи нюурта).

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съезд

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. ГОРБАЧЕВОЙ эл[идхэл]

[Түгэсхэл. Эхиниинь 2—9-дэхи нюурнуудта].

Шэнэ обществын һанал хүсэлые, ёһо заншалнуудые ба һайн һайхан удха шанарые эршэмтэй һайнаар бэелүүлжэ болбол, манай хүмүүжүүлгын хэрэг улам бүри ехэ ашаг үрэтэй байха. Сэбэр сарюун ажабайдалай түлөө тэмсэл хадаа үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин аша үрые, тэрэнэй социальна үрэ дүнгүүдые дээшэлүүлхэ, буруу бузагай ябадалнуудай гараха мүрые хааха эгээл хүсэтэ арга зэбсэг мүн.

Нүхэдүүд, үзэл суртал нэбтэрүүлгын хүдэлмэриин ямаршье һалбариие эрхилхэдээ, тэдэ бүхэниие ажабайдалтай нягта холбожо эрхилхэ хэрэгтэй. Иимэ ошо гал ехэтэй, эршэ зоригтой, олон янзын хэрэгүүдтэ — мэдээсэл һониниие тунхаглалгада, нэбтэрүүлгэдэ, уран һайханай зохёолгодо ба арадай уран һайханай эдэбхи зохёолдо, клубууд болон театрнуудай, библиотекэнүүд болон музейнүүдэй — үзэл сурталай-политическэ, ажалда һургалгын, ёһо заншалай болон атеист хүмүүжүүлгын бүхы һалбаринуудай хүдэлмэридэ зогсолто удааралга юрэ тэсэшэгүй байна.

Мүнөө эршэтэ дабшалтын, [illegible] журналнуудай хуудаһануудаа дээрэ, телевизионно программануудта үнэн бодото ажабайдал, тэрэнэй түйлалтанууд ба зүрилдөөтэ ушарнууд тобойжо харагдадаг болобо, элдэб асуудалнуудые һайса шэнжэлжэ ба харюусалга ёһоо мэдэжэ, хурсаар табиха ябадал, алдуу дутуунуудые тодо тодорхойгоор шүүмжэлхэ ябадал олон болобо. Экономическа, социальна, үзэл сурталай шухала асуудалнуудаар нилээд олон зүб зүйтэй дурадхалнууд оробо.

Мүнөө олониитын дунда мэдээсэл тараадаг эмхи зургаануудай эршэтэй зоригтойгоор хүдэлхэнь улам бүри ехэ удха шанартай боложо байна. Тэдэнэй хадаа зохёон байгуулгын арга зэмсэгүүд мүн, албан зурганай болон нютаг нютагай ''ашые хараха ябадалтай эбсэшэгүй, ниитэ партиин хараа бодолые мэдүүлэн тунхаглагшад мүн гэжэ Центральна Комитет тоолоно. Ёһотой шухала бодомжоор хэгдэһэн, хэрэг байдалые һайжаруулха зорилготой бүхы юумые парти саашадаашье дэмжэжэ байха. Олониитын дунда мэдээсэл тараадаг эмхи зургаануудай хүдэлмэриие бодомжотой һайнаар, шууд бүтээсэтэйгээр ябуулаад байбал, тушаан болоһон, гайхал татаха юумые багаар бэдэрдэг байбал, тэрэнэй аша үрэнь ехэ байха.

Манай телевидени, радио мүнөө сагай техникээр зэбсэглэгдэжэ, түргэнөөр хүгжэжэ байна. Эдэ зургаанууд олониитын, дунда мэдээсэл тараадаг, нэбтэрүүлгэ хэдэг, манай һайн һайхан ёһо заршамуудые, соёлые баталан дэлгэрүүлдэг түгэс хүсэтэ хэрэгсэлнүүд лаб болоод байна. Эндэ һайжарха тээшэ элитэ дабшалта хэгдээд байна — телевидениин болон радиогой дамжуулганууд олон янзаар, зоригжолтойгоор хэгдэдэг болоо, хуушарһан түхэл маягуудые орхижо, харагшадай ба шагнагшадай олон янзын һонирхолые гүйсэдөөр хараадаа абахын түлөө оролдолго гаргагдадаг болоо.

Зүгөөр, олониитын дунда мэдээсэл тараадаг ба нэбтэрүүлгэ хэдэг манай зургаанууд бүхы арга шадал соогоо хүдэлнэ гэжэ хэлэжэ болохо гү? Мүнөө дээрээ үгы даа. Һонирхолгүй муу юумэнүүд үшөө үсөөн бэшэ, гэзгэдэнги һула ябадал гарадаг зандаа, түрүү шэнэ юумые ойлгохогүй ябадал үзэгдэһөөр. Болоһон ушар хэрэгүүд тухай саг соонь дуулгадаггүй, бодото байдалда түрүү һайн юумые нэбтэрүүлхын түлөө тэмсэлые халиргайгаар харуулдаг дээрэһээнь хүн зоной сэдьхэл ха- [illegible] байна. Соёлой министерствын, Гостелерадиогой, Госкиногой, СССР-эй Госкомиздадай, мэдээсэлэй агентствэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд олониитын зүгһөө хэгдэһэн оло тоото шүүмжэлхы һанамжануудһаа тобшолол хэжэ, эрид хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй. Дутагдалнуудынай хамтын байбашье, харюусалга даагшад тодо тодорхой байдаг, үзэл суртал нэбтэрүүлэгшэ кадрнууд энээн тухай хододоо һанажа ябаха зэргэтэй.

Соёлой талаар политикын гол зорилгонь хадаа хүнүүдтэ бүхы шадабаряа харуулха эгээл ехэ арга боломжо олгохо, тэдэнэй ажабайдалые оюун ухаанай баялиг ехэтэй, олон янзын болгохо хэрэг мүн гэжэ парти тоолоно. Энэ талааршье ехэхэн хубилалта һайжаралга түйлажа, хүн зоной ухаан бодолой хүсэл зорилгонуудые улам бүри гүйсэдөөр хангахаар, тэдэнэй эрмэлзэл оролдолготой зохилдохоор соёлой-хүмүүжүүлгын бүхы хүдэлмэриие эмхидхэхэ шухала.

Обществын ёһо заншалай эршэ хүсэн, хүн зоной оршожо байдаг сэдьхэл бодолой байдал **литература болон искусствын** ямар байһанһаа нилээд зэргээр тодорхойлогдодог гээшэ. Манай литература шэнэ дэлхэйн түрэжэ бодожо байһаниие харуулхатаяа хамта, тэрэнэй хүгжэн дэбжэлтэдэнь эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан, энэ дэлхэйе байгуулагша, Эхэ оронойнгоо патриот, үнэн бодото интернационалист хүниие хүмүүжүүлэлсэһэн байна. Тиигэжэ бүгэдэ арадай хэрэгтэ өөрынгөө эзэлхэ һууриие, дүүргэхэ үүргые зүбөөр оложо шадаһан байна. Мүн иимэл хараа бодол баримталжа, арад, парти уран зохёолшодой, уран зураашадай хүдэлмэриие сэгнэнэ, мүн иимэ бодолоор литература, совет искусство өөһэдынгөө зорилгонуудые тодорхойлно.

Саг үеые, илангаяа эрьелтэ хубилалтын саг үеые шэнжэлжэ хараха ниитын хэрэглэмжын бии болоод байбал, энээниие өөрынгөө һанал хүсэлөөр оролдожо хэхэ хүнүүд хододоо дэбжэн гарадаг байна. Иимэ үе сагта бидэнэр мүнөө ажаһуунабди. Гоёожо магтажа ехэ юумэ бэшэхэ, һуудал байдалай жэжэ-бужа юумэнүүдые уудалха, мүнөөнэй саг зуурын байдалда тааруулжа, мухар түйган ябуулга хэхэ ябадалые партишье, арад зоншье һайшаахагүй. Уран зохёолшо хадаа уран һайханай нээлтэ хэхэ, бодото искусствын хододоо бэелүүлжэ байһан [illegible] зын үзэгдэлнүүдтэ, орёо шанга ба гайхамшаг ехэ ушарнуудта үнэн юумэ харагдажа байдаг. Сохом иимэ — дээдэ үзэл суртлтай, уран һайхан, арадай шэнжэтэй — литература манай саг үеын даабариие өөр дээрээ даажа абаад ябажа шадаха, үнэн сэхэ, шанга хүсэл зоригтой хүнүүдые хүмүүжүүлдэг байна.

Манай обществын ажабайдалай үнэн бодото ёһо заршам хадаа шүүмжэлэл, өөрыгөө шүүмжэлгэ хэхэ ябадал болоно. Тиигээгүй һаа, хүгжэлтэ байхагүй. Шүүмжэлгэ хэхэ гээшэ авторнуудай бэеэ тоошоохо, нэрээ хараха ябадалда туһалдаг арга зэбсэг бэшэ, харин олониитын хэрэг мүн гэжэ мартангүй һанажа, литературна-уран һайханай шүүмжэлэл хадаа үнэн һайн ёһо заншалда һамуу һаад болодог һанаа амар байха, ноёдой нюур хараха ябадалые болюулха сагынь болоо.

Манай зохёохы ажалтанай холбоонууд байн уг заншалтай, искусствын, мүн бүхы обществын ажабайдалда тэдэнэй үүргэ ехэ байна. Тиигээд эндэшье хубилалта хэхэ хэрэгтэй. Тэдэнэй хүдэлмэриин гол дүнгые абаһан шиидхэбэринүүд, хэһэн суглаанууд бэшэ, [illegible] сурталтай, ямаршье һалбариин хэрэг ажалда үнэн сэхээр байха, дээдэ соёл болбосорол харуулха, зохёохы ёһоор хандаха гээшэ мүнөө илангаяа шухала болоод байна. **Обществын дэбжэлтэ хүгжэлтын хэмжээе дээшэлүүлхэ, коммунизм байгуулха гээшэ хүн зоной оюун ухаанай дэбжэлтэ хүгжэлтые хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлхэ, ухаан бодолыень баяжуулан дэлгэрүүлхэ хэрэг болоно.**

Парти хадаа өөрынгөө үзэл сурталай эдэбхитэдэй эрдэм бэлигые, дүй дүршэлые, шэн зоригто ажалые үндэрөөр сэгнэнэ. Партиин ажал ябуулгын тэрэнэй тон харюусалгатай даалгабариие нэрэтэй хүндэтэйгөөр дүүргэдэг байһан, дүүргэжэшье байһан олон миллион партиин гэшүүд тухай эндэ, манай съезд дээрэ, эгээл һайнаар хэлэхэ шухала. Үзэл бодолоо үнэн хэрэг жэшээгээрэ баталан харуулдаг, шэнжэлхы ёһоор бододог, хүниие шагнажа, өөрөө һайнаар хөөрэжэ шададаг, теоретическэ болон хэрэг шадабариин талаар һайн бэлэдхэлтэй, мүнөө сагай шэнэ зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэжэ шадаха нүхэдые үзэл сурталай хүдэлмэридэ саашадаашье эдэбхитэйгээр дэбжүүлхэ хэрэгтэй.

Тиимэһээ [illegible] дэ мүн лэ ойлгомжотойгоор хандадаг гээшэбди.

Гэхэтэй хамта хүгжэлтэ түгэс социализм тухай заабари хадаа коммунис байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэлгын харгы замууд болон саг болзорнууд тушаа хүнгэхэноор ойлгоһон ушарта харюу болон, манайда дэлгэрһэн байгаа гэжэ һануулхада, болохотой ха. Гэбэшье хүгжэлтэ түгэс социализмые тайлбарилхадаа онсолон тоголго саашадаа бага багаар ондоо удхатай болоһон байха юм. Эхэнхидээ гансал амжалтануудые харуулалгада тэрэ зорюулагдадаг байгаа, харин тиихэдэнь экономикые эршэ түгэс хүгжэлтын замда оруулалгатай, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэтэй хүн зониие хангалгые һайжаруулгатай, хангалтагүй муу үзэгдэлнүүдые зайсуулгатай холбоотой олон тоото эгээл шухала асуудалнууд шиидхэгдэдэггүй, ехэ анхарал хандуулагдадаггүй байгаа. Дуратай, дурагүйшье һаамнай, тэрэ гол шухала болоһон зорилгонуудые нобшо удаанаар шиидхэдэг ушарые оорсэ янзаар сагааруулха ушар олгожо үгэдэг байгаа. Мүнөө, социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха гэһэн хараа шугамые партиин соносхоод, бэелүүлжэ байхада, иимээр хандажа болохогүй байна бшуу.

Теоретическэ болон политическэ ухаан бодолые гансашье түйлаһанаа согсолон харуулгада бэшэ, харин социально-экономическа дэбжэлтые хурдадхалгын харгы замууд болон онол аргануудые үндэһэ баримтануудаар тодорхойлгодо зорюулха эрилтэ мүнөөнэй эрхэ байдал манай урда табина. Тэдээнтэй ажабайдалай элдэб һалбаринуудтахи шанарай талаар хубилалтанууд холбоотой байна бшуу. Ниитын хүгжэлтэ дэбжэлтын гол шухала зорилгонуудые шиидхэлгэдэ хэмжээлэшэгүй бүри гүнзэгы удхатайгаар хандалга тухай эндэ хэлэгдэнэ гээшэ Хубилалтануудые хэхэ, обществын хүгжэлтын эршэтэ дабшалгые шангадхаха хэрэгтэй байһан ушар Программын шэнэ найруулга лотоо зохёон табигдаһан КПСС-эй стратегиин гол удхань болоно. Имагтал социально-экономическа хурдадхалгын үндэһөөр манай общество шэнэ хараа зорилгонуудые шиидхэжэ шадаха зэргэтэй. Тиихэдээ социалис байгуулалтын булюу һайн таланууд эгээл гүйсэд дүүрэнээр харагдаха, үнгэрһэн үе шатануудһаа улэһэн шухала асуудалнууд шиидхэгдэхэ зэргэтэй.

Программна заабаринуудые нарин нягтаар тодорхойлолгын асуудалнуудай талаар элдэб һанамжанууд хэлэгдэһэн байна. Программа хадаа бүри багахан документ—партиин хүсэл эрмэлзэлнүүд тухай богонихон өөрсэ деклараци байха ёһотой гээд зариман тоолоно. Бусадынь экономическа ба социальна хүгжэлтын хараа хэмжээнүүдые бүри дэлгэрэнгыгээр найруулха хэрэгтэй гээд һанамжануудаа оруулаа. Коммунизм тээшэ өөрынгөө дабшасада совет обществын дабажа гараха үе шатануудые бүри эли тодоор, һубарюулан тодорхойлхо хэрэгтэй гээд нэгэ зариманай бэшэгүүд дотор дурадхагдана.

[illegible] үлүү юумэ найдуулдаггүй байха ёһотой гэжэ Ленин онсолон тэмдэглэдэг байһан юм. Ерээдүйн обществын шэнжэ шанарые, табигдажа байгаа зорилгонуудые харуулхадаа, бодото байдалда эгээл ехээр түшэглэдэг байхые тэрэ уряалдаг һэн. «Шадаал һаа болгоомжотой, тодо нарин байха хэрэгтэй, харин хэрбэеэ үгэжэ шадахагүй юумэн тушаа бидэ, бааханшье һаа, эрилтэнүүдые мэдүүлбэл,— энэмнай манай Программын хүсые һулаpуулха тэдэ (ажалшад) манай Программа — энэмнай гансал гоё хооһон бодол гэжэ һэжэглэдэг байха бшуу»,— гэжэ Ленин бэшэһэн байдаг.

Программын дурадхагдаһан найруулга эдэ эрилтэнүүдтэ харюусана гэжэ һанагдана. Программна хараа зорилгонуудые түйлалгын саг болзорнуудые тодорхойлго тухай хэлэхэ болоо һаа, тэдэниие тогтоолго үндэһэ баримтагүй байха юм. Үнгэрһэн сагаймнай алдуунууд бидэндэ һургаал болохо ёһотой. Мүнөөнэй Программые дүүргэлгэ хадаа мүнөө байһан зуун жэлэй хилые дабан гараха байна гэжэ мүнөөдэр эли тодоор хэлэжэ болоно.

Ойрын 15 жэл соо шиидхэгдэхэ зорилгонуудые бүри тодорхойгоор харуулжа болохо, тиимэһээ тэдэ Программын шэнэ найруулга дотор бэшэгдэнхэй, 2000 он хүрэтэрхи үедэ ороной Экономическа болон социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд дотор бүри тодорхойгоор харуулагданхай гээшэ. Программна уг зорилгонуудые бэелүүлгэдэ түсэбтэ арбан хоёодохи табан жэлэй шухала һуури ээлхэ байһаниинь ойлгостой. Тэрэмнай эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаһанай үндэһөөр арадай ажахые эршэ түгэс хүгжэлтын замда оруулха ябадалда ехэ алхам боложо үгэхэ ёһотой.

КПСС-эй Программын шэнэ найруулгые бэлдэхэ КПСС-эй ЦК-гай Комиссида ороһон харюунууд болон бэшэгүүдэй нилээд ехэ хубинь социальна политикын асуудалнуудта зорюулагданхай. Арадай һуудал байдалые һайжаруулха, социальна үнэн зүб байдал баталха, социализмын гол ёһонуудта харша бүхы үзэгдэлнүүдые манай ажабайдалһаа зайсуулха талаар хараалагдаһан хэмжээнүүдые совет хүнүүд һайшаана, дэмжэнэ. Олзо оршонуудые ажалай хэмжээнэй ба шанарай зэргээр хубаарилха гол ёһые улам бүри гүйсэд дүүрэнээр, нягта шангаар бэелүүлгэдэ, хэрэглэмжын ниитын фондынуудые нарижуулан һайжаруулгада; ажалай хэмжээнэй ба хэрэглэмжын хэмжээнэй хойноһоо хиналта шангадхалгада, ажал хэнгүй, олзо олохо ябадалые, мүн ниитын зөөриие шунахай зорилгоор хэрэглэхэ һэдэлгэнүүдые эрид шууд болюулгада; элдэб һалбаринуудай адли хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай материальна түлбэринүүдтэхи үндэһэ баримтагүй илгаануудые усадхалгада, ажалай түлбэриие нэгэн адляар хубаарилгые зайсуулгада, гэхэ мэтэдэ зорюулагдаһан дурадхалнуудые тэдэ оруулна. Эдэ дурадхалнуудай зариманиинь проект дотор оруулагданхай юм. Харин бусадынь партийна, совет, ажахын органуудта нарин нягтаар харагдаха, хуулиин актнууд болон тогтоолнууд дотор, бодото хүдэлмэридэ хараадаа абтаха ёһотой.

Арадай өөрыгөө социалис ёһоор хүтэлбэрилгые хүгжөөхэ талаар программна заабаринууд бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгын үедэ ехэ һонирхол үүсхээ. Социалис обществын демократиие али бүхы талаарнь үргэдхэхэ, экономическа, социальна болон политическэ ябуулгануудые хүтэлбэрилгэдэ бүхы ажалшадые үргэн ехээр, ашаг үрэтэйгөөр хабаадуулха хараа бодолые нэгэн һаналтайгаар дэмжэһэн байха юм. Энэ талаар тодорхой алхамууд һайшаагдана, общество болон гүрэнэй хэрэгүүдые хүтэлбэрилгые нарижуулан һайжаруулха гол асуудалнуудые найруулан харуулхадаа, бодото, сэхэ демократиин эхин шата болохо ажалша коллективүүдэй арга боломжонууд бүри үргэнөөр

[illegible] лагдаха ёһотой байна.

КПСС-эй Устав тушаа өөһэдынгөө һанамжануудые хоёр миллион шахуу хүн хэлээ. Зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүдые хараадаа абажа, коммунистнуудай түрүү үүргые, партийна эхин организацинуудай дайшалхы шадабариие дээшэлүүлгэдэ, парти доторой демократиие хүгжөөлгэдэ, партийна организаци бүхэнэй, хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй ажал ябуулгын хойноһоо саг үргэлжын хиналта хангалгада шэглүүлэгдэнхэй хэдэ хэдэн горитой нэмэлтэнүүд болон тододхолгонуудые Уставай проектдэ оруулха хэрэгтэй гэжэ партиин Центральна Комитет тоолоно.

Коммунистнуудта эрилтэ дээшэлүүлхэ тушаа заабариие дэмжэхэ зуураа, зарим нүхэдүүд энэ зорилгоор өөрынгөө ябадалаар, ажабайдалайнгаа шэнжэ шанараар манай ёһо гурим ба нангин зорилгонуудта эсэргүүсэдэг хүнүүдһээ партиие сүлөөлхын тула парти дотор сэбэрлэлгэ хэхэ гэһэн дурадхалнуудые оруулна. КПСС-эй зэргэнүүдые сэбэрлэхэ талаар тусхай кампани ябуулһанай хэрэггүй гэжэ һанагдана. Манай парти — хүсэн түгэс эмхи, тэрэ өөрынгөө ажал ябуулгын гурим болон онол аргануудые нарижуулан һайжаруулдаг, ёһын тэдыдэ юумэ хэлгые, албан хойрог ябадалые, хүнэй эрилтэдэ анхаралгүйгөөр хандаха ушарнуудые усадхадаг, ураг-шаа манай дабшалгада һаад ушаруулдаг бүхы хуушарһан, шэнэ юумэндэ эсэргүүсэдэг үзэгдэлнүүдые эрид зайсуулдаг, муу ажалаараа болон таарагүй ябадалаараа өөрынгөө нэрые гутааһан хүнүүдһээ сүлөөрдэг байха юм. Партийна организацинууд саашадаашье энэ хүдэлмэриеэ удаа дараалан, саг үргэлжэ, хэлбэришэгүйгөөр ябуулха ёһотой.

Программын шэнэ найруулга, мүн тэрэшэлэн, партиин Уставта оруулагдахаар дурадхагдаһан хубилалтанууд Ленинэй зохёон табиһан, бодото байдалаар шалгагдамал партийна байгуулалтын, партийна хүдэлмэриин гурим болон онол аргануудай большевик гол ёһонуудые, коммунистнуудай ажаябадалай ёһо заншалай гуримуудые батадхана, хүгжөөнэ ха юм.

Нүхэдүүд! КПСС-эй Программа болон Уставые зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүд бүхыдөө онсо ехэ аша үрэтэй байгаа. Олон тоото үзэл бодол ба заабаринуудые хүгжөөхэ, тодорхойлолгонуудые тододхохо, найруулгыень һайжаруулха арга эдэ олгоһон байна. Съездын урдахи документнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ бүтэмжэ ехэтэйгээр, аша туһатайгаар хабаадаһанайнь түлөө коммунистнуудта, бүхы совет хүнүүдтэ манай съездын үмэнэһөө гүн гүнзэгы баяр баясхалан хүргэхыемни зүбшөөгыт.

Партиин дүй дүршэлөөр, арадай дүй дүршэлөөр баяжуулагдаһан эдэ проектнүүд, партиин Центральна Комитедэй һанамжаар, үе сагай зорилгонуудта, мүнөөнэй түүхын үе шатын эрилтэнүүдтэ харюусана гээшэ. Агуу ехэ марксистко-ленинскэ һургаалда манай партиин үнэн сэхэ байһые тэдэ батадхана, дотоодын ба уласхоорондын ажабайдалай үндэһэн шухала асуудалнуудта эрдэм ухаанай баримтатай харюунуудые үгэнэ, ерээдүйн тодо һонор хараа зорилгонуудаар коммунистнуудые, бүхы ажалшадые зэбсэгжүүлнэ ха юм.

* * *

Нүхэдүүд! XXVII съездын үзэмжэдэ табигдаһан, манай саашадаа хүгжэлтын программна зорилгонууд иимэл даа.

Хараалагдаһан түсэбүүдэй бодото дээрээ бэелүүлэгдэхэ байһаниие бидэ юун дээрэһээ харанабибди? Социально-экономическа дэбжэлтые хурдадхаха хараа шугам яахадаа үнэн зүб бэ, яажа бэелүүлэгдэхэб гэжэ юугээр лаб найдуулжа болохоб?

Нэн түрүүн, манай түсэбүүд марксистско-ленинскэ эрдэм ухаанай бата бэхи үндэһэ һуури дээрэ байгуулагданхай, Владимир Ильич Ленинэй үзэл сурталай дундаршагүй баялигта түшэглэдэг байна бшуу.

Социализмын асари ехэ арга боломжонуудһаа, олониитын ажамидаралта зохёохы эдэбхи үүсхэлһээ КПСС хүсэ абадаг байха юм. Түүхын орёо бэрхэшээлтэй эрьелтэнүүдэй үедэ ленинскэ парти урагшаа дабшаха үнэн зүб харгы за-

VI. КПСС-эй ПРОГРАММЫН ШЭНЭ НАЙРУУЛГЫЕ БОЛОН УСТАВТА ОРУУЛАГДАХА ХУБИЛАЛТАНУУДЫЕ ЗҮБШЭН ХЭЛСЭЛГЫН ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

Нүхэдүүд! КПСС-эй ЦК-гай Политическэ элидхэл дотор партиин программна уг зорилгонууд, тэрэнэй мүнөөнэй экономическа болон политическэ стратеги, парти доторой ажабайдалые, хүдэлмэриин ёһо гурим ба онол аргануудые нарижуулан һайжаруулгын шухала асуудалнууд — КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын болон Уставта оруулагдаһан хубилалтануудай проектнүүдэй гол удхань болохо бүхы юумэн хаража үзэгдэнхэй. Тиимэһээ тэрээн доторхи удхыень дэлгэрэнгыгээр хэлэһэнэй хэрэггүй гэжэ һанагдана. Энэ документнүүдэй проектнүүдые ниитэ партиин болон бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүдые хараадаа абан, зарим гол шухала зүйлнүүд дээрэнь лэ тогтохо байнаб.

Эдэ дүнгүүд ямар гээшэб? Энэмнай нэн түрүүн КПСС-эй Программын болон Уставай тобшололнууд ба заабаринуудые үргэн ехээр һайшаан дэмжэлгэ болоно. Коммунистнууд, совет хүнүүд ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха гэһэн партиин хараа шугамые, тэрэнэй Программые коммунис хараа зорилгонуудта, дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлгэдэ эли тодоор шэглүүлэн тодорхойлолгые дэмжэнэ, шэнэ түүхэтэ зорилгонууд хадаа ниитын хүгжэлтын гол шухала асуудалнуудые гүнзэгыгөөр шэнжэлэн үзэһэнэй үндэһөөр табигданхай гэжэ онсолон тэмдэглэнэ.

Программын шэнэ найруулга хилын саанашье үргэн ехэ һонирхол үүсхээ. Түрүү үзэлтэй олониитэ тэрэнэй гүн гүнзэгы энэрхы һайхан шэнжэ шанарые, бүхы юумэнэй хүндэ хандуулагдаһые, арадуудай хоорондо бэе бэеэ ойлголсохыень, хүн түрэлтэнэй амгалан тайбан ерээдүйе хангахыень абьяастайгаар уряалһые тэмдэглэнэ гээшэ. Дэлхэйн социалис байгуулалтын бүхы гүрэнүүдтэй бата бэхи нүхэд ёһоной харилсаатай ба олон талын хаарилсаа холбоотой байха гэһэн СССР-эй хэлбэришэгүй хүсэл оролдолго, эб найрамдалай, демократиин, социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө, дулдыданги бэшэ байдалые бэхижүүлхын түлөө империализмда эсэргүү арадуудай тэмсэлые эрид шууд дэмжэлгэ хилын саанахи манай ханинарые зоригжуулна. Буржуазна дэлхэйн зүб бодомжотой олохон ажал ябуулагшад манай Программын эб найрамдалда дуратай шэглэлые, буу зэбсэг хуряаха, бүхы гүрэнүүдэй хоорондо адли тэгшэ, һайн харилсаануудые байгуулха гэһэн КПСС-эй хараа шугамые тэмдэглэдэг байна.

Съездын урда тээхи документнүүдые бэлдэлгэ ба зүбшэн хэлсэлгэ партиин үзэл сурталай-политическэ хүдэлмэриие эдэбхижүүлээ, олон миллион ажалшадай ниитын эдэбхи үүсхэлэй ургалтада туһа хүргөө.

Программын шэнэ найруулгын ба Уставай проектнүүд партийна эхин организацинуудай суглаанууд дээрэ, районно, городской, окружной, областной, хизаарай тоосоотоһунгалтын конференцинүүд дээрэ, союзна республикануудай компартинуудай съездүүд дээрэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдээ. Гансал Программын проектые зүбшэн хэлсэжэ эхилһэнһээ хойшо 6 миллионһоо дээшэ харюунууд ороһон байна. Тэдэнэй авторнууд — хүдэлмэришэд болон колхозниигууд, эрдэмтэд, багшанар, врачнууд, Совет Армиин болон Флодой сэрэгшэд, коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүд, ветерануудболон залуу хүнүүд— Программын шэнэ найруулгые совет арадай амин шухала аша туһануудта харюусаха документ болоно гэжэ сэгнэхэ зуураа, олон тоото дурадхалнуудые, нэмэлтэнүүдые болон найруулгыень тододхолгонуудые оруулһан байха юм. Тэдэнэй зариманууд дээрэ тогтоходо, зүйтэй ха гэжэ һанагдана.

Зарим бэшэгүүдэй авторнууд, зүбшэн хэлсэгдэһэн проектын шэнэ удхые тэмдэглэхэ зуураа, тэрэниие съезд дээрэ партиин дүрбэдэхи Программа болгон абахые дурадханад. Шэнэ партийна программануудые — түрүүлэн хоёрдохи, тэрэнэй һүүлээр гурбадахи программануудые баталан абалга хадаа урда тээхи Программаар хараалагдаһан үрэ дүнгүүдые түйлалһанай үндэһөөр бэелүүлэгдэдэг байгаа гэжэ мэдээжэ ха юм. Харин энэ ушарта оршон байдалнай ондоо байна.

Социализмые хүгжөөхэ ба бэхижүүлхэ, тэрэниие түсэбэй ёһоор, али бүхы талаарнь нарижуулан һайжаруулха, коммунизм тээшэ совет обществын саашадаа дабшаха талаар партиин гол зорилгонууд хүсэндөө байһан зандаа. Мүнөө табигдажа байһан документ дотор үндэһэ һуури болохо теоретическэ ба политическэ, үе сагай шалгалта дабажа гараһан заабаринууд бэшэгдэнхэй юм.

Гэхэтэй хамта гурбадахи партийна Программые баталан абалгаһаа хойшонхи 25 жэл соо ажабайдалда ехэ юумэн хубилаа. Түүхын шэнэ дүй дүршэл ноосэлэгдөө. Зарим сэгнэлтэнүүд болон тобшололнууд бэтадхагдажа шадагдаагүй. Коммунизмые үргэн хэмжээтэйгээр байгуулгын зорилгонуудые бодото хэрэг ябуулганууд дээрэ гаргалга хадаа сагһаа урид соносхогдоһон байшоо. Хэдэ хэдэн тодорхой асуудалнуудые шиидхэлгын болзорнуудташье зарим тэды алдуунууд гаргагдаһан байна. Мүнөө социализмые нарижуулан һайжаруулгын, тэдэнэй хүгжэлтые хурдадхалгын, уласхоорондын политикын шэнэ шухала асуудалнууд гараһан, тон хурса удха шанартай болоһон байха юм. Эдэ бүгэдые партиин программна документ дотор элирхэйлэн харуулха хэрэгтэй болоо бшуу.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Гос[удар]ственного комитета Бурятской АССР [по] делам издательств, полиграфии и кн[иж]ной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленин[а] Н-00395. Заказ № 46. Индекс 06[...]